

**EN PRESENTASJON AV EU'S MARKEDSORDNINGER
FOR PRODUKSJON AV OG HANDEL MED FISK OG
FISKEVARER**

MED VEKT PÅ ET KONKURRANSERETTLIG PERSPEKTIV

Kandidatnr: 106

Veileder: Olav Kolstad

Leveringsfrist: 10. november 2004

Til sammen 39.000 ord

12.11.2004

	1
1 INNLEDNING	4
1.1 MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLING	4
1.2 MARKEDSORDNINGEN - EN INNFØRING I PERSPEKTIVER	5
1.2.1 FISKERISEKTORENS BETYDNING: ET NASJONALT OG GLOBALT PERSPEKTIV	5
1.2.2 MARKEDSORDNINGEN PÅ FISKERISEKTOREN - DE LEGE LATA	7
1.2.3 CFU - PRINSIPIELLE MÅL, UTFORDRINGER OG PROBLEMSTILLINGER	8
1.2.4 MARKEDSORDNINGEN PÅ FISKERISEKTOREN SOM EN KONKURRANSE-RETTLIG AVVIKSORDNING	8
1.3 METODISK AVKLARING	9
1.3.1 EU-DOMSTOLENS ROLLE ETTER ART. 230 I FORHOLD TIL KOMMISJONEN PÅ DISKRESJONÆRE OMRÅDER SOM CAP/CFP	11
1.3.2 FREMSTILLINGEN VIDERE OG DEFINISJONER/FORKORTELSER	11
2 FISKERIPOLITIKKENS ROLLE I EU	12
2.1 HISTORISK	12
2.1.1 ROMATRAKTATEN OG SITUASJONEN FREM TIL 1983	13
2.1.2 CFP - DEN FELLES FISKERIPOLITIKK: "THE MANAGEMENT REGULATION OG ART. 33'S UTVIDEDE MÅLSETTINGER	14
2.1.3 EN FELLES ORGANISERING - ART. 34	16
2.2 BEHOVET FOR REFORMER - GRØNNBOKEN	16
2.2.1 GRØNNEBOKENS PROBLEMBESKRIVELSE OG FORSLAG TIL REFORMER	17
2.2.2 KOMMISJONENS MEDDELELSE OM REFORMEN AV DEN FELLES FISKERIPOLITIKK OG VEIEN FREMOMER	18
2.3 KONKURRANSEREGLENE OG FISKERISEKTOREN	20
2.3.1 FORBUDET MOT KONKURRANSEBEGRENSENDE SAMARBEID I ART. 81	20
2.3.2 FORBUDET MOT UTILBØRLIG UTNYTTELSE AV MARKEDSDOMINANS I ART. 82	22
2.3.3 HOVEDREGLER FOR CFP - ART. 32	22
2.3.4 UNNTAKSHJEMMELEN FOR CAP - ART. 36	23
2.3.5 SEKUNDÆRLOVGIVNINGEN OG KONKURRANSEREGLENE	23

2.4	PRESISERING AV MÅLSETTING MED ARBEIDET VIDERE	24
3	EU'S REGLER OM MARKEDSORDNINGER OG SAMARBEID FOR FISK OG FISKEVARER	24
3.1	MARKEDSORDNINGER: DEFINISJON, MÅLSETTING OG BEGRUNNELSE	25
3.1.1	DEFINISJON	25
3.1.2	MÅLSETTING	26
3.1.3	MARKEDSORDNINGENS NÆRMERE BEGRUNNELSE - EN PRESISERING	28
3.2	RÅDSFORORDNING 104/2000 - SÆRSKILTE MARKEDSORDNINGER SOM UNNTAK	29
3.2.1	MARKEDSSTANDARDER OG KONSUMENTINFORMASJON	31
3.2.1.1	Markedsstandarder	31
3.2.1.2	Konsumentinformasjon	36
3.2.2	PRODUSENTORGANISASJONENE	39
3.2.2.1	Betingelser for, godkjenning av og tilbaketrekking av godkjenning av produsentorganisasjoner	39
3.2.2.2	Utvidelse av reglene til ikke-medlemmer	42
3.2.2.3	Produsentorganisasjonenes produksjons- og omsetningsplaner	45
3.2.3	BRANSJEORGANISASJONER OG AVTALER	48
3.2.3.1	Betingelser for godkjenning og tilbaketrekking av godkjenning av bransjeorganisasjoner	49
3.2.3.2	Vilkår knyttet til avtaler, beslutninger og samordnet opptreden	51
3.2.3.3	Adgang til ufravikelighet for ikke-medlemmer	52
3.2.4	PRIS OG INTERVENSJON	53
3.2.4.1	Målpris og tilbaketrekkingpris	54
3.2.4.2	Intervensjon i markedet	57
3.2.5	HANDEL MED TREDJELAND	72
3.2.5.1	Tollordninger	73
3.2.5.2	Referansepriser	73
3.2.5.3	Beskyttelsestiltak	75
3.2.6	GENERELLE BESTEMMELSER	76
3.2.6.1	Art. 34 - Adgang til havner og førstehåndsomsetning	76
3.2.6.2	Art. 36 - Medlemsstatens plikt til å foreta nødvendige foranstaltninger for å hindre bedrageri	76

4	AVSLUTNING OG OPPSUMMERING	78
4.1	SLUTTKOMMENTAR TIL DEN FELLES MARKEDSORDNING	78
4.2	DEN FELLES MARKEDSORDNING OG KOMMISJONENS MEDDELELSE OM REFORMEN AV CFP	79
5	LITTERATURLISTE	81
6	LISTER OVER TABELLER	85
6.1	TABELL 1: PRODUKTER SOM OMFATTES AV DEN FELLES MARKEDSORDNING FOR FISK	
6.2	TABELL 2: PRODUKTER SOM OMFATTES AV DEN FELLES MARKEDSSTANDARD	
6.3	TABELL 3: OVERSIKT OVER "FRESHNESS CATEGORIES" - ANNEX 1 TIL R. (EC) 2406/96	
6.4	TABELL 4: OVERSIKT OVER "SIZE CATEGORIES" - ANNEX 2 TIL R. (EC) 2406/96	
6.5	TABELL 5: OVERSIKT OVER PRODUKTER SOM OMFATTES AV UNNTAKSREGLENE I MARKEDSFORORDNINGENS ART. 7	
6.6	TABELL 6: OVERSIKT OVER PRODUKTER SOM OMFATTES AV "OPERATIONAL PROGRAMS" I MARKEDSFORORDNINGENS ART. 9	
6.7	TABELL 7: OVERSIKT OVER PRODUKTER SOM OMFATTES AV "GUIDE PRICE" I MARKEDSFORORDNINGENS ART. 17	
6.8	TABELL 8: PRODUKTER SOM OMFATTES AV REGLENE OM SUSPENSJON AV TOLLTARIFFSATSER I MARKEDSFORORDNINGENS ART. 28 (1)	

1 INNLEDNING

På mange måter er det lett å argumentere for at en spesialisering i EU's konkurranserett skal ende opp med skriving av en oppgave knyttet til fiskerisektoren. Konkurranseretten i EU utgjør en ideologisk kjerne i det gamle fellesmarkedet og i dagens moderne Union. Det var troen på frikonkurransemodellen som et viktig virkemiddel for å realisere det åpne og frie markedet, et fellesmarked som med sin effektivitet skulle skape velstand og fred, som lå som et ideologisk grunnlag for Romatraktatens overordnede målsettinger. Konkurranselovgivningen på fiskerisektoren representerer på mange måter frikonkurransemodellens motstykke, både ideologisk, praktisk og politisk. Her finner man lite av den ellers så prinsipielle tro på at et åpent og fritt markedet kan løse en sektors sammensatte problemer. Tvert i mot møter vi her EU's konkurranserett sett i et noen annet perspektiv, mer sammensatt strukturelt og politisk ¹, og det er derfor - etter mitt syn nyttig - om ikke nødvendig, å ha kunnskap om fiskeri- og landbrukssektoren for å kunne forstå konkurranserettenns rammer og begrensninger som politisk verktøy bedre.

1.1 MÅLSETTING OG PROBLEMSTILLING

Denne oppgave har som sin generelle målsetting å *presentere den felles markedsordning for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter i EU*. I og med at denne markedsordningen i realiteten utgjør det konkurranserettslige systemet for produksjon og omsetning av de aktuelle sektorproduktene, er det etter mitt syn vesentlig for forståelsen av disse markedsordningene at *det generelle konkurranseregimet* i Unionen trekkes inn i presentasjonen, - og da først og fremst bestemmelsene i Traktatens art. 81-86. Det faktum at de mange virkemidlene i denne markedsordningen utgjør særlige *unntaksordninger* for fiskerisektor, betyr at man til en viss grad må prøve å se de ulike virkemidler i ordningene opp mot de

---

¹ Se Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk, 2002, s. 21). De "særlige forhold" som i et kortsiktig perspektiv vanskeliggjøre "normale økonomiske betingelser" knyttes bl. a. til en manglende strukturell likevekt, noe som gjør sektorens problemer mer politisk betente.

generelle konkurransereglene, for å få en helhetlig forståelse av både virkemidlenes rekkevidde og de materielle og prosessuelle avvik det her er snakk om.

Problemstillingen min blir derfor videre å - gjennom presentasjonen av den særlige markedsordningen på fiskerisektoren, - skape klarhet i særordningens bakgrunn og målsettinger, gjennom å sette dem inn i et mer helhetlig perspektiv, først og fremst knyttet til Unionens generelle konkurranseregime.

Dette skaper igjen naturlig nok fokus på *bakgrunnen* for hele unntaksordningen på fiskerisektoren. Den politiske og strukturelle begrunnelsen for dette "avvikssystemets" regler vil derfor hele tiden følge presentasjonen av markedsordningens virkemidler fortløpende. Det vil til en viss grad være nødvendig å få frem hvordan store strukturelle ulikheter og påfølgende politiske og nasjonale intersemotsetninger, har gjort og vil gjøre utviklingen av en felles fiskeripolitikk til en utfordrende, sprikende og konfliktfylt prosess.

Samtidig vil jeg legge vekt på å avklare markedsordningens forhold til Unionens øvrige eller generelle konkurranseregler. Det er i lys av de "konkurranserettlige avvikene" hensikten og målene med regelsystemet på fiskerisektoren trer klarere frem og gir den nødvendige bakgrunn for å forstå reglene slik de er. Til en viss grad er det derfor nødvendig å si noe om kjernen i disse generelle konkurransereglene innledningsvis, for slik lettere å kunne holde fast dette perspektivet i den videre presentasjonen.

1.2 MARKEDSORDNINGEN - EN INNFORING I PERSPEKTIVER

Det fremgår innledningsvis at markedsordningen for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter i EU, best lar seg forstå dersom den settes inn i en helhet. De spesielle regler på sektoren må ses i sammenheng med den politiske og historiske bakgrunnen. Samfunnsøkonomisk og strukturelt er flere særlige forhold med på å danne ramme rundt lovgivningen på sektoren. Og konkurranserettslig eksisterer det "unntaksregimet" som utgjør markedsordningene i et spenningsforhold mellom strengt målstyrte virkemidler og et generelt restriktivt EU-rettslig regime. I det følgende vil jeg trekke opp noen perspektiver som vil tydeliggjøre den ramme markedsordningens regler eksisterer innenfor.

1.2.1 FISKERISEKTORENS BETYDNING I EU: ET NASJONALT OG ET GLOBALT PERSPEKTIV

Fiskeri- og landbrukssektoren ikke var med i Romatraktatens opprinnelige utkast. En viktig årsak var at man så at denne eller disse sektorene ikke umiddelbart var egnet for en tilpasning til en markedsstyrt frikonkurransmodell². Disse sektorene hadde i de fleste medlemsland en lang tradisjon for styring gjennom offentlige inngrep og med samarbeidsstrukturer som vanskelig kan betegnes som noe annet enn konkurransevridende. Dersom man utsatte disse sektorene for en umiddelbar fri konkurranse, ville det kunne føre med seg så store fordelingspolitiske, sysselsettingspolitiske, distriktspolitiske og sosialpolitiske konsekvenser at det ennå usikre grunnlaget for et økonomisk og politisk samarbeid kunne

---

² Se Stein Ove Solberg: Romatraktatens art. 85 og samarbeid ....., 1994, s. 23-24.

trues. Med dette som bakgrunn er det ikke vanskelig å se at konkurranselovgevingen på landbruks og fiskerisektoren har i seg en dimensjon man i mindre grad møter på andre sektorer.

En viktig årsak til at landbruks- og fiskeriprodukter likevel ble innlemmet i Romatraktaten - gjennom bestemmelsene i EF art. 31-38 - før signeringen i 1957³, var den betydelige delen av sysselsettingen og nasjonalproduktet som disse sektorene representerte i de opprinnelige medlemsstatene - særlig i noen. Ønsket man en politisk og økonomisk integrasjon i Europa, ville det ikke være hensiktsmessig å utelate disse sektorene fra fellesmarkedet, selv om de representerte særlige utfordringer med hensyn til tilpasning til det øvrige markedets regler.

Fiskerisektorens økonomiske betydning i EU bør derfor ses både i et nasjonalt perspektiv og et fellesskapsperspektiv.

EU var i år 2001 verdens tredje største produsent av fisk og fiskeprodukter⁴, og vil ved den nylige unionsutvidelsen østover med 10 nye medlemsland, innta andreplass blant verdens produsenter, bare klart slått av Kina som står for 35 % mot EU's 5,5 % av den totale produksjon av fisk og fiskeprodukter i verden. Likevel viser ikke et tall som dette - i et unionsperspektiv - sektorens reelle samfunnsøkonomiske betydning. Et noe klarere bilde av den økonomiske og politiske "vekt" fiskerisektorens har, kommer frem når vi ser at antallet arbeidsplasser i fiskerisektoren (fiske/foredling/salg/reparasjon) i EU pr. i dag utgjør noe i overkant av 525 000. Men sektorens virkelige økonomiske og politiske betydning i et fellesskapsperspektiv blir først tydelig når man ser på de overføringer eller subsidier til sektoren som EU og medlemslandene hvert år står bak. Summen av slike overføringer eller subsidier kan være vanskelig å fastslå eksakt⁵, rett og slett fordi det ikke alltid er enkelt å avgjøre hva som i praksis fungerer som en subsidie. En vanlig måte å anslå den totale sum overføringer til fiskerisektoren i EU på, er å ta utgangspunkt i de midler som overføres gjennom FIFG (Financial Instrument for Fishery Guidance) - CFP's "finansielle instrument" - og som dekker ulike tiltak eller områder, alt fra subsidier til opphogging av fartøyer og til markeds- og produktstøtte.

Mens EU's totale støtte til medlemslandene gjennom FIFG i programperioden (programming periode) 1994-99 var på 1.8 milliarder euro (ibid. 2001), er den i inneværende programperiode 3.7 milliarder euro (ibid. 2004); altså mer enn en fordobling⁶. Selv om dette beløpet og den andel det representerer av EU's totale budsjett på langt nær kan måle seg med det som er situasjonen på landbrukssektoren (CAP), viser disse tallene klart at fiskerisektorens økonomiske og politiske betydning er voksende: Sektoren spiser fortløpende opp en større og større andel av Unionens totale budsjett, og dette viser nettopp tilbake på de uløste problemstillinger sektoren sliter med; problemstillinger som åpenbart er politiske og del av et større konstitusjonelt bilde - ikke minst nå etter utvidelsen østover og 10 nye medlemsstater.

---

³ Se Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 3

⁴ Se Facts and figures on the CFP, Office for Official Publications of the European Com., 2004

⁵ Om transparens og fiskerisektoren, se Earle, Michael: European Greens: The WTO is a Threat to Regional Fisheries, 2003, <http://www.seaturtles.org/>

⁶ Kommisjonen oppgir i sitt Green Paper on The Future of the Common Fishery Policy, 2001, s. 14, at fiskerisektoren hvert år tilføres offentlige midler i størrelsesordenen 1.1 euro – dvs. samlet fra EU og medlemsstater

Dette blir klarere når man skifter til et nasjonalt- eller medlemsstatsperspektiv. Sektorens økonomiske og politiske betydning kan som tidligere nevnt variere sterkt fra medlemsstat til medlemsstat. Mens et land som Spania i programperioden 1994-99 beslagla 55 % av EU's totale overføringene gjennom FIFG, er tallet noe mindre - 46 % for inneværende programperiode 2000-06. Samtidig tilføres 6 av EU's 15 medlemsstater (Sverige, Finland, Østerrike, Nederland, Irland og Belgia) mindre enn 2 % pr. stat av de totale overføringene gjennom FIFG. Disse tallene avslører svært store strukturelle forskjeller medlemsstatene i mellom, og videre innad i den enkelte medlemsstat⁷, og det er her kjernen til de politiske og "institusjonelle" problemstillingene ligger. Forskjellen mellom netto bidragsyter og mottakere øker og vil øke. Den felles fiskeripolitikk bærer i seg motsetninger og derfor krav om reformer, som det politiske systemet så langt ikke har vært i stand til å frembringe den nødvendige enighet om. Denne vanskelige politiske situasjonen var det som fikk The House of Lords i sin 25th Report on Progress og Reforms of the Common Fisheries policy til å uttale at "...the CFP is viewed primarily as an employment vehicle rather than a business, and a heavily subsidised one at that"⁸.

1.2.2 MARKEDSORDNINGEN PÅ FISKERISEKTOREN - DE LEGE LATA:

Oppgavens hovedmålsetting er å presentere EU's markedsordning for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter - sett i et konkurranserettlig perspektiv. Da en helhetlig, felles fiskeripolitikk (CFP) ble implementert i 1983 gjennom Rådets godkjenning av R. (EEC) No. 170/83, representerte dette et foreløpig endepunkt på en prosess som startet helt tilbake i 1966 - en prosess som først og fremst hadde som bakgrunn økt press og konkurranse som resultat av internasjonale avtaler og motvilje fra tredjeland mot å gi medlemsstatenes fartøyer tilgang til sine kystsoner⁹. Denne tilstanden førte bl.a. til økt press på og følgelig hard beskatning av bestanden i medlemsstatenes fiskeområder, og derfor vokste ressurs- og bevaringsproblematikken seg viktigere.

CFP slik den fremstår i dag kan deles i fire hovedområder eller "four different pillars and policy instruments"¹⁰: Ressurs og bevaring, strukturtiltak, markedsordninger og en ekstern fiskeripolitikk. En noe forenklet - men hensiktsmessig - måte å se forholdet mellom disse områdene på, er å tenke seg området markedsordninger - i tillegg til strukturtiltak - som redskap for å forme og håndheve en sunn ressursforvaltning: Den felles fiskeripolitikks overordnede mål er å sikre en "bæredygtig utvikling" både

---

⁷ Undersøkelser på 90-tallet identifiserte over 300 kystområder hvor sysselsettingen innen fiskerisektoren kun utgjorde mellom 1 – 1.5 % av arbeidsplassene. Samtidig identifiserte man kystområder som den spanske Atlanterhavskysten, østkysten av Italia og Skottland hvor sysselsettingen innen fiskerisektoren utgjorde mellom 10 – 20 % av det totale antallet arbeidsplasser, og videre over 80 andre kystområder hvor mellom 2 – 10 % var tilknyttet sektoren. Dette viser de store regionale forskjellene – se <http://www.mic.org.mt/chapters/fisheries.htm>

⁸ Se The House of Lords: The Select Committee on the European Union – 25th Report: Progress of reform of the Common Fisheries Policy, s. 20: Her kritiseres spesielt det konstitusjonelle forholdet mellom Rådet og Kommisjonen.

⁹ Se Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 8.

¹⁰ Se E. da Conceição-Heldt: The Common Fishery Policy in the European Union, 2004, s. 17

"miljømæssigt, økonomisk og socialt"¹¹. En slik innfallsvinkel gjør at markedsordningene har en klart formålsbestemt og praktisk innretning, noe som er viktig og som jeg kommer tilbake til i presentasjonen av det aktuelle regelverket. Denne oppgaves hovedmålsetting er derfor å få frem det regelverk som eksisterer, de målsettingene som ligger bak og den praksis det er mulig å utlede fra den håndhevelse Kommisjonen og medlemsstatene foretar i fellesskap.

1.2.3 CFP - PRINSIPELLE UTFORDRINGER, PROBLEMSTILLINGER OG KRITIKK

Sentralt i den felles fiskeripolitikk ligger målsettingene for utviklingen av sektoren slik disse er nedfelt i Traktatens art. 33. Disse målsettingene - om en rimelig levestandard for produsentene og tilgjengelighet til rimelige priser for konsumentene - avspeiler det spenn i mål og hensyn som er viktig for å forstå bakgrunnen for hele CFP; og ikke minst markedsordningen. Men det er viktig å slå fast at det ikke er denne oppgaves hovedmål å evaluere eller vurdere markedsordningene slik disse - som et system - eksisterer i dag. Når det er sagt er det nødvendig å gjøre oppmerksom på at få sektorer i EU har vært utsatt for så stor kritikk, radikal endringsiver og politiske kontroverser som fiskerisektoren, nettopp på bakgrunn av erkjennelsen av at systemet slik det er, ikke har klart (eller heller ikke i dag evner) å ivareta den felles fiskeripolitiske hovedmålsetting¹². Noen av disse problemstillingene og utfordringene og forslagene til endringer vil jeg komme nærmere inn på nedenfor; særlig i Kapittel 4 hvor jeg kort vil knytte noen kommentarer til et slikt "problematiserende" perspektivet i en avslutnings- eller oppsummeringsdel. Derfor vil det være vanskelig å unngå vurderinger knyttet til en bestemt markedsordning, nettopp fordi man for å forstå disse må se på hvilke svakheter i systemet nettopp disse ordningene og tiltakene er tiltenkt å rette opp - eller hvilke "bivirkninger" det fører med seg. Den felles fiskeripolitikks store skisma er jo (noe den til dels har til felles med landbrukssektoren) nettopp å manøvrere og styre i et system av motstridende og uforenelige hensyn.

1.2.4 MARKEDSORDNINGEN PÅ FISKERISEKTOREN SOM EN KONKURRANSE-RETTLIG AVVIKSORDNING

Jeg har innledningsvis lagt vekt på å generelt beskrive de regler og virkemidler som utgjør markedsordningen for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter som en "unntaksordning" fra det som er Unionens øvrige konkurranseregler. Det er her særlig Traktatens art. 81 og 82's regler knyttet til forbud mot konkurransebegrensende samarbeid og utilbørlig utnyttelse av markedsdominans som etablerer det vi kan beskrive som "kjernereglene".

Det er to forhold som gjør at jeg velger å fastholde dette "avviksperspektivet" i min problemstilling, og derfor i den videre presentasjonen av markedsordningen: For det første vil unntakene fra det som er den konkurranserettslige "normen" i fellesskapet få reglene knyttet til markedsordningen til å fremstå tydeligere og med en sterkere klarhet. For det andre skaper unntaksperspektivet fokus på de

---

¹¹ Se Meddelelse fra kommisjonen om reformen af den fælles fiskeripolitikk, 2002, s. 5

¹² Se EF. art. 33 eller Meddelelse fra Kommisjonen om reformen af den fælles fiskeripolitikk 2002, s. 5... "en bærekraftig utvikling... både miljømæssigt, økonomisk og socialt".

bakenforliggende hensyn og målsettinger som danner grunnlaget for det konkurranserettlige systemet på sektoren.

Når det er sagt, vil det også kunne hevdes at dersom man kun tviholder på "unntaksperspektivet", kan det være med på å vanskeliggjøre en mer helhetlig forståelse av det konkurranserettslige systemet som markedsordningene på fiskerisektoren er en del av. Som det vil fremgå av forholdet mellom det regelsystem som utgjør markedsordningene og den generelle konkurranseretten, er det også snakk om et komplementært system hvor rekkevidden av unntaksordningen kun strekker seg til et som er nødvendig for å gjennomføre målsettingene for den felles fiskeripolitikk.

Ut fra dette blir det nødvendig å se noe nærmere på kjernen i de generelle konkurransereglene, før markedsordningen som en "unntaksordning" presenteres nærmere.

1.3 METODISK AVKLARING

Denne oppgaven har som mål å presentere EU's markedsordning for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter, sett i et konkurranserettslig perspektiv. I fastsettelsen av gjeldende konkurranserett på sektoren står først og fremst en gjennomgang av de aktuelle traktatsbestemmelser og nødvendige sekundærlovgivning i hovedfokus. Sekundærlovgivningen består av råds- og kommisjonsforordninger og direktiver gitt med hjemmel i Traktatens art. 37, som gir nærmere prosessuelle regler.

Sett i henhold til min problemstilling er det knyttet få rettskildemessige uklarheter til forholdet mellom Traktat og sekundærlovgivning. Jeg velger derfor - med ett unntak - å ikke vektlegge metodemessige problemstillinger knyttet til fastsetting av gjeldende rett utover det som naturlig og praktisk tas opp i Kapittel 2.3 i forbindelse med fastsettingen av forholdet mellom de ulike traktatsbestemmelsene i art. 33 og art. 81 og 82, og for så vidt den berørte sekundærlovgivning.

Likevel er det slik at jeg ut fra min tidligere presenterte problemstilling har til hensikt å se markedsordningen på fiskerisektoren i et konkurranserettslig perspektiv. En metodemessig avklaring det da er nødvendig å gå litt nærmere inn på her, er den betydning fellesskapsrettens karakteristiske "dynamiske karakter" har (gjennom EU-domstolens selvstendige rettsskapende rolle) når det gjelder å fastsette gjeldende rett ut fra en tolking av Traktaten. Normalt ville det da metodisk sett være naturlig å se på Domstolens oppfatning av gjeldende rett. Men rettskildebildet på konkurranserettens område avviker noe fra det som er tradisjonell rettskildelære i EU, gjennom Kommisjonens spesielle stilling på dette området. Spesielt gjelder dette Kommisjonens rolle i forhold til Domstolen på de typisk "diskresjonære" sektorer som CAP/CFP.

1.3.1 DOMSTOLENS ROLLE ETTER ART. 230 I FORHOLD TIL KOMMISJONEN PÅ DISKRESJONÆRE OMRÅDER SOM CAP/CFP:

Ved en presentasjon av markedsordningen eller det konkurranserettslige systemet på fiskerisektoren er det en hovedproblemstilling av metodisk art som fremtrer som nødvendig å gå nærmere inn på. Denne metodiske problemstillingen er knyttet til de konkurranserettslige unntakenes forhold til Traktatens for øvrig, eller nærmere bestemt det øvrige konkurranseregimet som fremgår av den. Som det vil gå frem av

Kapittel 2.3 gjelder konkurransereglene i art. 81 og 82 for fiskerisektoren dersom ikke noen annet er bestemt, dvs. med unntak for de "ordninger" som unntakshjemmelen i art. 36 muliggjør for å nå de målsettinger som er fastsatt i art. 33.

I og med at det her er snakk om en unntakshjemmel vil det hele tiden foreligge en vurdering av om de aktuelle unntaksordninger, f. eks. i form av virkemidler i en markedsordning gitt gjennom sekundærlovgivningen, faller inn under de rammer målsettingen for sektoren setter og er proporsjonal, dvs. ikke strekker seg utover det som er nødvendig for å nå målet.

Det er en kjensgjerning at Domstolen etter EF art. 230 har kompetanse til å foreta en rettslig vurdering av "lovligheten" (the legality) av forordninger, direktiv og vedtak gjort av de andre institusjonene i EU. Her har Domstolens lagt seg på en linje hvor man gir Kommisjonen (og Rådet) en vid diskresjonær fullmakt i forhold til bestemmelsene i EF art. 32-38, som er hjemmelsgrunnlag i Traktaten både for CAP og CFP. Denne vide diskresjonære fullmakten betegnes ofte som "mindre intens(itet) eller grundig(het)" fra Domstolens side i etterprøvingen av lovligheten av f. eks. et vedtak - "intensity of the review" (ibid. s. 537) - og er knyttet til tre ulike forhold.

For det første viser rettspraksis at Domstolen gir denne vide, diskresjonære fullmakten når det gjelder klage på Kommisjonen og Rådets valg av mål og virkemidler knyttet til de åpne og generelle lovhjemlene, spesielt i EF art. 33, 34 og 37. I SA Biovilac NV vs. EEC handlet det om lovligheten av en forordning som satte målsettingen om et stabilt marked, uttrykt i EF art. 33 (c), i fare. Her er det Domstolen sier at "...the legality of a measure can be adversely affected only if the measure is manifestly unsuitable for achieving the aim pursued"¹³.

For det andre viser Domstolen tilbakeholdenhet når det gjelder å overprøve Kommisjonens vurdering av situasjonelle faktorer knyttet til markedsbetingelser, som f. eks. økonomiske krise og ustabilitet, som grunnlag for vedtak eller regulering gjennom generelle forordninger. Domstolens holdning her er at slike markedssvingninger og de tiltak som Kommisjonen og Rådet til enhver tid måtte bestemme, er mer et politisk arbeid, og bør derfor ikke først og fremst evalueres i en rettsal i form av juridisk etterpåklokskap. I Deuka vs. Einführ- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel slår Domstolen fast at Kommisjonen har "wide discretion" både når det gjelder "the possible factors of disturbance which it consider" og "choice of means intended to meet it"¹⁴. Domstolens prøving er "begrenset" til om den aktuelle institusjons vurderinger inneholder "patent error" eller om det foreligger "misuse of power".

For det tredje - og kanskje mest viktig - viser Domstolen tilbakeholdenhet når det gjelder å overprøve Kommisjonen i saker hvor generelle rettsprinsipp som "legitime forventninger", "proporsjonalitet" og "ikke-diskriminering" er grunnlaget for en prøving. Spesielt i situasjoner hvor Kommisjonen må handle raskt og det ut fra overordnede hensyn dreier seg om krisehåndtering av en vanskelig økonomisk markedssituasjon, skal det mye til før Domstolen overprøver Kommisjonens avgjørelser. I The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food and Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa and others slår Domstolen fast at når det gjelder "the judicial review" knyttet til proporsjonalitetsprinsippet og CAP(CFP), må man ta hensyn til den "discretionary power" som er lagt til det politiske ansvaret gitt

¹³ Sak C-59/83: SA Biovilac NV vs. EEC, 1984, ECR 4057

¹⁴ Sak C-78/74: Deuka vs. Einführ- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel, 1975, ECR 421

gjennom EF art. 34 og 37. Lovligheten av et virkemiddel på dette området kan bare bli berørt dersom "the measure is manifestly inappropriate having regard to the objective which the competent institutions is seeking to pursue"¹⁵

Denne vide diskresjonære makt som Domstolen har gitt Kommisjonen (og Rådet) i saker knyttet til EF art. 32-38 er av stor metodisk viktighet. Denne makten er med på å styrke Kommisjonens rolle som konkurranserettens "investigator and judge", og peker på de særlige forhold som preger både utformingen av og håndhevelsen av "gjeldende rett" på sektoren.

1.3.2 FREMSTILLINGEN VIDERE OG DEFINISJONER/FORKORTELSER

Jeg har ovenfor forsøkt å introdusere det som er oppgavens målsetting og problemstilling, med de nødvendige metodiske presiseringer og avklaringer. I det følgende vil jeg først gi et nærmere og mer detaljert bilde av fiskerisektorens utvikling frem mot etableringen av CFP i 1983 og dagens markedsordning. I denne historiske fremstillingen er det naturlig med hensyn til oppgavens målsetting at jeg konsentrerer meg mest om selve markedsordningene. Likevel bør de andre områdene - ressurs og bevaring, strukturtiltak og den eksterne fiskeripolitikk - berøres der det er naturlig for helheten i fremstillingen. Målsettingen med fremstillingen er å sette dagens markedsordning inn i en ramme som forutsetningsvis skaper en større klarhet i de materielle reglene, som er hovedfokus. Avslutningsvis i Kapittel 2 vil jeg gi en kort presentasjon av kjernen i Unionens konkurranseregler, med vekt på art. 81 og 82, og presentere en avklaring på de unntaksreglene som er knyttet til fiskerisektoren. Hensikten her er å holde det "konkurranserettslige perspektivet" oppe ved starten på gjennomgangen av regler og virkemidler i selve markedsordningen for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter i Kapittel 3. Dette konkurranserettslige perspektivet skal, som sagt tidligere, gi økt innsikt og forståelse i markedsordningens særlige virkemidler, gjennom at hensikt og mål med unntaksreglene fremtrer tydeligere. Til slutt i Kapittel 4 vil jeg oppsummeringsvis foreta en sammenfatning og peke på noen av de problemstillinger knytte til status quo på sektoren, slik disse bl.a. er beskrevet i Kommisjonens meddelelse om den felles fiskeripolitikk (se 15).

Av praktiske hensyn bruker jeg betegnelsen Domstolen konsekvent når jeg refererer til EU-Domstolen og "Traktaten" ved henvisning til EU-traktaten¹⁶ slik den foreligger i dag. Ved henvisning til den opprinnelige "Romatraktaten" brukes kun den opprinnelige betegnelsen. Ved alle henvisninger til Unionens sekundærlovgivning brukes de engelske betegnelsene, og i den grad ordlyden - i forbindelse med en norsk oversettelse - problematiseres, sammenholdes alltid de danske og engelske betegnelsene. De norske oversettelsene av latinske/engelske begreper på fisk eller fiskearter (f. eks. produktgruppene inntatt i art. 1 i R. (EC) 104/2000 og presentert i oppgavens vedlegg) har jeg rådført meg med NIFES¹⁷

¹⁵ Sak C-331/38: The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food and Secretary of State for Health, ex parte Fedesa and others, 1990, ECR I-04023. Her uttaler også Domstolen seg om andre generelle rettsprinsipper, som "legitime forventninger" og "tilbakevirkning/retroactive effect".

¹⁶ Treaty Establishing the European Community, Rudden & Wyatt, Oxford 2002

¹⁷ NIFES - Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (National Institute of Nutrition and Seafood Research) Pb 176 Sentrum 5804 Bergen, NORWAY

om, men jeg har lagt vekt på å unngå oversettelser der det av hensyn til klarhet i fremstillingen, ikke har fremstått som nødvendig.

2 FISKERISEKTORENS ROLLE I EU

2.1 HISTORISK

Som tidligere nevnt var hele jordbrukssektoren (og fiske) mer eller mindre utelatt i det opprinnelige utkastet til Traktat for Det Europeiske Fellesmarkedet¹⁸. Men ved undertegnelsen av Romatraktaten 25. mars 1957 (effektiv fra 1. januar 1958) hadde alle avtalestatene akseptert behovet for en felles jordbrukspolitikk som en del av det indre marked. Her skal det ikke dveles lenge ved de mer eller mindre åpenbare politiske argumentene bak en slik "plutselig" endring. Ønsket om en bredest økonomisk og politisk integrasjon, var nok et tungtveiende¹⁹ argument, i tillegg til at sektoren realpolitisk kunne brukes som en "balansestang" mellom traktatstatenes ulike interesser.

Mer interessant i et historisk perspektiv er det såkalte Spaak-rapporten²⁰. Denne rapporten ble til etter Messina-konferansen i 1955, som hadde den pågående europeiske, økonomiske integrasjonen som tema. Rapporten ble skrevet av The Intergovernmental Committee on European Integration, og penntført av sin leder Paul-Henri Spaak, og er interessant ut fra to forhold. For det første viser og forklarer rapporten den "plutselige" innlemmelsen av jordbrukssektoren på tampen av det pågående politiske og økonomiske integrasjonsarbeidet - som en del av et tverrpolitisk og tverrnasjonalt initiativ som kulminerte ved Messina-konferansen.

For det andre finner vi i Spaak-rapportens Kapittel 4 store likhetstrekk - både i innhold og ordlyd - med det som tilslutt ble løsningen for jordbrukssektoren - EF art. 32-38. Her foreslås jordbrukssektoren innlemmet som en del av tollunionen og det indre marked (ibid. s. 11). Spesielt ligger EF art. 34 og 37 både i sitt innhold og ordlyd tett opp til Spaak-rapportens Kapittel 4 C (Institutional Organization). Her finner vi både Kommisjonens rolle definert, slik den er nedfelt i EC art. 37, og videre overgangsperioden eller "the transitional periode" på "within two years" frem til en "common organization" er etablert. Spaak-rapporten er knapp og konsis og bærer preg av at den store politiske argumentasjonen er ferdig (Messina-konferansen), og her er fokuset på å løse tekniske problemer ved integrasjonen og formingen av en økonomisk union - og den er nok det "politiske dokument" som i størst grad viser veien fram til det som ble løsningen for jordbrukssektoren - EF art. 32-38.

---

¹⁸ Se: Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 3.

¹⁹ Se: Stein Ove Solberg: Romatraktatens art. 85 og samarbeid..., 1994, s. 22-23

²⁰ Se: The Brussels Report on the General Common Market (Spaak-rapporten), 1956. Rapporten ble ikke skrevet av Spaak og lagt frem på Messina-konferansen slik S. O. Solberg (1994) hevder, men ble skrevet av The Intergovernmental Committee on European Integration (en komite nedsatt av M.-konferansen og med Spaak som leder) på bakgrunn av det som kom ut av Messina-konferansen.

2.1.1 ROMATRAKTATEN OG SITUASJONEN FREM TIL 1983

Med bakgrunn i Unionens generelle målsetting i EC art. 2 om et felles økonomisk marked, ble det nødvendig å etablere en felles politikk for de ulike sektorene som var innlemmet i avtalen. Dette ble nærmere hjemlet i den opprinnelige Romatraktatens art. 3 (d), og opprinnelig var fellesbetegnelsen "jordbruk" (CAP - Common Agricultural Policy) brukt for både jordbruk og fiske²¹. Men etter TEU²² (Treaty on European Union) i 1992 ble den aktuelle bestemmelsen og ordlyden endret til EC art. 3 (e) og "a common policy in the sphere of agriculture and fishery".

Jordbrukssektoren - og derfor analogt fiskerisektoren - fikk videre sitt hjemmelsgrunnlag i Romatraktatens Part Three: Community Policies. Title II. Agriculture²³, nå EC art. 32-38. Den felles jordbruks- og fiskeripolitikkens mål ble nedfelt i EC art. 33 (1) og (2). Bestemmelsen fokuserer på behovet for "økt produktivitet" gjennom teknologisk utvikling og rasjonalisering av selve produksjonsprosessen, dvs. alt fra fiske og prosessering til salg. Videre skal den felles fiskeripolitikken sikre "en rimelig levestandard" for enkeltpersoner og samfunn avhengig av fiske som næringsvei, "stabilere markedene", sikre "tilgjengelighet til fiskeressurser" og sikre tilgang til sektorens produkter for "kosumentene til rimelige priser".

Fiskerisektorens målsettinger reflekterer derfor godt de brede og sammensatte problemstillingene knyttet til sektoren ved starten av det økonomiske fellesskapet; behovet for modernisering og utvikling og tryggingen av arbeidsplasser og inntekt i fiskeriavhengige regioner. Dette kommer ikke minst frem i EF art. 33 (2) hvor man i det videre arbeidet med å utvikle en felles jordbruks- og fiskeripolitikk, skal ta hensyn til "the social structure of fisheries, and from structural and natural disparities between the various fisheries regions".

EF art. 34 krever videre at for å nå de mål nedfelt i EF art. 33, må det etableres en "common organisation of agricultural markets". Bestemmelsen setter opp tre alternativer til felles organisering. Kommisjonen ble (i EF art. 37) gitt ansvar for å arbeide frem - i samarbeid med the Economic and Social Committee - forslag til valg av organiseringsform. Her valgte man utviklingen av en felles "European market organisation", med en form for "beskyttelsesklause" i EF art. 37 (3) for de nasjoner og de nasjonale markeder som fryktet eventuelle næringspolitiske konsekvenser internt.

I 1966 tok Kommisjonen initiativ til å arbeide videre med utviklingen av en ny felles fiskeripolitikk, noe som fire år senere endte med Rådets godkjenning av to rådsforordninger som skulle komme til å legges "grunnstenene"²⁵ til den senere CFP - R. (EEC) No. 2141/70 og 2142/70. Den første omhandlet etableringen av en felles strukturpolitikk (bl.a. en finansieringsmekanisme for systematisk strukturstøtte)

---

²¹ Romatraktatens Annex 1 inneholdt en opplisting av de produkt som ble omfattet av avtalen – deriblant fisk. Det har derfor aldri vært strid om at EC art. 32-38 også gjaldt fiskerisektoren. Jeg vil derfor i det følgende erstatte begrepet "jordbruk" med "fiske" der det er naturlig.

²² TEU – Treaty on European Union, Maastricht 7. februar 1992

²³ Dersom ikke den opprinnelige Romatraktaten spesifikt nevnes, legges til grunn EC Treaty – slik gjengitt i Rudden & Wyatts: EU Treaties and Legislation, 2002.

²⁴ Se Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 4-5

²⁵ Se Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 8-9

og den siste etablerte felles markedsordninger. Bakgrunnen var den økte konkurransen som følge av tilpasning til internasjonale avtaler som GATT, konsekvenser for enkeltstater som et resultat av det indre marked (spesielt Frankrike og Italia) og økende bevissthet knyttet til ressurs- og bevaringsspørsmål. Perioden etter innføringen av de nevnte rådsforordningene ble i stor grad preget av spørsmålet om tilgang til den enkelte medlemsstats fiskeområder for de øvrige medlemsstater. R. (EEC) No. 2141/70 fastsatte prinsippet om "equal access" (ibid. s. 9), som ga en medlemsstat tilgang til en annens medlemsstats fiskeområder, bortsett fra en grense på 12 nautiske mil fra hver medlemsstats grunnlinje, som ble forbehold nasjonale og lokale fiskere. Dette prinsippet var omdiskutert, og når flere land (deriblant Norge og Island) innført en 200 mils økonomisk sone i 1975, med det resultat at flere medlemsstater og andre ble presset ut av tidligere fiskeområder i Nord- Atlanteren²⁶ og faren for overbeskatning i medlemsstatenes egne fiskeområder økte, innførte Rådet en 200 mils økonomisk sone også for medlemsstatene.

Dette er viktig fordi endringen i tilgangen til fiskeområder for medlemsstatene la grunnlaget for - "paved the path" (ibid. s. 12) - utviklingen av en "endelig" felles fiskeripolitikk. Spørsmålet om hvordan fiskeressursene nå skulle tildeles (allocate) medlemsstatene i mellom måtte finne en prinsipiell og endelig løsning²⁷.

2.1.2 CFP - DEN FELLES FISKERIPOLITIKK: "THE MANAGEMENT REGULATION" OG ART. 33 - UTVIDEDE MÅLSETTINGER

Den felles fiskeripolitikk ble implementert i 1983 gjennom Rådets godkjenning av R. (EEC) No. 170/83 establishing a Community system for the conservation and management of fishery resources, også for enkelthet skyld kalt "Management Regulation" (ibid. s. 13).

"The Management Regulation" og etableringen av CFP viser at ressurs- og bevaringshensyn nå hadde fått fotfeste i EU, bl.a. som en følge av tredjestaters innføring av en 200-mils økonomisk sone på midten av 70-tallet. Det må derfor være riktig å hevde at selve grunnlaget for utviklingen og etableringen av CFP var bevisstheten om at "the protection of fishery grounds" og "the conservation of the biological resources of the sea and their balanced exploitation on a lasting basis"²⁸ fra nå av måtte være den grunnleggende målsetting for medlemslandenes fiskeripolitikk. Dette går også klart frem av preambelen - spesielt pkt 2 - til "The Management Regulation". På samme måte vil det kunne hevdes at bevisstheten om en alarmerende ressurspolitikk uten reel styring, var en viktig motivasjon for medlemsstatene til å gi fra seg nasjonal myndighet til Kommisjonen eller Unionen.

Den siterte Art. 1 i R. (EEC) No. 170/83 "utvider"²⁹ derfor de traktatfestede målsettingene for sektoren slik disse er nedfelt i EC art. 33. Mens Traktaten - ut fra det som var den optimistiske politiske

²⁶ Se E. da Conceição-Heldt: *The Common Fishery Policy in the European Union*, 2004, s. 23. Conceição-Heldt nevner spesielt Storbritania og Tyskland.

²⁷ Ibid. s. 24-27. Conceição-Heldt anser utviklingen av den 200-mils økonomisk sonen for å være den grunnleggende og viktigste faktoren for utviklingen av CFP – spesielt ut fra bevaringshensyn.

²⁸ Se R. (EEC) No. 170/83 Art 1.

²⁹ Se Long og Curran: *Enforcing the Common Fishery Policy*, 2000, s. 14 – "extended these objectives".

situasjonen på 50-tallet - definerte sektorens målsettinger mest i retning av økt produktivitet og økt levestandard og videre tilgjengelighet av varer til konsumentvennlig priser, er situasjonen nå en ganske annen: Etableringen av CFP etablerer samtidig dens "fjerde pillar" og det som skal være dens hovedmålsetting i fremtiden: En balansert ressurs- og forvaltningspolitikk (resource conservation and management policy)³⁰.

Spørsmålet var så hvordan man skulle høste, forvalte og foredele de felles fiskeressursene man nå hadde felles rådighet over, på balansert måte og "on a lasting basis". Etableringen av CFP gjennom implementeringen av "The Management Regulation" innførte prinsippet om TAC'er. Som et resultat av den tidligere antydte kompetanseoverføringen fra medlemsstatene til Kommisjonen og Rådet som ligger til grunn for "The Management Regulation" og CFP, etableres systemet med TAC's i art. 3 og med hjemmel for Kommisjonen og Rådet til å fastsette disse etter prosedyre i art. 11. TAC'er (Total Allowable Catches) er en betegnelse på den maksimale mengde fisk av et slag eller type som det er lov å fiske i løpet av en gitt periode³¹. TAC'ene fordeles (allocates) til medlemsstatene etter en fastsatt prosentats eller fordelingsnøkkel for hver type fisk eller TAC. Sentralt i fastsettingen av disse fordelingsnøkklene knyttet til TAC'er, lå prinsippet om "relativ stability" - relativ stabilitet (ibid. s. 16). Prinsippet om "relativ stabilitet" var (og er) knyttet til tidligere fiske(-tradisjoner) i et område, tap av fiskeområder som følge av 200-mils sonen og regionale, strukturelle behov (ibid. s. 16). Prinsippet med TAC'er og fordelingsnøkklene er stort sett de samme i dag, men det er stor skepsis til om dette prinsippet eller "reguleringstiltaket" evner å endre den alarmerende ressurs- og bevaringssituasjonen³².

Det er også viktig å merke seg at TAC'er og det nasjonale kvotesystemet som er en følge av det, i stor grad er overlatt til håndheving av medlemsstatens selv. Den enkelte medlemsstat fastsetter selv de nærmere regler for utnyttelsen av kvotene (kvotene kan også byttes), men selvsagt må denne håndteringen være i tråd med Kommisjonens regler³³ og med fellesskapsretten generelt.

I tillegg til systemet med TAC'er innførte "The 1983 Technical Regulation (R. (EEC) No. 171/83) detaljerte tekniske regler knyttet til f. eks. maskestørrelse, fiskestørrelse og fiskeredskap. Denne forordningen og de nærmere regler ble gjenstand for hyppige endringer i løpet av den kommende 10-års periode.

Den etablerte CFP eller systemet for forvaltning av fiskeressursene i EU med grunnlag i "The Management Regulation" hadde som mål å vare i en 20-års periode frem til utgangen av 2002, men med en revisjon halvveis. Kommisjonens "revisjonsrapport" var kritisk, og slo fast at den "common policy" som ble etablert i 1983, "had not resolved the latent problems in the sector"³⁴. På bakgrunn av Kommisjonens rapport vedtok Rådet en ny forordning som skulle erstatte den tidligere - R. (EEC) No.

---

³⁰ Se E. da Conceição-Heldt: *The Common Fishery Policy in the European Union*, 2004, s. 18

³¹ Se Long og Curran: *Enforcing the Common Fishery Policy*, 2000, s. 14 (definisjon).

³² Se Conceição-Heldt: *The Common Fishery Policy in the European Union*, 2004, s. 19-20. Også Kommisjonen i sin "Grønnebok" (2001, s. 8) uttrykker tvil, mens f. eks. Long og Curran, 2000, s. 18 har en sterkere prinsipiell tro på systemet med TAC'er.

³³ R. (EEC) No. 170/83 art. 5 (1) og (2)

³⁴ Se Long og Curran: *Enforcing the Common Fishery Policy*, 2000, s. 20

3760/92. "The 1992 Management Regulation" prøvde å favne vidt, og selv om den ikke endret på det grunnleggende etablerte systemet for forvaltning av fiskeressursene i EU, har den vært med på å innføre og utprøve lisenser og "permits" og ulike kontrollordninger i samarbeid med medlemsstatene for å redusere overbeskatningen, uten at dette endret mye på den alarmerende ressursituasjonen.

2.1.3 EN FELLES ORGANISERING - ART. 34

Traktatens art. 34 fastsetter som tidligere nevnt at det skal etableres en "common organisation" for handel med fisk og fiskeprodukter på det indre marked, for å nå de fastsatte mål for sektoren i art. 33. Et slikt "felles marked" eller en felles markedsordning ble etablert gjennom vedtagelse av R. (EEC) No. 2142/70. Målsettingen var både å sikre produsenten en rimelig inntekt, og å sikre en stabil tilgang for konsumentene³⁵.

På samme måte som endringene på 70-tallet knyttet til tilgangen til fiskeressurser (innføring av 200-milssonen) førte til etableringen av en felles fiskeripolitikk (CFP) gjennom "The Management Regulation" i 1983, førte de samme endringene til at de felles markedsordningene fra 1970 måtte justeres. Det ble vedtatt en forordning ved oppstarten av CFP i 1983 - R. (EEC) No. 3796/81- men mer interessant her er den forordning som kom som et resultat av revisjonsarbeidet midtveis i 20-årsperioden. R. (EEC) No. 3759/92 on the common organisation of the marked in fishery and aquaculture products innførte fire prinsipielle "ordninger" for å komme målsettingene i EC art. 33 i møte (ibid.): Et felles system for prisstøtte, felles markedsstandarder, etablering av produsentorganisasjoner og regler for handel med tredjeland. I det store og hele er dette systemet ivaretatt i den gjeldende forordning - R. (EC) No. 104/2000³⁶ - men i tillegg innføres det her en femte, prinsipiell ordning knyttet til avtaler, beslutninger og samordnet praksis mellom bransjeorganisasjoner (interbranch organisations and agreements). Den eksisterende felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter vil det bli gjort nærmere rede for i kapittel 3.

2.2 BEHOVET FOR REFORMER - GRØNNBOKEN

"Næsten tyve år efter iværksættelsen af den fælles fiskeipolitik er fiskeripolitikken stillet over for meget store udfordringer. Politikken har ikke ført til nogen bæredygtig udnyttelse av fiskeressourcerne, og den må ærdres, hvis dette mål skal nås. Dens mangler ses i forbindelse med bevarelse av ressourcerne, i den økonomiske utdvikling og på det politiske plan"³⁷.

På denne måten innleder Kommisjonen sin Grønbog eller Green Paper om den felles fiskeripolitikkens fremtid i 2001. Kommisjonens oppsummering av situasjonen er skarp og krisepreget, og bærer preg av at man ser for seg et fremtidig scenario hvor et "totalt sammenbrud af fiskebestande" er realistisk. Kommisjonen ønsket med sitt Green Paper å beskrive alvoret i situasjonen på fiskerisektoren før

³⁵ Se Long og Curran: Enforcing the Common Fishery Policy, 2000, s. 31-32

³⁶ Council Regulation (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products

³⁷ Se Kommisjonen: Grønbog – om den fælles fiskeripolitikkens fremtid, 2001, s. 4.

inngangen til en ny langtidsperiode 1. januar 2003, og å invitere de berørte parter til drøftinger med tanke på en reform av CFP

2.2.1 GRØNNBOKENS PROBLEMBESKRIVELSE OG FORSLAG TIL REFORMER

Kommisjonen var åpen og direkte i sin systematiske påpekning av forhold ved den felles fiskeripolitikk (CFP) som ikke fungerer hensiktsmessig. I sin problembeskrivelse kan Kommisjonen sies å legge særlig vekt på følgende forhold:

For det første hevder Kommisjonen i sin Grønnbok at årsaken til den forvaltningsmessige krisen er todelt. På den ene siden beskriver de en "politisk" problemstilling (ibid. s. 8) knyttet til at Rådet i mange tilfeller systematisk setter TAC'ene høyere enn det som er anbefalt av spesialister og Kommisjonen. På den annen side er TAC'ene - slik Kommisjonen ser det - kun et virkemiddel med begrenset effekt når det gjelder å forvalte fiskebestanden, fordi disse må knyttes til tekniske foranstaltninger som det ikke har vært mulig å få på plass, på grunn av problemet med "svarte landinger" av fiskefangster og problemer knyttet til dumping og såkalt "blandet fiske"³⁸.

For det andre slår Kommisjonen kategorisk fast at nåværende fiskeflåte er for stor. I tillegg til at fartøyene blir stadig mer effektive, har de omtalte målene for reduksjon av flåtebestanden i MAGP'ene vært for "lite ambisiøse", som Kommisjonen så forsiktig betegner det. Kommisjonen antyder også at noen strukturtiltak (f. eks. driftstilskudd og støtte til modernisering av fartøyer) direkte har motvirket forsøkene på å redusere flåtestørrelsen.

For det tredje hevder Kommisjonen at beslutningsprosessen er for uhensiktsmessig. Kommisjonen ser det som ikke tilfredsstillende at det foretas beslutninger sentralt - med et øyeblikkelig behov for handling lokalt. Berørte parter og aktører må i større grad involveres i beslutningsprosessene, og få et eieforhold til de bestemmelser som gjøres, noe et system med en mer "desentralisert forvaltning" (ibid. s.12) ville kunne bidra til.

For det fjerde slår Kommisjonen fast at overvåkingen og kontrollen i forbindelse med håndhevelsen av CFP, er for utilstrekkelig, og diskriminerende, fordi den ikke sikrer ensartede betingelser i EU. Selv om regionale aktører har krevd en mer sentralisert og lik kontrollordning, har et slikt system ikke vært mulig å få til politisk. Brudd på CFP er i mange tilfeller overlatt til forskjellig behandling i de ulike medlemsstaters rettssystemer, og Kommisjonen har på grunn av ressursmangel og "rettslige begrensninger" i det eksisterende systemet, ikke kunnet "forfølge medlemsstaternes overtrædelser, slik den gerne ville".

I sin skisse eller forslag (Grønnboken skulle tjene som grunnlag for debatt (ibid. s. 41) og etableringen av en bred prosess frem mot en eventuell reform) til fremtidige reformtiltak, var Kommisjonen spesielt opptatt av å formulere *klarere målsettinger for fremtiden*. Her er det snakk om kortsiktige og klart definerte målsettinger, som forutsetningsvis må være "indbyrdes kompatible" (ibid. s. 21).

---

³⁸ Se Harald Sauro: Ressurskontroll: Miljøkrim nr. 4. Sauro gir en god innføring i begrensninger og problemstillinger knyttet til bruk av TAC'er eller kvoter, men i bunn og grunn er jo dette et håndhevelsesproblem.

Kommisjonen foreslår en styrking og forbedring av *bevaringspolitikken* gjennom innføring av flerårige forvaltningsplaner i stedet for årlige TAC'er, basert på "forsiktighetsprinsippet"³⁹, og mer effektive og strengere tekniske "foranstaltninger", bl. a. til beskyttelse av ungfisk. Viktig er også ideene knyttet til et system for måling og evaluering av disse tiltakenes effekt, men Kommisjonen vil f. eks. ikke endre på prinsippet om "relativ stabilitet" som grunnlag for allokering av kvoter medlemsstatene imellom.

Når det gjelder *flåtepolitikken* foreslår Kommisjonen at flåtekapasiteten og utnyttelsesgraden (dvs. fastsetting av reduksjonssatser) av den, kobles til etableringen av de flerårige TAC'ene, for å skape en hittil fraværende sammenheng mellom flåtekapasitet og fiskeressurser. Her skal man også i større grad enn tidligere ta hensyn til den teknologiske utviklingen, slik at flåtereduksjonen - målt som reduksjon i tonnasje og motorkraft multiplisert med dager på havet⁴⁰ - ikke spises opp økt effektivitet, og ikke minst interessant at det bare skal forekomme offentlig støtte til flåten når det samtidig skjer en "nettonedgang i fiskeinnsatsen".

For å bedre *styringen av CFP* foreslår Kommisjonen opprettelsen av regionale rådgivende utvalg (Regional Fisheries Organizations - RFO) som skal sikre en mer desentralisert deltakelse i den politiske prosessen og i forvaltningsoppgavene. Man ønsker også her å styrke den vitenskapelige rådgivningen i disse beslutningsprosessene, og å innføre et system for "integrert kystzoneplanlegging" (ICZM) for å samordne de ulike sektorpolitikken på området. For å bedre *overvåkingen, kontrollen og håndhevelsen* av CFP ønsker Kommisjonen å etablere en felles EU-kontrollstruktur som skal harmonisere og koordinere medlemsstatenes oppgaver og Kommisjonens.

Men den kanskje mest interessant reformtiltaket (for denne oppgavens målsetting) som Kommisjonen foreslår i sin Grønnebok er knyttet til en *ny strategi for den økonomiske og strukturelle forvaltningen av fiskerisektoren*. Her foreslås en total gjennomgang av den offentlige støttes rolle, og en radikal strukturtilpassing ved at det f. eks. gis støtte fra de fire strukturfondene til individuell omskolering.

Kommisjonen antyder også at det må vurderes helt nye "forvaltningsverktøy" for å utvikle en bærekraftig fiskerisektor, bl. a. et system med omsettelige individuelle kvoter, "samforvaltningsordninger" og fiskeavgifter.

2.2.2 KOMMISJONENS MEDDELELSE OM REFORMEN AV DEN FELLE FISKERIPOLITIKK OG VEIEN FREMME

Kommisjonens Grønnebok var gjenstand for drøftinger både i Rådet og i Parlamentet i løpet av 2001 og 2002, og på bakgrunn av høringsuttalelser fra både regionale aktører og sentrale, politiske institusjoner som f. eks. Det europeiske råd, utga Kommisjonen sin "Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk" i 2002⁴¹. Formålet med meddelelsen var å framlegge Kommisjonens handlingsprogram for reformen av den fælles fiskeripolitikk - som en veiviser for selve gjennomføringen.

³⁹ For en definisjon av "forsiktighetsprinsippet" eller "the precautionary approach", se Art. 15 i Rio-deklarasjonen: <http://www.jus.uio.no/lm/environmental.development.rio.declaration.1992/>

⁴⁰ Se http://europa.eu.int/comm/fisheries/pcp/faq2_en.htm

⁴¹ Kommisjonen: Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk, 2002.

I målene for den reformerte felles fiskeripolitikk bibeholder Kommisjonen vekten på Traktaten og Art. 33's målsetting om "en rimelig levestandard for dem, der er afhængige af fisket". De øvrige to generelle målsettinger i Meddelelsen er knyttet til bevaring og ressursforvaltning ("ansvarlige og bærekraftige fiskeri- og akvakulturaktiviteter") og en - ny og utvidet⁴² - målsetting med siktemål om å skape "en økonomisk rentabel og konkurransedyktig fiskeri- og akvakultursektor (ibid. s. 5). Kommisjonen beholder og understreker derfor den etablerte målsettingen fra etableringen av CFP i 1983 om en "ansvarlig ressursforvaltning", men det nye er målet om en konkurransedyktig fiskerisektor, noe som varsler en gjennomgang av all offentlig støtte, deriblant strukturstøtten.

Når det gjelder *bevarings- eller forvaltningspolitikken* gjentar og opprettholder Kommisjonen i det store og hele de samme siktemålene om "langsiktige forvaltningsplaner" basert på "forsiktighetsprinsippet", kombinert med innføring av nye og strengere tekniske "foranstaltninger", som den gjorde i Grønnboken. Det samme gjelder for *kontroll og håndhevelse*, hvor Kommisjonen går langt i å konkretisere en ny rammebestemmelse for ansvarsforholdet mellom medlemsstat og Kommisjonen selv, bl. a. når det gjelder opprettelsen av en ny "fiskeriinspeksjonsstruktur" (ibid s. 14). Kommisjonen opprettholder også sine forslag knyttet til *styringen av CFP*, og foreslår opprettelsen av regionale rådgivende råd som skal sikre en sterkere involvering og ansvarliggjøring av lokale aktører og desentralisere deler av forvaltningsansvaret.

Naturlig nok er Kommisjonen klarest når det gjelder tiltak knyttet opp mot den "nye og utvidede" målsettingen om å gjøre fiskerisektoren konkurransedyktig. Kommisjonen går langt i å forslå en del konkrete endringer i den eksisterende *offentlige støtten*, med de konsekvenser det vil få for flåtepolitikken: Her varsles både begrensning og avskaffelse for all støtte gjennom FIG - og fra medlemsstatene - som fører til en økning i fiskekapasiteten. For å komme de sosialøkonomiske konsekvensene dette vil få for stater og regioner i møte, foreslås en helt ny strukturtilpasning hvor man bl. a. omprogrammerer eksisterende støtte gjennom minst tre av de fire strukturfondene til å dekke f. eks. medfinansiering ved førtidspensjonering og individuell støtte til omskolering. Kommisjonen foreslår til og med å unndra medlemsstatens sosialstøtte og medfinansiering av strukturstøtte gjennom FIG⁴³ fra både meldeplikten (til Kommisjonen) og statsstøttereglene.

Flere av disse her skisserte reformene knyttet til strukturstøtten ble umiddelbart lovfestet mot slutten av 2002, gjennom endringsforordningen R. (EC) No. 2369/02 som endrer den eksisterende R. (EC) No. 2792/99 laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries sector.

---

⁴² Se s. 10: Long og Curran mente at R. (EEC) No. 170/83 "utvidet" Art. 33 traktatfestede målsettinger for CAP/CFP. Det er grunnlag for å hevde at Kommisjonens Meddelelse i 2002 "utvider" den på nytt, ved å vektlegge målet om en konkurransedyktig sektor i fremtiden

⁴³ FIG – Financial Instrument for Fisheries Guidance er et av EU's fire strukturfond som har som oppgave å kanalisere strukturstøtte til sektoren i henhold til de målsettinger den står overfor.

2.3 KONKURRANSEREGLENE OG FISKERISEKTOREN

Som nevnt innledningsvis underkaster bestemmelsene i EC art. 32 - 38 landbruks- og fiskerisektoren "et eget spesielt regime med en egen filosofi"⁴⁴. Caldwell⁴⁵ hevder litt humoristisk at den "exceptionalism" (unntaksrolle) og spesielle status som alltid har heftet ved landbruks- og fiskerisektorens i Unionen, også ble traktatbestemt, gjennom at sektoren - som den eneste sektor - fikk et eget kapittel i Traktaten med eget navn. Men forholdet mellom Traktatens generelle konkurranseregler og "det spesielle regimet" i art. 32-38, er sammensatt, og jeg vil derfor gå nærmere inn på det i det følgende. Først anser jeg det imidlertid som hensiktsmessig, med tanke på min problemstilling, å gi en nærmere presentasjon av det som utgjør kjerneelementene i Unionens generelle konkurranseregler; fortrinnsvis forbudene mot konkurransebegrensende samarbeid og utilbørlig utnyttelse av markedsrett, hvor jeg også knytter an disse bestemmelsene til de viktigste typer av "avtaler" som hver på sin måte problematiserer forbudene: Horisontale og vertikale avtaler.

2.3.1 FORBUDET MOT KONKURRANSEBEGRENSENDE SAMARBEID I ART. 81

Traktatens art. 81 setter et forbud mot konkurransebegrensende samarbeid mellom "økonomisk uavhengige foretak"⁴⁶. Forbudet gjelder ikke bare formelle og skriftlige, juridisk bindende avtaler mellom slike parter. Foretak rammes av forbudet dersom det kan fastslås at det på en eller annen måte er kommet til uttrykk en intensjon om å opptre samordnet på en måte som kan være konkurransebegrensende⁴⁷. Denne formen for samarbeid må videre ha som mål eller virkning å hindre, begrense eller ødelegge konkurransen i markedet, og i tillegg må det forbudte samarbeidet kunne påvirke handelen mellom medlemsstatene på en merkbar, i motsetning til en "bagatellmessig" måte. Det er ikke hensiktsmessig her å gå nærmere inn på en drøfting av hvor grensene for dette samarbeidskriteriet eller merkbarhetskravet og påvirkningskravet går. På samme måte vil forbudsbestemmelsens krav om at det presumptivt ulovlige samarbeidet må ha som mål eller effekt å hindre eller begrense eller ødelegge konkurransen, kreve for mye rom dersom drøftingen skal være utfyllende. Her er det mest hensiktsmessig å merke seg noen grenseoppganger som er viktige i forhold til fiskerisektoren som "unntakssektor": Det er først og fremst åpenbart at ikke alle avtaler knyttet til "handel" rammes. Avtaler er en integrert del av det å omsette varer, og i alle avtaler er det naturlig nok innbygget en forventning om å tilrive seg konkurransefordeler ut fra bl.a. økonomisk effektivitetshensyn. Dersom alle avtaler som innehar konkurransebegrensende element skulle rammes, ville det igjen føre til sterke restriksjoner på den frie handel, ut fra vissheten om at avtaler både kan ha konkurransebegrensende og konkurransefremmende sider.

Videre er det viktig å merke seg her, ved en presentasjon av et system som representerer et *unntak fra reglene* i form av markedsordninger på fiskerisektoren, det som er konkurranselovgivningens generelle målsetting. På den ene siden ligger de åpenbare effektivitetshensynene; den samfunnsøkonomiske

⁴⁴ Se Whish, Richard: Competition Law, 2003, s. 920

⁴⁵ Se Caldwell, Michael: The European Model of Agriculture, 2004, s. 7

⁴⁶ Se EØS-rett. Frederik Sejersted ... [et al.]. Oslo, 1995

⁴⁷ Se Competition Law. Richard Whish, 2003, s. 93

effektiviteten som skapes ved at likeverdig og fri konkurranse vil spare samfunnet for viktige ressurser som kan anvendes til andre og bedre formål. På den annen side skal konkurransereglene verne om mindre foretak og forbrukeren, gjennom å lette tilgangen til markedet og billigere varer, og slik øke levestandard og livskvaliteten for individer i markedet.

Bak denne målsettingen ligger det to forutsetninger. Det må etableres et marked som fungerer, dvs. hvor det eksisterer en form for likevekt mellom grunnleggende konkurranseforhold som tilbud og etterspørsel, og hvor man samtidig ivaretar de utvidede samfunnsmessige hensyn knyttet til forbrukere og produsenter. Ut fra dette blir det det gjeldende reglesystemet oppgave å fastsette hvor grenseoppgangen mellom forbudsbestemmelser i form av f. eks. ulovlig samarbeid, og unntaksbestemmelser eller unntaksordninger skal gå⁴⁸.

Enkelt sagt kan man for konkurransebegrensende samarbeid skille mellom to typer av avtaler - horisontale⁴⁹ og vertikale avtaler⁵⁰. Horisontale avtaler omhandler avtaler om konkurransebegrensende atferd mellom aktører på samme nivå i produksjons- eller distribusjonskjeden. Når det gjelder horisontale avtaler er forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid først og fremst tenkt å ramme avtaler om prissamarbeid, avtaler som inndeler markeder mellom konkurrenter og avtaler om begrensninger av produksjonen. Historisk sett har slik "kartellvirksomhet" både knyttet til prissamarbeid, markedsinndeling og andre avtaler om konkurransebegrensende opptreden i forhold til potensielle konkurrenter i markedet, vært ansett som hovedmålet for forbudene i konkurranselovgivningen. Slike former for konkurransebegrensende avtaler er åpenbart ødeleggende for markedet⁵¹, og bærer med seg færre problematiseringer når det gjelder f. eks. frihet til å bedrive effektiv økonomisk virksomhet.

Vertikale avtaler og forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid er langt mer "controversial" (ibid s. 589-594). Vertikale avtaler omhandler avtaler mellom aktører på ulike nivå i produksjons- eller distribusjonskjeden. Den typiske vertikale avtale er en avtale mellom en produsent og en forhandler om markedsføring og salg av et produkt. Det er særlig forholdet mellom både konkurransebegrensende og konkurransefremmende siden ved slike avtaler som har skapt uenighet og er vanskelig å håndtere konkurranselovgivningsmessig. I Kommisjonens sine retningslinjerer knyttet til vertikale avtaler pekes det på fire mulige konkurransebegrensende sider ved slike vertikale avtaler: For det første vil andre produsenter og forhandlere stenges ute fordi avtalene fungerer som barrierer mot tilgang på marked. For det andre reduseres den såkalte "inter-brand"-konkurransen, dvs. konkurranse mellom ulike merker,

---

⁴⁸ Se Whish, R. Competition Law. 5. utg. London, 2003, s. 547: "The point was.....that there is no kind of agreement which is, by its nature, incapable of satisfying the criteria of art. 81 (3)", dvs. unntak fra hovedregelen. Dette er etter mitt syn et viktig perspektiv, som gjør at forbud og unntak ses mer på som deler av en komplementær helhet, heller enn som klart atskilt.

⁴⁹ Se Faull & Nikpay. The EC Law of Competition. 1. utg. Oxford, 1999, s. 333 – "operating at the same level of the production/distribution chain".

⁵⁰ Se Craig & de Burca. EU Law, 3. utg. Oxford, 2003, s. 971 eller Whish, R. Competition Law. 5. utg. London, 2003, s. 583. Whish opererer med tre hovedtyper av vertikale avtaler.

⁵¹ Whish, R. Competition Law. 5. utg. London, 2003, s. 589. "It is fairly obvious that horizontal agreements.....should be prohibited".

samtidig som "intra-brand"-konkurransen begrenses når slike avtaler fører til at konkurransen mellom ulike forhandlere av det samme merke begrenses. Og for det fjerde har slike avtaler lett for å dele opp markeder i "forskjellige markeder" som fungerer på noe ulike premisser, og derfor hindres utviklingen av et felles og enhetlig marked.

Det vil kreve for mye plass her å gå inn og trekke nærmere grenseoppganger mellom de ulike formene for vertikale avtaler, f. eks. selektive og eksklusive distribusjonsavtaler og de eksisterende gruppefritak, og hvilke som rammes av forbudsreglene og ikke. I denne sammenheng er det viktig å fremheve at forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i art. 81 rammer visse former for avtaler i større grad enn andre, og at det i forhold til det "unntaksregimet" som er denne oppgavens tema, også eksisterer unntak og problematiserende hensyn innefor selve hovedbestemmelsen i art. 81.

2.3.2 FORBUDET MOT UTILBØRLIG UTNYTTELSE AV MARKEDSDOMINANS I ART. 82

Traktatens art. 82 setter et forbud mot foretaks utilbørlige utnyttelse av markedsrett. Dette forbudet mot utilbørlig misbruk av en dominerende stilling i markedet kan både ramme foretak enkeltvis og sammen. I avgjørelsen av om det foreligger en dominerende stilling, skal det tas hensyn både til det relevante produktmarkedet, det geografiske markedet og tidsaspektet. Det er viktig å merke seg at forbudet ikke gjelder markedsrett eller monopolstillinger per se. Det må foreligge et utilbørlig misbruk av denne dominerende posisjonen, og det er vanlig å skille mellom misbruk som skader eksisterende konkurrenter i markedet og misbruk som er konkurransehindrende i den forstand at det ødelegger for en mulig etablering i markedet for nye konkurrenter.

Når dette er sagt kan det være liten tvil om at det bak forbudsbestemmelsen ligger en vurdering av markedsdominans som et potensielt faremoment knyttet til likeverdige og effektive konkurranseforhold. Forbudet indikerer at det i en sunn og effektiv markedskonkurranse bør inngå flere, gjerne mellomstore aktører, og at det er vanskelig å etablere likeverdige og sunne konkurranseforhold i et marked hvor en eller flere aktører⁵² innehar en uforholdsvis stor grad av markedsrett.

Misbruk av markedsrett er i utgangspunktet knyttet til en dominerende aktør og dennes økonomiske og strategiske handlingsrom i en markedsituasjon hvor man kanskje tillates å forsvare seg mot potensielle konkurrenter, men ikke ytterligere styrke sin stilling. Men i og med at utilbørlig misbruk av markedsrett kan ramme både foretak enkeltvis og sammen er det åpenbart at horisontale "avtaler" mellom aktører som sammen, f. eks. i et oligopolistisk marked, misbruker sin kollektivt dominerende stilling for å hindre nye aktører plass, kan være aktuelle. Dette gjelder ulike former for prissamarbeid, f. eks. både parallellprising og predasjonsprising, og slike "prisavtaler" utgjør en viktig del av de generelle konkurranseforbud som er med på å sette et unntakssystem som det man har på fiskerisektoren i et klarere perspektiv.

2.3.3 HOVEDREGELN FOR CFP - ART. 32

---

⁵² Se Faull & Nikpay. The EC Law of Competition. 1. utg. Oxford, 1999, s. 24: Spesielt i såkalte "oligopolistiske" markeder.

Det grunnleggende prinsipp som regulerer forholdet mellom Traktatens generelle konkurranselovgivning og fiskerisektoren, er nedfelt i EC art. 32. Bestemmelsen slår fast at "the rules laid down for the establishment of the common market shall apply to agricultural (fishery) products" - dersom ikke noe annet er bestemt ("save as otherwise provided for") i EC art. 32-38.

2.3.4 UNNTAKSHJEMMELN FOR CAP - ART. 36

En slik nærmere unntakshjemmel som det henvises til i art. 32, finner vi i art. 36, som er den eneste unntakshjemmel i favør av ("derogation(s) in favour of"⁵³) fisk og fiskeprodukter. Det bestemmes her at Rådet avgjør - etter den ramme og prosedyre som art. 37 (2) og (3) setter opp og med henblikk på de mål for sektoren som er satt opp i art. 33 - i hvilken grad de generelle konkurransereglene i art. 81-89 skal gjelde for produksjon av og handel med fisk og fiskevarer. Den "ramme" art. 37 (2) og (3) henviser til er etableringen av en felles markedsordning etter art. 34, og Rådet kan her bestemme at markedsordningen kan avvike fra de generelle konkurransereglene, dersom dette kan legitimeres ut fra de mål Traktatens setter opp for sektoren politikk i art. 33.

Rådet gis også i art. 36 hjemmel til å godkjenne "the granting of aid" etter nærmere vilkår i (a) og (b).

2.3.5 SEKUNDÆRLOVGIVNINGEN OG KONKURRANSEREGLENE

R. (EC) No. 104/2000 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products - som hjemler den gjeldende markedsordning på fiskerisektoren - inneholder ingen bestemmelser som sier noe eksplisitt om forholdet til de generelle konkurransereglene i art. 81-86⁵⁴. Men Kommisjonen som håndhever konkurranseretten "is given exclusive power to determine which agreements etc. fall within the exception" (ibid. s. 14); dvs. at Traktatens art. 81-86 "is read subject to" de unntaksbestemmelser "of the legislation establishing common organizations of agricultural markets" (ibid. s. 14). Forholdet blir derfor slik at selv om markedsordningen gir partene unntak fra de konkurransebetingelser som følger av art. 81-86, er det dog ikke "permissible for undertakings further to restrict the degree of competition left open to them" (ibid). I så fall rammes de av de generelle konkurransereglene i EC art. 81-86.

Både den nevnte R. (EC) No. 104/2000 som regulerer den gjeldende markedsordning for fiskerisektoren og R. (EC) No. 2792/1999⁵⁵ laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fishery sector, har eksplisitte og klare henvisninger til statsstøttereglene i art. 87-89. Art. 32 i R. (EC) No. 104/2000 slår klart fast at "notwithstanding any provision to the contrary adopted under art. 36 og 37", så skal art. 87-89 "apply to production of and trade in products referred to in art.1".

Det følger også av art. 36's "within the framework of.....and in accordance with.....account being taken of the objectives set out in art. 33" sammenholdt med adgangen til legalitetsprøving etter art. 230, at Domstolen kan finne "acts of the Council" i konflikt med Traktatens bestemmelser, herunder også

⁵³ Se Usher, J.A: EC Agricultural Law, 2001, s. 13. Usher nevner selvsagt også art. 38.

⁵⁴ Et unntak er dog R (EC) No 104/2000 art. 14 som eksplisitt unndrar bransjeorganisasjonenes arbeid fra traktatens art. 81 på gitte vilkår

⁵⁵ Se også endringsforordning R. (EC) No. 2369/2002

konkurransereglene i art. 81-89. Men her gis Rådet og Kommisjonen - som gjort rede for over - en vid diskresjonær fullmakt, f. eks. med hensyn til tolking av selve målsettingene og hvilke av målsettingen i art. 33 man velger å vektlegge⁵⁶. Dersom Rådet og Kommisjonen velger å vektlegge målsettingen om (som i denne saken) "å stabilisere markedet" i art. 33 (c) på bekostning av målsettingen om ikke-diskriminering mellom produsentene i art. 34 (2), har de diskresjonær kompetanse til å gjøre det, uten å komme i konflikt med Traktaten.

2.4 PRESISERING AV MÅLSETTING MED ARBEIDET VIDERE

I det foregående har jeg lagt vekt på å tegne opp en nødvendig ramme og bakgrunn for presentasjonen av det regelsystem knyttet til den felles markedsordning som er denne oppgaves hovedmål. Jeg har bare delvis vært innom CFP's tre andre pilarer - ressurs og bevaring, strukturtiltak og den eksterne fiskeripolitikk, og i det følgende blir denne avgrensningen ennå tydeligere. Presentasjonen av CFP's historisk utvikling, målsettinger og metodiske stilling, har hatt som mål å gjøre bakgrunnen for fiskerisektorens "exceptionalism" klarere, men også å kaste lys over noen av de utfordringer sektoren står overfor. Det samme gjelder presentasjonen av kjernen i den generelle konkurranseretten, som skal være med og skape perspektiv og klarhet i det konkurransesystemet som gjelder på fiskerisektoren.

I det følgende vil jeg presentere de mest sentrale elementene i den felles markedsordning for produksjon av og handel med fisk i EU. Med sentrale elementer mener jeg de elementer eller virkemidler i ordningen som etter mitt syn i stor grad "bærer systemet", dvs. viser de mest sentrale og karakteristiske kjennetegn ved "regimet". Jeg vil forsøke å sette de konkrete virkemidler i markedsordningen inn i en sammenheng, dvs. med sektorens overordnede mål, enten uttrykt i selve Traktaten eller i annen kommunikasjon fra Rådet eller Kommisjonen. Jeg vil også legge vekt på å beholde det konkurranserettslige perspektivet på ordningene, ved å se virkemidlene i forhold til de generelle konkurransereglene.

Kommentarer og anføringer av mer problematiserende art legges til en kort avslutnings- og oppsummeringsdel, hvor noen av de utfordringer Kommisjonen drøfter i sin Meddelelse⁵⁷, knyttes til markedsordningen.

3 EU'S REGLER OM MARKEDSORDNINGER FOR HANDEL MED FISK OG FISKEVARER

3.1 MARKEDSORDNINGER: DEFINISJON, MÅLSETTING OG BEGRUNNELSE

Begrepet markedsordning er i Unionen⁵⁸ i stor grad knyttet til det tidligere CAP-området - nå CAP og CFP. Som tidligere nevnt bestemmer Traktatens art. 34 at "in order to attain the objectives" i art. 33, skal det etableres en "common organisation of agricultural markets".

⁵⁶ Sak 138/78 – Stölting vs. HZA Hamburg-Jonas, 1979, ECR, s. 713

⁵⁷ Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk (se over).

Bestemmelsen gir eller ga Kommisjonen i henhold til art. 37 valget mellom tre alternativer i det videre arbeidet med å erstatte de nasjonale ordningene med etableringen av en felles landbruks- og fiskeripolitikk: Organiseringen av en felles landbruks- og fiskeripolitikk kunne enten basere seg på bruk av felles konkurranseregler, bindende samordninger av de ulike nasjonale markedsordningene⁵⁹ eller en felles europeisk markedsordning - avhengig av det aktuelle produkt.

Når så en felles markedsordning ble valgt, ser de fleste dette i sammenheng med det som er påpekt innledningsvis i Kapittel 2.1: Etablering av en felles markedsordning svarer best til det som var den politiske motivasjonen bak innlemmelsen av disse sektorene i Fellesmarkedet; ønsket om en størst grad av samordning og integrasjon. Etableringen av en felles markedsordning på en sektor, etterlater i liten grad rom for medlemsstaten til å finne nasjonale løsninger⁶⁰, og den gir og har gitt Domstolen muligheten for å styrke integrasjonen gjennom sin teleologiske rettsanvendelse. Et annet forhold i denne sammenhengen er selvsagt de regionale justeringer som tillates i den praktiske gjennomføringen av de ulike virkemidlene i en markedsordning, f. eks. gjennom bruk av "toleransmarginen" ved fastsettelse av tilbaketrekingsprisen for ulike produkter.

3.1.1 DEFINISJON

Både Traktaten, sekundærlovgivningen og annen litteratur er sparsommelige med å gi en definisjon av hva en markedsordning er. Men det følger av art. 34 (2)'s formulering "all measures required" at en markedsordning omfatter "alle" nødvendige tiltak, og det nevnes spesielt prisregulering, produksjons- og omsetningsstøtte, samt lagrings- og prolongeringstiltak og tiltak for å stabilisere markedet ved import og eksport.

En markedsordning innenfor en gitt sektor kan derfor best defineres som et sett av virkemidler (tekniske, økonomiske, juridiske og institusjonelle) med hvilke man best kan regulere produksjon og omsetning av sektorens produkter for å nå de mål som er fastsatt for denne sektor som helhet. For fiskerisektoren utgjør derfor den felles markedsordning det sett av virkemidler som man i fellesskap i Unionen anvender for å realisere sektorens målsetting i art. 33 om økt produktivitet, sikring av en rimelig levestandard for de individer som er økonomisk involvert i sektoren, stabilisering av markedene og sikring av produkt- og råvaretilgjengelighet til rimelige priser.

---

⁵⁸ Men ikke bare i Unionen: De fleste land har egne såkalte markedsordninger som regulerer omsetningen på landbruks- og fiskerisektoren.

⁵⁹ Oversettelsen er hentet fra Stein Ove Solberg: Romatraktatens art. 85 og samarbeid...., 1994, s. 28.

⁶⁰ Se Usher, J.A: EC Agricultural Law, 2001, s. 150- 155. Usher fremhever i den forbindelse Domstolens tolkingsstil som avgjørende, og refererer domsavgjørelser hvor selv "hull eller laguner" i fellesskapsretten ikke har blitt overlatt til nasjonale myndigheter å avgjøre – i alle fall dersom dette ikke ble gjort "in the light of the aim and objectives of the common organization". Når det gjelder prisfastsettelse som en del av en felles markedsordning, hevder Usher at Domstolen gjør et skille mellom førstehåndsomsetning og "retail" – ved "retail" eller sistehåndsomsetning må bruk av eventuell nasjonal lovgivning vurderes fra sak til sak.

Her er det også viktig å påpeke den begrensning knyttet til etablering av en felles markedsordning for fiskerisektoren som uttrykkes eksplisitt i art. 34 (2): En felles markedsordning skal kun inneholde virkemidler som er nødvendige for å nå de målsettinger som er uttrykt i art. 33. Den skal ikke omfatte virkemidler som medføre diskriminering eller forskjellsbehandling av verken produsenter eller konsumenter i Unionen⁶¹.

Som nevnt i Kapittel 2.1.3 fastsatte allerede R. (EEC) No. 3759/92 fire sentrale virkemidler som fremdeles⁶² utgjør kjernen i den felles markedsordning som ble etablert gjennom vedtakelse av R. (EEC) No. 2142/70. For det første utgjør *produsentorganisasjonene* og den rolle de spiller som desentraliserte forvaltere av tildelte ressurser og intervensjonsordninger, et sentralt virkemiddel i den felles markedsordning. For det andre utgjør etableringen av en felles *markedsstandard* et viktig virkemiddel for å sikre lik kvalitet og like konkurransebetingelser i det felles marked. For det tredje utgjør systemet med *prisstøtte*, hvor man fastsetter en målpris og en tilbaketrekkingspris som ved effektuering hjemler et sett av økonomiske intervensjonsordninger i markedet, en avgjørende rolle i sikring av levelige inntekter for produsentene. For det fjerde er reglene om tollreduksjoner eller -suspensjoner, referansepriser og sikkerhetsklausuler i *handelen med tredjeland* med på å sikre stabiliteten i markedet og å balansere rimelige konkurransebetingelser for både foredlingsindustrien og produsenter innad i Unionen. Den gjeldende Markedsforordningen tilføyer også et femte sett av virkemidler - reglene om etablering av såkalte bransjeorganisasjoner og vertikalt samarbeid, som innenfor en strengt regulert ramme skal arbeide for en markedsorientert utvikling av sektoren.

Til sammen utgjør disse "virkemidlene" hovedelementene i den markedsordning for produksjon av og handel med fiskeprodukter som nå eksisterer i Unionen. Det må være riktig å si at alle disse virkemidlene pr. se representerer unntak eller avvik fra de generelle konkurransereglene i unionsområdet, og som nevnt i definisjonen - begrunnet i sektorens målsettinger. Nedenfor vil jeg derfor gå nærmere inn på det som er sektorens målsettinger, og ut fra disse skape en sammenheng og begrunnelse for etableringen av slike "unntaksregler" på fiskerisektoren som det markedsordningen representerer.

3.1.2 MÅLSETTINGER

Man kan først stille seg spørsmålet hvorfor ikke fiskerisektoren (og landbrukssektoren) kan tilpasse seg det åpne og frie marked, på lik linje med det øvrige næringsliv, "kun" regulert av Traktatens konkurranse-regler slik disse er fastsatt i art. 81-86. Spørsmålet kan da besvares med at det i det som er sagt ovenfor, ligger den en klar og eksplisitt overbevisning fra Rådets og Kommisjonens side om at jordbruks- og fiskerisektorens målsettinger, ikke er mulig å realisere uten *særskilte tiltak* og *ordninger* for å regulere produksjon og omsetningen av produkter. Dersom man ser nærmere på sektorens målsettinger blir dette klarere. Det fremgår av en nærmere granskning av målsettingene i Traktatens art. 33 at sektoren er preget

⁶¹ I denne sammenheng må dette forstås som forskjellsbehandling som ikke er absolutt nødvendig for å realisere målene i art. 33.

⁶² D.v.s. etter gjeldende R. (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products.

av særlige strukturelle forhold⁶³, som igjen krever bestemte konkurransemessige og politisk løsninger. Markedsordningene må derfor ses på som unntak fra de generelle konkurranseregler i Unionen ansett som nødvendige for å nå det vi kan kalle visse strukturelle og politisk definerte mål. Disse målene behandles i det følgende mer inngående, hvor hensikten er å se sammenhengen mellom målsettingene på den ene siden og utformingen av den felles markedsordning på den annen side.

Traktatens art. 33 nevner først det som ofte omtales som den såkalte "produktivtetsmålsettingen": Den felles fiskeripolitikk har som mål å øke produktiviteten i sektoren gjennom en teknologisk utvikling som samtidig ivaretar en rasjonell utvikling av produksjonen med vekt på en optimal utnyttelse av arbeidskraften. Helt fra Traktatens ratifisering på slutten av 50-tallet og etableringen av den felles fiskeripolitikk på begynnelsen av 70-tallet har bevisstheten om ulike regioners særlige avhengighet og ulikt utviklede produksjonsforhold⁶⁴, stått sentralt. Denne situasjonen ble ikke mindre aktuell ved Irlands inntreden i Unionen i 1973, Hellas' i 1981 og Spania og Portugal i 1986. Den felles fiskeripolitikk måtte her samtidig balansere en lovgivning som førte frem mot en felles og mer ens modernisering av produksjonsmetodene, samtidig som sysselsettingen skulle opprettholdes uten at en overbeskatning av ressursene inntraff. Selv om produsentorganisasjonens og senere bransjeorganisasjonens desentraliserte rolle innenfor den felles markedsordnings rammer til en viss grad har vært og er med på å styre utviklingen her, er denne målsettingen først og fremst bundet opp mot den felles fiskeripolitikks to pilarer "strukturpolitikk" og "ressurs- og bevaringspolitikk"⁶⁵.

Traktatens art. 33 fastsetter deretter i (b) den grunnleggende målsetting om "en rimelig levestandard" for personer som har sitt arbeid innenfor sektoren ("for the agricultural community"). Denne målsettingen har dannet grunnlag for påstanden om at den felles fiskeripolitikk, og ikke minst den felles markedsordning, har som sin fundamentale hovedhensikt - ikke selve ressursforvaltningen eller konsumentperspektivet - men å sikre et rimelig økonomisk utbytte og dermed en rimelig levestandard for sektorens produsenter. Det er hensiktsmessig å se denne målsettingen i sammenheng med art. 33's tredje uttrykte målsetting (c) om å stabilisere markeder innenfor sektoren. For å sikre et slikt stabilt økonomisk utbytte for de aktører som er involvert, er man avhengig av å utvikle felles reguleringsredskaper som samtidig som de hindrer ustabilitet og store prissvingninger regionalt, fremtvinger en ansvarlig ressursutnyttelse gjennom utvikling av et "eieforhold" til det økonomiske grunnlaget og - ikke minst - et markedsorientert grunnlag for forvaltning og inntekter. Markedsordningen med sine regler om desentralisert forvaltning av produksjon og omsetning, utført av lokale "interesseorganisasjoner" (produsentorganisasjonene), og regler om prisstøtte (målpris og tilbaketrekingspris) og importregulering av tredjelandsprodukter, er hovedredskapet i dette arbeidet. Produsentorganisasjonene består av lokale produsenter som kjenner regionale forhold, inkludert markedet og sesongsvingninger, og som gjennom rammene for sin forvaltnings-

---

⁶³ Det dreier seg her om særlige strukturelle forhold som omfatter alt fra ressursituasjonen og "eierskapet" til disse ressursene, overkapasitet i fiskeflåten, en tradisjonell produksjonsrettet i stedet for markedsrettet tilnærming, til mer generelle forhold som bosetnings- og miljøforhold og sysselsetnings- og omstillingsforhold

⁶⁴ Se Kapittel 1.1.2

⁶⁵ Se Kapittel 1.2.1

virksomhet, tvinges til å balansere ivaretagelsen av medlemmenes økonomiske utbytte fra produksjonen, opp mot en langsiktig, markedsorientert plan for forvaltning av de felles fiskebestandene som utgjør selve livsgrunnlaget for sektoren. De økonomiske intervensjonsordningene knyttet til fastsettingen av en målpris og tilbaketrekingspris, er bl.a. utformet slik at svak forvaltning (planlegging) straffer seg økonomisk, om enn etter enkeltes mening kanskje i litt for ubetydelig grad. Målsettingene om et stabilt marked som sikrer de sektoravhengige aktørene et rimelig inntektsgrunnlag, danner derfor den viktigste ramme for å forstå det konkurranserettslige regimet som følger av den felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter.

Den felles markedsordning skal også sikre art. 33's målsetting om "availability of supplies", dvs. tilgjengelighet til produkter eller leveranser av produkter. Denne målsettingen har to sider. På den ene siden stilles det her krav til markedsordningene at de inneholder virkemidler som sikrer konsumentmarkedet tilgang til produkter. Likedan skal markedsordningen påse at foredlingsindustrien får det råmateriale de trenger til å holde "hjulene gående", dvs. at sysselsettingen sikres tilgang til råvarer på konkurransevennlige vilkår. Både produsentorganisasjonenes plikt til å fastsette årlige produksjons- og omsetningsplaner og intervensjonsordninger i form av f. eks. prolongeringsstøtte, sikrer på samme tid produsentene og markedet mot sesongsvingninger og er dermed med på å skape en stabil tilgang til produkter for konsumenter i fellesmarkedet. Bearbeidingsindustrien er særlig utsatt for råvaremangel i spesielle regioner. Denne industrien sikres i slike situasjoner tilgang til råvarer fra tredjeland gjennom de særlige suspensjonsordningene fra tolltariffsatser knyttet til bestemte, importerte produkter som eksisterer på gitte betingelser. Bestemmelsene sikrer ikke bare en faktisk tilgang, men også en tilgang til råvarer til konkurransevennlige priser, dvs. priser som gjennom reglene om "referansepris" for slike importerte produkter, knyttes opp mot det som er "markedspris" i Unionen.

Traktatens art. 33 setter til slutt opp en målsetting for den felles markedsordning på fiskerisektoren som setter nærmere krav til hvordan produkttilgjengeligheten i markedet skal være: Produkter skal tilbys konsumenten til "rimelige priser". Utover det faktum at "rimelige priser" er en relativ størrelse viser denne målsettingen at intensjonen om at det skal etableres konkurranse i markedet og at markedsbehovene skal ligge til grunn ved uttak og produksjon, skal ha sterk vekt i den felles markedsordning. Målprisene for produktene fastsettes gjennom markedsordningen sentralt, og minsteprisen (gjennom tilbaketrekingsprisen) både sentral og regionalt. Målprisene fastsettes ut fra siste års markedspris, men hensynene Rådet skal ta ved fastsetting av målprisene (se under), viser at det åpenbart eksisterer en motsetning mellom målsettingene om rimelige inntekter for produsentene og rimelige priser for konsumentene. Det overordnede ønsket om markedsstabilitet og forutsigbare inntekter for produsentene sikrer utvilsomt stabile og kanskje rimelige priser for konsumentene gjennom ordningens system for prisfastsettelse, men stabiliteten går nok på bekostning av konkurransen og prisenes "rimelighet".

3.1.3 MARKEDSORDNINGENS NÆRMERE BEGRUNNELSE - EN PRESISERING

Det er avgjørende for å forstå den felles markedsordning som er etablert på fiskerisektoren at man ikke bare tviholder på det konkurranserettslige perspektivet. Det er viktig å ta et steg tilbake og se hele fiskerisektoren rolle og plass i det opprinnelige Fellesskapet og i dagens Union i et mer helhetlig, politisk

perspektiv. Vi så innledningsvis⁶⁶ at innlemmelsen av jordbruks- og fiskerisektoren i det indre marked i avgjørende grad ble gjort ut fra rene politiske vurderinger knyttet til disse sektorenes betydning for Fellesskapet som en politisk helhet. Dette er det innledningsvis gjort forsøk på å forklare her. Fiskeri- og jordbrukssektoren berører grunnleggende og følsomme, nasjonale og politiske hensyn knyttet til regionalutvikling, miljøhensyn, sosial- og sysselsettingspolitikk, som ikke kan løses ved enkle grep eller midler. Utviklingen på disse sektorene vil derfor kunne rokke ved det grunnlaget av politisk konsensus knyttet opp mot en grunnleggende nasjonal velferdsutvikling, og som utgjør Unionens politiske fundament. En fristilling av produksjon og handel innefor fiskerisektoren ville - slik mange ser det - føre til store regionale forskjeller med hensyn til sysselsetting og økonomisk utvikling, og derfor skape en politisk uro som kunne true hele fellesmarkedets eksistens.

Den felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter innebærer en balansering av ulike mål og hensyn, som i mange sammenhenger står i uforenelig motsetning til hverandre⁶⁷. I et politisk perspektiv er det en realitet at andre målsettinger fremtrer som viktige ved siden av de rent konkurranserettslige, og som skal sikre større effektivitet av samfunnets økonomiske ressurser gjennom konkurranse på like vilkår.

Når det er sagt er det viktig å ha klart for seg at - slik det er gjort rede for i Kapittel 2.3 - kun de tiltak og virkemidler i henhold til en markedsordning som er *nødvendige* for å nå målene i art. 33, er unntatt den generelle konkurranselovgivningen. Nødvendig skal tolkes strengt - det skal ikke her være nok med en "sammenheng" mellom mål og virkemiddel, og proporsjonalitetsprinsippet skal gjelde her som i fellesskapsretten for øvrig.

Det kan derfor være hensiktsmessig til slutt å sitere Kommisjonens leder Mario Monti fra hans tale ved COGECA konferansen i Helsinki i 2003⁶⁸: "However, I believe that the Commission should also do its homework and introduce more competition in the Common market organisations".

3.2 RÅDSFORORDNING 104/2000 - SÆRSKILTE MARKEDSORDNINGER SOM UNNTAK

Rådsforordning 104/2000⁶⁹ består av 43 artikler, 8 vedlegg (annex'er) og en - etter omfanget - omfattende fortale med 44 preambler. Preamblenes funksjon er å forklare og uttype bakgrunnen for de bestemmelser som følger. Et godt eksempel på det er preambel (9) til (11)'s vide redegjørelse for produsentorganisasjonenes rolle som "the backbone" i den felles markedsordning og deres desentraliserte oppgaver og "obligations".

---

⁶⁶ Se Kapittel 2.1

⁶⁷ Dette understrekes jo også i Grønnboken – se s. 6.

⁶⁸ Se: <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/03/537&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

⁶⁹ R. (EC) No. 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products – heretter for enkelthets skyld kalt "Markedsforordningen".

I sin uttalelse⁷⁰ vedrørende markedsordningen ønsket the European Economic and Social Committee (EESC) en forbedret markedsordning på fiskerisektoren velkommen. EESC hevder at en ny og samlet markedsforordning vil representere en større grad av "transparens" på sektoren, og stilte seg spesielt positive til styrkingen og effektiviseringen av produsentorganisasjonens rolle. EESC er i sin uttalelse opptatt av at systemet med prisstøtte må sikre produsenter en levelig inntekt, og at det lages en "support mechanism" for å kompensere produsentorganisasjonene ved markedssvingninger som følge av "unfair competition" fra tredjeland. EESC's uttalelse avslører få om noen kontroversielle sider ved den nye markedsordningen. Kun på områder som finansiering av støtten til ikke-medlemmer (av produsentorganisasjonene) og når det gjelder et system for levering av fisk fra tredjeland til fiskeindustrien, er det en viss uenighet å spore.

Art. 1 avtegner en tredelt markedsordning som innbefatter (comprising) et prissystem (price system) og en ordning for samhandel (trading system), i tillegg til felles konkurranseregler.

I tillegg finner vi i markedsforordningens art. 1 definisjoner av to sentrale begreper som skal gjelde "for the purpose of this Regulation". Med "produsent" eller "producer" forstår man en "physical or legal person" som ved hjelp av egnede produksjonsmidler, produserer eller fremstiller fiskeprodukter, med henblikk på førstehåndsomsetning - "first-stage marketing". Videre skal man med "fiskeprodukt" eller "fishery products" forstå følgende produkt (products) fanget på havet, i indre farvann og akvakulturprodukter. Til slutt følger listen over produkter som omfattes av den felles markedsordning⁷¹, og som omfatter alt fra fisk i f. eks. levende eller frossen tilstand, til animalske produkter, kaviar, fiskemel og andre produkter som inneholder fisk for mer enn 20% av vekten.

Markedsforordningen er delt inn i 6 Title's eller deler, med fra 1-3 underkapitler. Del I omhandler regler for innføring av felles markedsstandarder og konsumentinformasjon (marketing standards and consumer information). Del II tar for seg etableringen av produsentorganisasjonene (producer organisations) og deres rolle. Del III inneholder regler om etableringen av bransjeorganisasjoner og vilkår knyttet til former for samarbeid (inter-branch organisations and agreements). Del IV gir regler knyttet til fastsetting av priser og intervensjon i markedet (price and intervention). Del V tar for seg handelen med tredjeland (trade with third countries), og til slutt gir Del VI generelle eller alminnelige bestemmelser (general provision).

Jeg velger å legge markedsforordningens struktur og oppbygning til grunn for min presentasjon og gjennomgang. Det kunne vært andre måter å gjøre dette på, bl.a. kunne man bygget presentasjonen over det som er "kjernen" i reglene og laget en struktur ut fra det. Produsentorganisasjonenes "rolle" er f. eks. i stor grad knyttet til fastsetting av priser og intervensjon i markedet, og det kan derfor hevdes at det er lite hensiktsmessig med et eget kapittel. Conceição-Heldt hevder at den felles markedsordningen har fire hovedkomponenter: Etablering av en markedsstandard, systemet med prisstøtte, økonomisk

---

⁷⁰ Se: Opinion of the Economic and Social Committee on the "Proposal for a CR (EC) on the common organisation of the market in fishery and aquaculture products", 1999.

⁷¹ Se Kapittel 6 -Tabell 1: Oversikt over fiskeprodukt som omfattes av R. (EC) No. 104/2000 art. 1 – markedsforordningen.

kompensasjon for produkt som trekkes fra markedet og regler for handel med tredjeland⁷². Jeg velger å komme tilbake med en drøfting av "kjerneelementene" i systemet i en egen oppsummeringsdel i oppgavens Kapittel 4.

I det følgende vil jeg også - av hensyn nevnt i Kap. 2.4 - legge vekt på det som er kjernen i de materielle reglene til hvert enkelt tiltak som inngår i den felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter. Prosessuelle regler og regler knyttet til håndhevelse vil i stor grad bare nevnes, uten å bli gjenstand for noen mer inngående drøfting.

3.2.1 MARKEDSSTANDARDE OG KONSUMENTINFORMASJON

Reglene om etablering av felles markedsstandarder og konsumentinformasjon for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter, som en del av den felles markedsordning, er det bestemmelser om i Markedsforordningens Del I - Kap. 1 og 2 - art. 2, 3 og 4. Både art. 2, 3 og 4 har særlige bestemmelser i henholdsvis art. 2 (3), art. 3 (4) og art. 4 (4) knyttet til prosedyrer for nærmere anvendelse ("detailed rules for their application"). Disse bestemmelsene henviser til Markedsforordningens art. 38 (2) som igjen henviser til art. 4 og 7 i Council Decision 1999/468/EC⁷³. Dette rådsvedtaket er hjemlet i EC art. 202 tredje ledd som gir Rådet hjemmel til å overføre kompetanse til Kommisjonen for gjennomføring av "acts" som Rådet vedtar.

Art. 4 i Decision 199/468/EC art. 4 setter opp en såkalt "Management procedure" som i (1) fastsetter en plikt for Kommisjonen til å samarbeide med en "regulatory committee" sammensatt av representanter for medlemsstatene i implementeringen av Rådets vedtak. I Markedsforordningen art. 38 fastsettes denne til Management Committee for Fishery Products. (2) pålegger Kommisjonen å fremlegge et utkast (draft) til denne komiteen "of the measures to be taken", og (3) fastsetter tidsgrenser (1 mnd) og prosedyrer ved uenighet mellom Kommisjonen og komiteen. Art. 7 i Council Decision 199/468/EC gir nærmere regler om arbeidet i den aktuelle "regulatory committee", og Kommisjonens plikt til å informere Parlamentet om det pågående arbeidet.

I Markedsforordningens sjette preambel sies det at etableringen av en felles markedsstandard som en del av den felles markedsordningen for handel med fisk og fiskeprodukter, har som mål å tvinge produkter uten holdbar kvalitet ut av markedet og å skape likeverdige konkurranseforhold, noe som vil forbedre hele industrien, samtidig som det kommer forbrukerne til gode. Konkurranserettslig er derfor reglene om en felles markedsstandard svært viktige, fordi de er med på å fastsette en felles ramme rundt produksjon og omsetning av fiskeprodukter.

3.2.1.1 Markedsstandarder

Foruten å hjemle etableringen av en felles markedsstandard gir art. 2 i Markedsforordningen også forslag til hva denne markedsstandard bør inneholde av klassifiseringer og for hvilke produkter eller grupper av produkter disse klassifiseringene kan gjelde. Art. 3 fastsetter regler knyttet til medlemsstatens ansvar for oppfølging av markedsstandarden.

---

⁷² Se E. da Conceição-Heldt: The common Fisheries Policy in the European Union, 2004, s. 19.

⁷³ 1999/468/EC: Council Decision of 28th June 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission

Art. 2 i Markedsforordningen fastslår at "common marketing standards and det scope of such standards may be determined". Kjernen i de materielle bestemmelser i art. 2 er forslagene ("these standards may") til klassifisering av definerte fiskeprodukter med hensyn til kvalitet, størrelse eller vekt, pakking, presentasjon og merking. Både forslagene til klassifisering og en nærmere angivelse av hvilke produkter som skal omfattes av reglene, avgrenses og konkretiseres i Council Regulation (EC) No 2406/96⁷⁴ og påfølgende endringsforordning (EC) No 2578/2000. De nærmere reglene her presenteres i det følgende. Art. 3 (1) i R (EC) No 2406/96 (heretter kalt Markedsstandardforordningen) angir en liste med "produkt"⁷⁵ for hvilke markedsstandard skal gjelde. Endringsforordningen fra 2000 (No 2578/2000) tilføyer 4 produkter til den opprinnelige listen⁷⁶. Det vil her ikke være hensiktsmessig å gå nærmere inn på de produktene eller kategoriene av fisk som omfattes av reglene om en felles markedsstandard, og jeg vil i det følgende bare henviser til oversikten i Kap. 6 - Tabell 2.

Selve markedsstandard fastslås i Markedsstandardforordningens art. 3 (2) å skulle innbefatte ("comprise") to kategorier: *Ferskhetskategorier* ("freshness categories") og *størrelseskategorier* ("size categories").

Utgangspunktet for beregning og fastsetting av ferskhetskategoriene og selve kategoriinndelingen gis det regler om i Markedsstandardforordningens art. 4-6. Det er viktig å merke seg at reglene bygger på et system hvor denne ferskhetskategoriseringen i utgangspunktet skal gjøres for hver levering av fisk ("lot"). Definisjonen på en slik levering eller "lot" gis i art. 1: Med "lot" eller "parti med levert fisk" skal det forstås et hvert levert kvantum med fisk av en gitt art, som har gjennomgått like behandling, dvs. fra det øyeblikket man tok fisken opp fra havet og til førstelinjehandel - "first offer for sale" (art. 1 (a)). Det sies videre at et slikt parti med fisk "may have" kommet fra det samme fiskeområde og den samme fiskebåten. Dette betyr at utgangspunktet for en slik "lot" eller parti med levert fisk ikke nødvendigvis er avhengig av fiskeområde eller fiskefartøy, men om partiet med fisk har gjennomgått "the same treatment".

Art. 4 fastslår videre at et felles system for klassifisering av produktenes ferskhets - en ferskhetsstandard - skal etableres med referanse til to faktorer: For det første skal denne ferskhetsklassifiseringen fastsettes på bakgrunn av et system med *faste kategorier for ferskhets*, et kategorisystem som varierer noe avhengig av hvilke produkt eller gruppe av produkter det er snakk om. Markedsstandardforordningens Annex 1 grupperer produktene i Tabell 2 i fem hovedgrupper: White fish, blue fish (fellesbetegnelse fisk), selachii (haifisk), cephalopods (blekksprut) og crustaceans (krepserdyr).

For det andre skal klassifiseringen i ferskhetskategorier ta hensyn til noen *tilleggsfaktorer* ("additional requirements"), angitt i art. 5.

Når det gjelder klassifiseringen i ferskhetskategorier av de fem hovedgrupper av produkter i Markedsstandardforordningens Annex 1, baserer denne seg på følgende mønster i art. 4 (2):

---

⁷⁴ Se R. (EC) No 2406/96 of 16 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products og R (EC) No 2578/2000 of 17 November 2000 amending R (EC) No 2406/96.

⁷⁵ Se definisjon i Markedsforordningens art. 1 – "fishery products covers both products caught at sea or in inland waters and the products of aquaculture".

⁷⁶ Se Kap. 6 – Tabell 2: Oversikt over fiskeprodukter som omfattes av R. (EC) No 2406/96 – markedsstandardforordningen.

Extra, A eller B for fisk, selachii, cephalopods og norsk hummer (med unntak for levende norsk hummer som skal klassifiseres i E).

Extra eller A for reker (krabbe er unntatt bruk av ferskhetsstandarden). Videre skal produkter som krabbe, common scallop og common whelk unntas klassifisering i ferskhetskategorier.

En nærmere definisjon av disse ferskhetskategoriene er gitt i art. 6 og i Annex 1 til Markedsstandardforordningen (Tabell 3)⁷⁷. Når det gjelder kategori Ekstra fastsetter art. 6 (2) at produkter (fisk, selachii, cephalopods og norsk hummer) som skal kunne plasseres i den øverste av ferskhetskategoriene må være fri for "pressure marks", skader, blemmer ("blemishes") og stygg misfarging ("bad discolouration"). For å kunne klassifiseres i ferskhetskategori A slår art. 6 (3) fast at produktene fortsatt må være fri for blemmer og stygg misfarging, men ferskhetskategori A kan brukes dersom bare en svært liten del ("a very small porportion")⁷⁸ av partiet har "slight preassure marks" og overflatiske skader. Videre krever en klassifisering i ferskhetskategori B at kun en svært liten del av produktene har "serious pressure marks" og overflatiske skader. Annex 1 inneholder også en videre beskrivelse av disse produktenes beskaffenhet når de ikke kan godkjennes i henhold til ferskhetsstandarden i det hele tatt, bl.a. når fiskekjøttet fremstår som misfarget og med dårlig pigmentering ("milky" og "yellowish grey" og "dull pigmentation" og "skin coming away from flesh").

Markedsstandardforordningens art. 6 (5) gir til slutt en generell regel i arbeidet med å klassifisere leverte partier med fisk i henhold til de beskrevne ferskhetskategoriene: I den pågående klassifisering av et levert parti skal man ta hensyn til ("take into consideration") eksistensen av "visible parasites"⁷⁹ og den mulige effekten disse kan ha på produktets kvalitet, men selvsagt i det man tar hensyn til "the type of product and its presentation". Årsaken til denne klassifiseringsregelen er utvilsomt vissheten om at de øvrige klassifiseringsreglene ikke nødvendigvis er tilstrekkelige - spesielt ut fra et helsemessig synspunkt - til å fastsette det leverte produktets kvalitet.

Tilleggsfaktorene som skal inngå i klassifiseringen i ferskhetskategorier presenteres i Markedsstandardforordningens art. 5. Det handler her om en tilleggsfaktor, og den er knyttet til det man kan betegne som regelen om det leverte partis "enhetlige kvalitet". Det stilles her krav om at det leverte parti skal ("must contain") inneha produkter med "the same degree of freshness". Unntaket fra denne bestemmelsen gjelder små eller mindre leveranser med fisk, men da skal leveransen klassifiseres i den laveste ferskhetskategori man finner i den aktuelle leveranse. Art. 5 (2) sier videre at den aktuelle ferskhetskategorien må være

---

⁷⁷ Se Kapittel 6 -Tabell 3: Oversikt over "freshness categories" - størrelseskategorier som inngår i markedsstandardforordningen etter endringene i Kommisjonsforordning R. (EC) No 2495/2001.

⁷⁸ En leveranse med fisk eller en "lot" er regnet for å være av enhetlig kvalitet når mindre enn 10% av leveransen må inngå i kategorien under eller over den fastsatte : The Scottish Executive: A Statutory Instrument for the Common Marketing Standards for Fishery Products - <http://www.scotland.gov.uk/library4/ELLD/EI/00015069.aspx>

⁷⁹ "Visible parasites" defineres i Markedsstandardforordningens art. 1 (e): Ev. synlige parasitter må klart skille seg ut fra fiskekjøttet når det gjelder "dimension, color and texture", og det betyr at parasittene må være synlige ved gode lysforhold og uten bruk av "optical means of magnifying".

klart og uutslettelig ("clearly and indelibly") markert med bokstaver som er minst fem centimeter høye og på etiketter festet på leveransen.

Den andre kategorien som etter Markedsstandardforordningens art. 3 (2) skal inngå i etableringen av en felles markedsstandard er som tidligere nevnt størrelseskategorier ("size categories"). Reglene om fastsetting av størrelseskategorier gis i art. 7-8, med noen endringer i Kommisjonsforordning (EC) No 2495/2001⁸⁰. Utgangspunktet er at de produkter som omfattes av Markedsstandardforordningens art. 3 (Tabell 2) skal sorteres i størrelseskategori ("sized") etter vekt ("by weight") eller antall pr. kilo ("number per kilogram"). Unntaket fra denne hovedregelen er reker og krabber, common scallop og common whelk som skal sorteres i størrelseskategori etter bredden eller størrelsen på skallet ("width of shell"). En oversikt over størrelseskategoriene gis i Annex II til Markedsstandardforordningen⁸¹ - se Tabell 4 i Kapittel 6. Videre er det viktig å merke seg at art. 7 (2) fastsetter at disse størrelseskategoriene skal gjelde sett i sammenheng med ("without prejudice to") de minstelengder ("minimum lengths") tre rådsforordninger⁸² setter som del av "certain technical measures" i spesielle fiskeområder (f.eks. Det Baltiske Hav) ut fra ressursbevaringshensyn. Dette gjenspeiler seg i de angitte størrelseskategoriene (se Tabell 3): De fleste av produktene klassifiseres i 2 til 4 størrelseskategorier basert på vekt slik nevnt tidligere. Samtidig viser tabellen en oversikt over de minstelengder som gjelder i henhold til nevnte rådsforordninger, der disse er aktuelle i forhold til produkt som omfattes. På denne måten eksisterer det et tilnærmet to-sporet system knyttet til størrelseskategorier som en del av den felles markedsstandard; på den ene siden et kategoriseringssystem på inntil 4 størrelseskategorier for de produkter som omfattes, samtidig som dette systemet skal respektere de minstelengder som skal gjelde for enkelte produkter fisket i enkelte områder.

På samme måte som for ferskhetskategoriene er man ved fastsettingen av størrelseskategoriene også avhengig av å ta hensyn til noen tilleggsfaktorer ("additional requirements"). Også her gjelder det en tilleggsfaktor knyttet til et prinsipp om "enhetlig kvalitet": Hver "lot" eller leveranse skal inneholde produkter med samme størrelse, dvs. samme størrelseskategori. Som for ferskhet er det også her et unntak som gjelder mindre "lot'er", men da skal hele leveransen klassifiseres i den laveste størrelseskategori man finner i den aktuelle leveranse. Art. 8 (3) sier på fastsetter på samme måte som ved ferskhetsstandard at størrelseskategoriseringen må være klart og uutslettelig markert med bokstaver av minst 5 centimeters høyde, trykket på etiketter festet på leveransen. Her skal man også - i tillegg til størrelseskategorien - angi nettovekt i kilo på samme måte. Unntaket fra denne tilleggsregelen følger når produkt selges i standardesker - "standard boxes" - dersom innholdet i eskene er synlig i det man veier produktet før man legger det fram for salg.

---

⁸⁰ Commission Regulation (EC) No 2495/2001 of 19 December 2001 amending Council Regulation (EC) No 2406/1996 laying down common marketing standards for certain fishery products

⁸¹ Se Kapittel 6 -Tabell 4: Oversikt over "size categories" – størrelseskategorier som inngår i markedsstandardforordningen etter endringene i Kommisjonsforordning R. (EC) No 2495/2001.

⁸² Dette gjelder R. (EEC) No 1866/86, R. (EEC) No 3094/86 og R. (EEC) No 1626/94.

I Markedsstandardforordningens art. 9 følger et viktig unntak fra markedsstandarden - både når det gjelder ferskhets- og størrelse - for pelagiske arter⁸³. Pelagiske arter kan klassifiseres i ferskhets- og størrelseskategoriene på bakgrunn av "a system of sampling" - dvs. ved å ta enkelte vareprøver. Vilkårer er at et slikt system likevel sikrer ("must ensure") at ferskhets- og størrelse på hele leveransen er mest mulig enhetlig.

Viktig er også det unntaket som følger av art. 10. En kjent problemstilling i CFP har vært vanskene med tilgang til råvarer for deler av fiskeindustrien i enkelte regioner; spesielt for enkelte arter eller produkter. Art. 10 gir mulighet for unntak fra reglene om "minimum size" som en del av den felles markedsstandard for reker og krabber, "to ensure...supplies" for fiskeindustrien og for å sikre økonomisk stabilitet i fiskeriavhengige miljøer i slike utsatte regioner⁸⁴.

Markedsforordningens art. 2 hjemler muligheten for utforming av "special rules" knyttet til en felles markedsstandard når det gjelder "trade with third countries". Markedsstandardforordningens art. 2 (1) fastslår at på samme måte som for produkter med opphav internt i fellesmarkedet, kan ikke produkter fra tredjeland legges frem for salg ("marketed") uten at de oppfyller de krav den felles markedsstandard setter. Og markedsstandardens krav til produkter fra tredjeland finner vi nærmere regler om i markedsstandardforordningens art. 11. Disse reglene er delt i to. For det første fastsettes det i art. 11 (1) klare krav til merking av emballasjen eller forpakningen produktene selges i: Her skal opphavsland, produktets vitenskaplige- og vanlige handelsnavn angis, i tillegg til ferskhets- og størrelseskategori, nettovekt i kilogram på produktet, dato for gradering og avsendelse og til slutt navn og adresse til avsender. Det stilles altså her en del ytterligere krav til produkter fra tredjeland med hensyn til informasjon, men i hovedsak er kjernen i markedsstandarden for tredjelandprodukter den samme som for interne produkter; nemlig kravene til en fast kategorisering av ferskhets- og størrelse for å sikre en mest mulig sammenlignbar og enhetlig kvalitet på det aktuelle produkt. For det andre finner vi i art. 11 (2) en viktig definisjon av hvilke produkter som i denne sammenhengen skal forstås som produkter fra "third countries" og omfattes av disse spesielle reglene. Dersom fiskeprodukter landes direkte fra fiskeområder i en havn internt i fellesmarkedet med førstehåndssalg som målsetting, skal den samme markedsstandard gjelde som for fellesskapsprodukter, selv om det aktuelle fiskefartøyet er tilhørende i et tredjeland. I og med at det her kan være snakk om de samme fiskeprodukter, fisket på de samme fiskeområder og levert i samme havn, ville forskjellige regler her virke unødig konkurransevridende, og unntaket her vil selvsagt lette tilgangen til råvarer for deler av den regionale fiskeindustrien.

Markedsstandardforordningens rekkevidde fastslås i art. 2 til å gjelde alle produkter spesifisert i art. 3 (Tabell 1) både "of Community origin and from third countries". Dermed er det verdt å merke seg det viktige unntaket fra markedsstandardforordningens rekkevidde som fastslås i art. 2 (2):

Markedsstandarden og dens regler skal ikke gjelde for "small quantities of products" som leveres "directly to retailers or consumers by inshore fishermen". Unntaket er utvilsomt ment å fritte en hel gruppe fiskere - lokale fiskere - fra å møte unødige og u hensiktsmessige hindre i utøvelsen av sitt yrke og ikke

---

⁸³ Pelagiske arter er fisk som lever i de frie vannmassene, slik som f. eks. lodde, sild og makrell.

⁸⁴ Se målsetting i EC art. 33 (c) og (d): Målet om å "stabilise markets" og "assure the availability of supplies".

minst i oppfyllelse av Traktatens målsetting om "availability of supplies". En slik forståelse understøttes av det faktum at unntaket ikke er spesifikt når det gjelder krav til f. eks. fiskets størrelse, fartøyets tonnasje eller motorkraft, men er formet som en generell, skjønnsmessig regel.

Når det gjelder håndheving bestemmer markedsforordningens art. 3 at produktene som omfattes av reglene skal være "subject to inspection by Member States". Det stilles krav til at denne inspeksjonen skal foretas i alle handelsledd og under transport, og medlemsstatene skal treffe alle nødvendige foranstaltninger for å kunne straffe "infringements" av den felles markedsstandard. Medlemsstatene stilles fritt til selv å bestemme hvilke nasjonale organ som skal utøve denne kontrollen, men er pålagt å informere de øvrige medlemsstater og Kommisjonen om "the name and adress of the bodies".

3.2.1.2 Konsumentinformasjon

Markedsforordningens art. 4 (1) slår fast at de produkter som omfattes av art. 1 (Tabell 1) ikke kan selges fra forhandler til forbruker ("final consumer"), uansett salgsmåte, dersom ikke en passende og hensiktsmessig merking angir artens *kommersielle betegnelse, produksjonsmåte* (dvs. fisket på havet, i "inland waters" eller som oppdrett) og *fangstområde*. Et direkte unntak følger for "small quantities" med fiskeprodukter avhendt direkte til konsumenter av enten "fishermen or aquaculture producers". Unntaket er til forveksling lik det som gjelder for den felles markedsstandard, og selv om det her ikke presiseres at det er "inshore fishermen" eller lokale produsenter som omfattes av unntaket, vil kravet om "direkte avhending til konsumenter" i praksis gi unntaket den samme rekkevidde. Men Konsumentinformasjonsforordningen (se under) gir nærmere regler som angår dette unntaket, og disse vil bli behandlet i forbindelse med reglenes rekkevidde (se under).

Art. 4 (2) fastslår at den enkelte medlemsstat har ansvaret for å "draw up and publish" en slik liste med produktenes kommersielle navn eller betegnelse, som er godkjent i deres land, og videre at denne listen også skal "indicate" produktets eller fiskeartens vitenskaplige navn, det offisielle, nasjonale navn og eventuelt andre navn akseptert og brukt lokalt eller regionalt.

Kommisjonsforordning (EC) No 2065/2001⁸⁵ (Konsumentinformasjonsforordningen) er hjemlet i Markedsforordningens art. 4 (4), som fastsetter prosessuell fremgangsmåte etter art. 38 (2), som nevnt innledningsvis. Denne forordningen presiserer i sine preambler at hensikten naturlig nok er å gi nærmere regler om implementering av kravene til konsumentinformasjonen, men også det viktige faktum at systemet med konsumentinformasjonen må kunne endres etter det som viser seg å være viktige markedsbehov - særlig gjelder dette bruken av kommersielle betegnelser.

Når det gjelder etableringen av den første pålagte konsumentinformasjonen i Markedsforordningens art. 4 (1) (a) - arten eller produktets *kommersiell betegnelse* - sier Konsumentinformasjonsforordningen lite ut over det som allerede er fastsatt i Markedsforordningens art. 4 (1) og (2) - art. 3 i

Konsumentinformasjonsforordningen henviser bare til reglene der: Den enkelte medlemsstat har ansvar for å utforme og publisere en liste med de kommersielle betegnelser på minst alle de produkter som oppfattes av Annex I til IV i Markedsforordningen. Denne listen skal, som tidligere nevnt, også "indicate"

---

⁸⁵ Commission Regulation (EC) No 2065/2001 of 22 October 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards informing consumers about fishery and aquaculture products – heretter kalt Konsumentinformasjonsforordningen.

det vitenskaplige navnet på produktet som selges. Nye og spesifikke regler knyttet til kravet om kommersielle betegnelser som en del av en pålagt konsumentinformasjon gis i art. 2, og de er knyttet til den en viss "elastisitet" ved den listen med godkjente kommersielle produktbetegnelser som hver medlemsstat er pålagt å publisere: Art. 2 fastsetter at en art (et produkt) som ikke er inkludert i den offisielle listen over kommersielle betegnelser, likevel kan markedsføres og selges ("marketed") med en foreløpig ("provisional") kommersiell betegnelse. Denne foreløpige kommersielle betegnelsen må være fastsatt av "the competent authority of the Member State". Det avgjørende kravet er at medlemsstaten innen en fem måneders tidsfrist fra det tidspunkt den foreløpige betegnelsen ble anvendt, må innføre en endelig kommersiell betegnelse for produktet på den offisielle listen.

Det andre pålagte kravet til konsumentinformasjon som Markedsforordningens art. 4 fastsetter, er kravet om å oppgi *produksjonsmetode*; med andre ord om produktet er oppdrettet i havbruk eller fisket i fritt hav, og i så fall på åpent hav eller i "inland waters". Konsumentinformasjonsforordningens art. 4 gir her svært konkrete anvisninger. Bestemmelsen ramser opp godkjente formuleringer som skal brukes, på hvert av medlemsstatenes språk, for å angi om det aktuelle produkt er fisket på havet eller i ferskvann, eller er et produkt av havbruk. Det vesentlige poenget her er at "produksjonsmåten" skal fremgå klart for forbrukeren; det skal ikke være tvil om et produkt er fisket i havet eller oppdrettet i et havbruk. Art. 4 (2) viser dette til fulle ved å fastsette klare betingelser for å omgå ("omission") en angivelse av produksjonsmetoden når det gjelder fisk fisket i havet: Medlemsstater kan bare tillate en omgåelse av dette kravet, dvs. en utelatelse av produksjonsmetoden, når det er fullstendig klart på bakgrunn av den angitte kommersielle betegnelsen og det angitt fangstområdet, at dette er produkt som er fisket i havet (i motsetning til oppdrettet i havbruk). Den engelske godkjente betegnelsen på fiskeprodukter oppdrettet i havbruk er "farmed" eller "cultivated". Konsumentinformasjonsforordningens art. 4 (3) henviser her til paragraf 2.2 (a) i Annex III til R (EC) No 2792/1999⁸⁶ for en nærmere definisjon av oppdrett eller "farmed products".

Det tredje pålagte kravet til konsumentinformasjon i henhold til Markedsforordningens art. 4, er kravet om å oppgi *fangstområdet* eller "catch area". Art. 5 i Konsumentinformasjonsforordningen spesifiserer hva denne informasjonen skal inneholde, og her gis det forskjellige retningslinjer avhengig av hva som er "produksjonsmetoden". Når det gjelder produkt fisket på havet skal man benytte seg av en standardliste over fiskeområder ved angivelse av fangst- eller fiskeområde. Denne er lagt ved som Annex⁸⁷ til Konsumentinformasjonsforordningen. Når det gjelder ferskvanns- eller innlandsfisk er det enkelt nok tilfredsstillende å oppgi navnet på den medlemsstat eller tredjeland hvor fisken er fanget. Som man kan forvente er reglene knyttet til oppdrettfisk noe mer sammensatte. I utgangspunktet skal referansen til fangstområdet her være navnet på den medlemsstat eller tredjeland hvor produktet gjennomgår sin siste utvikling før slakting. I situasjoner hvor produktet er oppdrettet i mer enn en medlemsstat eller tredjeland, kan den medlemsstat som (til enhver tid) selger produktet til konsumentene, selv avgjøre hvilke av de

⁸⁶ Council Regulation (EC) No 2792/1999 of 17 December 1999 laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries sector

⁸⁷ Annexet lister opp 12 områder definert som FAO-område med nummer – eksempelvis: Det nordvestlige Atlanterhav - FAO-område nr. 21, Østersjøen – FAO-område nr. 27 III d etc.

andre land som har vært en del av oppdrettprosessen som skal angis i konsumentinformasjonen. Den enkelte medlemsstat som da selger fisken til sine forbrukere får på denne måten avgjøre detaljgraden i den forbrukerinformasjon som gis, vedrørende "fangstområde" eller oppdrettssted. Det er åpenbart at konsumentinformasjonen anses som viktigere ved "farmed products" eller oppdrettsfisk, fordi det her kan ligge til grunn svært ulike produksjonsmetoder og prosesser, som da igjen kan gi svært ulik kvalitet på produktet. Art. 5 (2) åpner til slutt for at den enkelte "operator", som her må forstås som forhandler, selv kan oppgi et mer presist fangstområde.

Konsumentinformasjonsforordningen gir dernest ett par fellesbestemmelser som får konsekvenser for alle de tre leddene i konsumentinformasjonen. Art. 6 (1) bestemmer at i situasjoner hvor det fremlegges for salg en kombinasjon av produkt eller arter, skal kommersiell betegnelse, produksjonsmåte og fangstområde oppgis for hvert enkelt av produktene eller artene. Art. 6 (2) spesifiserer dette: Dersom det er samme produkt eller art som legges frem for salg, men som skriver seg fra en rekke ulike produksjonsmetoder, skal produksjonsmetoden for "each batch" eller fangst angis. Vider skal det i situasjoner hvor det er samme produkt eller art som legges frem for salg, men hvor produktene kommer fra ulike fangstområder eller oppdrettsland, "at least" angis det fangstområde eller det oppdrettsland som representerer kvantiteten av produktene, samtidig som det informeres om at produktene også skriver seg fra andre fangstområder eller oppdrettsland. En viktig fellesbestemmelse for konsumentinformasjonen gis også i art. 8. Her understrekes det at den pålagte informasjonen knyttet til kommersiell betegnelse, produksjonsmetode og fangstområde skal være tilgjengelig på hvert trinn i salgsprosessen ("each stage of marketing"). Denne fellesbestemmelsen i art. 8 vil i stor grad lette medlemsstatens pålagte (i art. 9) inspeksjon og kontroll, og derfor håndhevelsen av reglene, jfr. art. 3 i Markedsforordningen og inspeksjonshjemmelen knyttet til den felles markedsstandard⁸⁸. Til slutt settes det opp to alternative valg for hvordan denne informasjonen skal gis: Enten skal konsumentinformasjonen gis gjennom merkelapper, etiketter eller på selve forpakningen av produktet, eller gjennom "a commercial document" som følger med produktet, for eksempel en faktura.

Art. 1 i Konsumentinformasjonsforordningen fastslår at reglene om en felles konsumentinformasjon skal gjelde⁸⁹ for de fiske- og havbruksprodukter som er "included on the list"⁹⁰, og som i tillegg dekkes av Kapittel 3 i Combined Nomenclature⁹¹. Men et praktisk viktig unntak for reglenes rekkevidde er hjemlet i Konsumentinformasjonsforordningens art. 7: Her gis hver enkelt medlemsstat hjemmel til å unnta "small quantities" med fiskeprodukt som selges direkte til konsumenten. En viktig begrensning i denne regelen er dog at "each purchase" ikke må overstige en verdi på 20 euro. Dette unntaket fra reglenes generelle

⁸⁸ Art. 3 annet ledd: "The inspection may take place at all marketing stages and during transport".

⁸⁹ Konsumentinformasjonsforordningens art. 1: Det henvises her "without prejudice" til Directive 2000/13/EC of the EP and Council: Dette direktivet inneholder bestemmelser om "the approximation of the laws of the Member State relating to the labelling, presentation and marketing of foodstuff".

⁹⁰ Jeg går ut fra at man med "liste" her mener den samlede liste som medlemsstatene offisielt melder til Kommisjonen i forbindelse med "commercial designations".

⁹¹ Combined Nomenclature: EU's system for klassifisering av varer – se Kommisjonsforordning (EC) No 1789/2003 of 11 septmeber 2003 for utdypende forklaring

rekkevidde, og vil i hovedsak dekke situasjoner som direkte salg fra fisker til enkelthusholdninger. I slike situasjoner er vel målsettingen bak reglene om en felles standard for konsumentinformasjon dekket av det nære bånd mellom selger og konsument.

3.2.2 PRODUSENTORGANISASJONENE

Reglene knyttet etablering av og rollen til produsentorganisasjonene er det bestemmelser om i Markedsforordningens Del II. Denne Del II er inndelt i tre kapitler som hver for seg presenterer det sentrale regelverket knyttet til produsentorganisasjonene og deres rolle, som en del av den felles markedsordning for handel med fisk og fiskevarer. Kap. 1: Condition for, grant of and withdrawal of recognition of producer organisations - tar for seg regler knyttet til betingelser for, godkjenning av og tilbakekalling av en slik godkjenning av produsentorganisasjonene, samt deres oppgaver. Kap. 2: Extension of rules to non-members - tar for seg forholdet mellom produsentorganisasjonene og aktører som ikke er medlemmer. Til slutt presenterer Kap. 3: Production and marketing planning - i hovedsak kravene knyttet til "operational programs" eller handlingsplaner fra produsentorganisasjonens side, som en del av en godkjent fellesskapsrettlig markedsstrategi.

Det sies i Markedsforordningens 9. preambel at produsentorganisasjonene utgjør selve ryggraden ("The backbone") i den felles markedsordning for handel med fisk og fiskevarer. Det legges vekt på deres desentraliserte rolle i et presumptivt "frivillig og meningsfullt" nødvendig arbeid for å etablere en effektiv utnyttelse av ressursene, og å realisere målsettingene for den felles fiskeripolitikk. Man er også opptatt av å understreke de plikter og det ansvar produsentorganisasjonene har, men også å hindre en unødige konkurransebegrensning ved å - "at all events" - nedlegge forbud mot at produsentorganisasjonene utvikler en dominant rolle i det økonomiske fellesskapet som helhet.

I et konkurranserettslig perspektiv er det viktig å forstå produsentorganisasjonen som "forvaltere" av en felles fiskeripolitikk, med lokal tilpasning, og ut fra strenge krav til bruk av virkemidler og målsetting for sin virksomhet. Produsentorganisasjonene er målstyrte kunnskapssentraler; ikke aktører som kan bedrive konkurransevridende, horisontalt samarbeid i form av avtaler til det beste for seg og sine medlemmer. Forvaltningsrollen av felles, sentralt fastsatte mål fremtrer tydelig gjennom reglene som tillater produsentorganisasjoner å utvide sine reglers virkefelt til ikke-medlemmer. De ulike strukturelle forhold som kjennetegner regioner, krever et lokalt forvaltningsgrep dersom ikke overfiske og instabilitet i markedene skal få utvikle seg. Det lokale og regionale perspektivet understrekes av det forhold at en produsent-organisasjon ikke under noen omstendigheter får vokse seg dominant i et Unionsperspektiv.

3.2.2.1 Betingelser for, godkjenning av og tilbaketrekking av godkjenning av produsentorganisasjoner

Art. 5 (1) i Markedsforordningens Del II: Produsentorganisasjoner - stiller opp de betingelser som må være til stede for at det i utgangspunktet skal kunne foreligge en produsentorganisasjon som en egen juridisk enhet eller person, dvs. det nærmeste man kan komme en definisjon. Betingelsene er omfattende, men kan sorteres i fem deler, som hver for seg stiller krav til produsentorganisasjonen som organisasjon. Den første delen av betingelser er knyttet til selve *tilblivelsen* (art. 5 (1) (a)): Produsentorganisasjonen må være etablert på eget initiativ av en gruppe produsenter som produserer ett eller flere av produktene

innlemmet i tillegg til art. 1 (se Tabell 1). Her presiseres det at når et gjelder frosset, behandlet eller foredlete produkter, må denne behandlingen ha foregått om bord på fiskefartøyet.

Det stilles vider krav til det som med en samlebetegnelse kan kalles *organisasjonens formål og arbeid* (art. 5 (1) (b)): Organisasjonens målsetting må være en rasjonell utnyttelse av ressursene og bedring av vilkårene for omsetning av medlemmenes produkter. Bestemmelsen setter i den forbindelse opp en rekke tiltakskrav: Organisasjonen må oppfordre til planlegging av produksjonen ved å tilpasse den til etterspørselen (fangstplaner), både når det gjelder kvantitativt og kvalitativt. I tillegg på organisasjonen i dette arbeidet for en konsentrasjon av tilførselen ("supply"), stabilisere prisene og oppfordre til fangstmetoder som støtter eller underbygger en bærekraftig fiskeri.

Det tredje området med betingelsene er knyttet til en omfattende *kravspesifikasjon til medlemmene* (art. 5 (1) (c)): Organisasjonens regler skal kreve av medlemmene at de følger de regler produsentorganisasjonen har fastsatt, og de pålegg organisasjonen vedtar i forvaltningen av kvoter på vegne av (eller etter kompetanse fra) medlemsstaten. Hvert fiskefartøy skal videre kun være medlem av en produsentorganisasjon for hvert produkt eller produktgruppe, og medlemmene må forplikte seg til å selge alle produkter som omfattes av medlemskapet gjennom organisasjonen, med unntak⁹². Medlemmene er også forpliktet til å fremlegge den informasjon som produsentorganisasjonen ber om for å kunne ivareta sine oppgaver etter art. 5 (1) (b). Man må videre forplikte seg til å betale de finansielle bidrag som er fastsatt i vedtektene for å opprettelse og supplering av intervensjonsfondet i art. 17 (3), og til slutt er man forpliktet til å være medlem i organisasjonen i minst 3 år og å si opp sitt medlemskap minst 1 år i forveien.

Videre stilles det for det fjerde krav til innholdet i *organisasjonens vedtekter* (art. 5 (1) (d)): En produsentorganisasjons vedtekter må inneholde prosedyrer for å avgjøre, vedta og endre reglene referert til i (c) (1). Vedtektene må også ha regler som hindrer forskjellsbehandling, særlig på bakgrunn av nasjonalitet eller "place of establishment"⁹³. Videre må vedtektene inneha regler som fastsetter medlemmenes finansielle bidrag for finansiering av organisasjonen, og i sammenheng med dette bestemmelser som sikrer medlemmene demokratisk kontroll over produsentorganisasjonen. Det fastsettes også at det skal foreligge regler som sikrer at det settes i verk sanksjoner ("penalties for infringement of obligations") ved brudd på de plikter organisasjonens vedtekter pålegger partene. Til slutt skal vedtektene inneholde regler for opptak av nye medlemmer, og nødvendige regnskaps- og budsjettbestemmelser.

Til slutt oppstilles det - kanskje selvfølgelig - *krav om godkjenning* (art. 5 (1) (e)): En produsentorganisasjon må for å være en juridisk person ha blitt godkjent av den aktuelle medlemsstat etter art. 5 (2).

I henhold til art. 5 (2) i Markedsforordningen har medlemsstaten en plikt til å godkjenne en produsentorganisasjon, dersom den svarer til de reglene som videre gis i bestemmelsen. Det gis her altså ikke noe

---

⁹² Art. 5 (1) (c) nr. 4: Produsentorganisasjonen kan gi avkall på dette kravet ("waive") dersom produktet likevel selges i henhold til organisasjonens regler. R (EC) No 2318/2001 (se under) gir i sin art. 3 nærmere regler om dette; bl.a. om det spesielle forholdet som kan oppstå i forbindelse med produsentorganisasjonens "withdrawal prices".

⁹³ I den danske oversettelsen er betegnelse "statsborgerskap eller hjemsted" brukt.

rom for "forvaltningsskjønn"; dersom vilkårene foreligger har medlemsstaten plikt til å godkjenne. Dette åpner for en mulig skjønnsmessig ulik og vilkårlig praksis i forhold til om de anviste vilkår foreligger. Derfor har Kommissjonen med hjemmel i art. 5 (4) og etter prosedyrene i art. 38 (2)⁹⁴ gitt "detailed rules" i R. (EC) No 2318/2001⁹⁵. Det sies her i den andre preambel at nærmere regler om "the condition and procedure" når det gjelder medlemsstatens "granting of recognition" er nødvendig for å "guarantee consistent application" av reglene.

I utgangspunktet bestemmes det i Markedsforordningens art. 5 (2) at medlemsstaten skal godkjenne som produsentorganisasjoner alle grupper av produsenter som ber om det, og som har sitt hovedkontor på medlemsstatens territorium og er tilstrekkelig økonomisk aktive - og dersom de i tillegg oppfyller tre nærmere angitte kriterier. Det første kriteriet er knyttet til "tilstrekkelig økonomisk aktivitet" og her pålegges organisasjonen å fremlegge bevis for et minimum av antall medlemmer og omsetning. Det neste kriteriet er igjen mer skjønnsmessig og fordrer at det foreligger tilstrekkelig bevis for at organisasjonen kan utføre oppgaven skikkelig, både over tid og med hensyn til effektivitet⁹⁶. Det siste kriteriet er knyttet til en betingelse om at organisasjonen har den nødvendige, formelle juridiske status (juridisk person) etter medlemsstatens nasjonale lov.

De nærmere og detaljerte reglene i Kommissjonsforordning (EC) No 2318/2001 tar i sin art. 1 (1) utgangspunkt i begrepet "tilstrekkelig økonomisk aktiv" ("sufficiently active economically") i henhold til markedsforordningens art. 5 (2) og fastsetter mer spesifiserte vilkår for at en slik "tilstrekkelig økonomisk aktivitet" skal foreligge. Bestemmelsen er todelt, og de to vilkårene er kumulative:

I vurderingen av om en produsentorganisasjon, slik den er definert i Markedsordningens art. 5.1, er tilstrekkelig økonomisk aktiv, skal man etter art. 1 (1) (a) for det første ta utgangspunkt i organisasjonens størrelse ("size"), den totale kapasiteten ("total capacity") til fiskefartøyene som er medlemmer, fangststørrelsene ("landings") og regulariteten i disse og om området som organisasjonen dekker vurderes ("is deemed") av medlemsstaten å være - ut fra en totalvurdering - av tilstrekkelig viktighet ("sufficient importance"). Vi ser her at selv om R. (EC) No 2318/2001 fastsetter klare kriterier for vurderingen, er det fremdeles opp til en skjønnsmessig vurdering fra medlemsstatens side, om organisasjonen i henhold til disse spesifiserte vilkårene, skal godkjennes som produsentorganisasjon. Bestemmelsens andre kumulative hovedvilkår i art. 1 (1) (b) fastsetter at et eller flere ("any") av følgende vilkår i tillegg må være oppfylt: For det første må antallet fartøyer registrert tilhørende i organisasjonen utgjøre minst 20% av det totale antall fartøyer som "habitually" opererer i dette området. For det andre må organisasjonen som søker stå for ("disposes of") en gitt prosentandel av den total produksjonen (fiske) av de artene eller grupper av arter den søker status som produsentorganisasjon for i "sitt" område. Denne prosentandelen

---

⁹⁴ Prosedyren som følger av markedsforordningens art. 38 (2) er i korthet redegjort for i 3.2.1, og jeg henviser derfor i det følgende dit.

⁹⁵ Commission Regulation (EC) No 2318/2001 of 29 November 2001 laying down detailed rules for the application of R (EC) No 104/2000 as regards the recognition of producer organisations the fishery and aquaculture sector.

⁹⁶ Det kan være uklart hva som kreves av fremlagt bevis her, men R (EC) No 2318/2001 lister i sin art. 4 opp informasjon og "evidence" som skal følge vedlagt produsentorganisasjonens søknad.

kan regnes ut på to måter. Man kan enten kreve en prosentvis andel på minst 15 % av den totale produksjonen i det aktuelle område, eller kreve at organisasjonens produksjon utgjør minst 30 % av den totale produksjonen i en sentral havn ("major port") i det aktuelle området. Medlemsstaten avgjør hva som skal anses som "sentral" eller "major" i denne forbindelse. Art. 4 gir medlemsstaten anledning til, dersom effektivitetshensyn skulle tilsi det, å utvide kravene til prosentvis andel fra 15 % til 30% for den første utregningsmåten, og fra 30 % til 50 % for den siste. Effektivitetshensynene man her legger til grunn er behovet for færre, og flere store og handlekraftige produsentorganisasjoner i gitte situasjoner. Videre gir art. 4 en alternativ regel for beregning av "tilstrekkelig økonomisk aktiv" i henhold til art. 5 (2) i Markedsreguleringen, i situasjoner hvor minst 30 % av en produsentorganisasjons medlemsfartøy normalt fisker i ett eller flere områder enn det området hvor organisasjonens medlemsfartøy har sin hovedhavn: I så fall er organisasjonen tilstrekkelig økonomisk aktiv dersom det står for minst 4 % av den nasjonale produksjon når det gjelder de arter eller grupper av arter den søker status som produsentorganisasjon for.

R. (EC) No 2318/2001 gir også en "spesialregel" i art. 5 for produsentorganisasjoner knyttet til oppdrettsprodukter. Her skal tilstrekkelig økonomisk aktivitet i henhold til Markedsforordningens art. 5 (2) bregnes i forhold til om organisasjonen står for minst 25 % av den totale produksjon av en art eller gruppe av arter, i et produksjonsområde som den enkelte medlemsstat bedømmer ("deem") som tilstrekkelig stort ut fra vilkår staten selv fastsetter. Medlemsstaten kan utøke dette prosentvise kravet opp mot 50% begrunnet i forhold som har å gjøre med den aktuelle regions spesielle karakteristika.

Art. 6 i Markedsforordningen og R. (EC) No 2318/2001 art. 5 og 6 setter krav til tidsramme (3 mnd), skriftlighet og begrunnelse ved avslag av en søknad om godkjenning som produsentorganisasjon, og i tillegg prosedyrer i forbindelse med tilbaketrekking av en allerede gitt godkjenning⁹⁷.

3.2.2.2 Utvidelse av reglene til ikke-medlemmer

Markedsforordningens art. 7 og 8 gir regler om medlemsstatens rett til å - "on certain conditions"⁹⁸ - utvide produsentorganisasjonenes "regler" til produsenter som ikke er medlemmer i organisasjonen. Bakgrunnen for disse reglene er i hovedsak en medlemsstat behov for å støtte det "forvaltningsarbeid" produsentorganisasjonene bedriver, og slik legge til rette for en større stabilitet i markedet. Reglene representerer et relativt stort inngrep mot produsentenes frihet og den generelle handels- og konkurransefriheten i markedet, og vilkårene vurderes derfor strengt. Dette inngrepet i konkurransefriheten i markedet må ses i lys av produsentorganisasjonens forvaltningsansvar: Sektoren er sårbar for ustabilitet. I begrensede perioder må produsentorganisasjonen ha virkemidler til å gripe inn og gjenskape balanse. Disse bestemmelsene fungerer derfor som egne sikkerhets- eller beskyttelsesklausuler i den lokale forvaltningen. Som det fremgår av reglene under har Kommissjonen her en mulighet til å gripe inn og erklære medlemsstatens utvidelse av reglene til ikke-medlemmer som ugyldig.

⁹⁷ Kravene er notifikasjon av hensikten sammen med en begrunnelse. Produsentorganisasjonen skal få anledning til å "submit its observations" innen en gitt periode (art. 6).

⁹⁸ Se Markedsforordningens preambel nr. 11.

Hovedregelen i Markedsforordningens art. 7 (1) sier at i situasjoner hvor en produsentorganisasjon som anses for å være *representativ* for produksjon og handel i et område, søker om det, kan en medlemsstat kreve at andre produsenter som ikke er medlemmer, og som selger et eller flere av de produkter som nevnes i art. 1 (Tabell 1) i vedkommende produsentorganisasjons område, å etterkomme ("to comply with"): 1. de produksjons- og handelsnormer som organisasjonen har vedtatt for å nå målene i art. 5 (1) (b), og 2. de regler produsentorganisasjonen har for tilbaketrekking av fisk fra markedet ("market withdrawal") og prolongasjon⁹⁹ ("carry over") for fersk- og frysevarer ("fresh and chilled") nevnt i art. 1, strekpunkt to, annet ledd litra (a) og (c).

R. (EC) No 1886/2000 og senere endringsforordning R. (EC) No 1812/2001¹⁰⁰ gir med hjemmel i Markedsforordningens art. 7 (10) nærmere regler om kriterier for å fastsette en produsentorganisasjons representativitet i forbindelse med en slik utvidelse av reglene til ikke-medlemmer og hvilke definerte produksjons- og handelsregler som materielt kan inngå i utvidelsen.

Når det gjelder vilkåret knyttet til produsentorganisasjonens representativitet gir R. (EC) No 1812/2001 art. 1 to kumulative vilkår med hver sin "justeringsregel" knyttet til seg. For det første er en produsentorganisasjon representativ i Markedsforordningens art. 7 (1)'s forstand dersom organisasjonen og dens medlemmer omsetter mer enn 65 % av den totale omsetning for den eller de aktuelle arter. Art. 1 (2) gir her anvisninger knyttet til utregningen av den totale omsetning; det skal da tas hensyn til ("account shall be taken") omsetningen i det foregående fangståret. Beregningsmåten får da et visst skjønnsmessig element ved seg - er man under 65 % i det nåværende fangståret, kan dette repareres av en høyere omsetning i fjoråret. For det andre må antallet fiskere om bord på de fartøyer som medlemmene av produsentorganisasjonen driver, utgjøre mer enn 50 % av det totale antall fiskere som er hjemmehørende i det området som de eventuelle utvidede reglene vil gjelde for. Her følger "justeringsregelen" i art. 1 (3). Beregningsmåten skal her ta i betraktning forholdet mellom hvor stort antall av disse fiskerne som er tilhørende på båter med en lengde på under 10 meter og den andelen av omsetningen disse står for sett i forhold til den totale omsetningen.

R. (EC) No 1812/2001 gir også i art. 1 (4) en særlig regel for havbruk- eller oppdrettssektoren: Her er en produsentorganisasjon tilstrekkelig økonomisk aktiv i sitt område dersom den medlemmenes omsetning for de aktuelle arter står for mer enn 40 % av den totale omsetning. Også her sier art. 1 (5) at man i utregningen skal ta hensyn til omsetningen i forutgående fangstår.

R. (EC) No 1812/2001 inneholder også en klarere definisjon av hvilke eller hva slags produksjons- og handelsregler som skal inngå i en utvidelse av reglene til ikke-medlemmer i henhold til hovedregelen i Markedsforordningens art. 7 (1) (a). Art. 2 (1) bestemmer her at disse produksjons- og handelsreglene

---

⁹⁹ Den danske oversettelsen benytter seg av dette begrepet, som også er standard norsk i forbindelse med "fristforlengelser" eller "avtaleforlengelser".

¹⁰⁰ Commission Regulation (EC) No 1886/2000 of 6 September 2000 og en senere endrings-forordning Commission Regulation (EC) No 1812/2001 of 14 September 2001 amending (se foran) as regards the extension to non-members of certain rules adopted by producers organisations in the fisheries sector

skal inneholde opplysninger om¹⁰¹ kvalitet, størrelse og vekt og presentasjonsmåten av produktet. Videre skal det være inkludert regler om prøveuttak¹⁰² ("sampling"), bruk av salgsbeholdere, bruk av emballasje og merking og bruk av is. Til slutt skal disse utvidede reglene også inneholde bestemmelser knyttet til forhold rundt førstehåndsomsetningen; deriblant regler om "a rational disposal of production" for å stabilisere markedet.

Går man så tilbake til hovedregelen i Markedsforordningens art. 7 (1) fins det viktige begrensninger i annet ledd: For de produkter inntatt i Markedsreguleringens Annex I¹⁰³ (Tabell 5) kan disse reglene bare utvides til også å gjelde ikke-medlemmer dersom den pris produsentorganisasjonen setter, er lik tilbaketrekingsprisen ("withdrawal price")¹⁰⁴ eller EU-salgsprisen. Medlemsstaten kan også - etter tredje ledd - avgjøre at utvidelsen av reglene ikke skal gjelde enkelte eller bestemte former for salg ("certain categories of sales").

Det er også viktig å merke seg den begrensning i rekkevidden av denne regelen som kommer i art. 7 (2): Her sies det at reglene i (1) bare skal gjelde frem til førstehåndsomsetningen av de aktuelle produktene, og kun for en periode på maks 12 måneder og kun i et regionalt begrenset område. Her definerer R. (EC) No 1886/2000 en minimumsperiode for en slik utvidelse for å sikre en viss markedsstabilitet: Utvidelsen av de aktuelle reglene til ikke-medlemmer må gjelde i minst 90 dager.

Art. 7 (4) hjemler Kommissjonens rett og plikt til å erklære ("declare") en aktuell utvidelse av reglene til ikke-medlemmer for "null and void". Dette kan gjøres enten på grunnlag av at Kommissjonen finner at utvidelsen utgjøre en fare for den frie handel i området eller dersom målene i Traktatens art. 33 settes i fare som et resultat av utvidelsen - eller dersom Kommissjonene finner at Traktatens art. 81 (1) kan anvendes på den regelen utvidelsen gjelder. Det er også verdt å merke seg at Kommissjonen i henhold til art. 7 (5) også har rett til, på grunnlag av etterfølgende kontroll, til enhver tid å fastslå tilfeller av ugyldighet etter art. 7 (4).

I art. 8 gir Markedsforordningen en viktig kompensasjonsregel for ikke-medlemmer som "rammes" av utvidelsesreglene i art. 7 (1): Medlemsstaten kan her ("may") gi kompensasjon til ikke-medlemmer med tilhørighet i Unionen, når det gjelder produkter som enten ikke kan omsettes på grunn av reglene i art. 7 (1) (b) eller som har blitt trukket tilbake fra markedet etter reglene i art. 7 (1) (b). Denne kompensasjonen skal gis uavhengig av nasjonalitet eller etableringssted¹⁰⁵ for mottakerne. Beløpet må ikke overstige 60% av det beløp man kommer frem til når man multipliserer de mengder fisk som er trukket tilbake med den tilbaketrekingspris ("withdrawal price") som er fastsatt etter Markedsforordningens art. 20 for

¹⁰¹ Den danske oversettelsen bruker her formuleringen "omfatte opplysninger om", en formulering som passer godt, i og med at mye av dette dreier seg om markedsstandarder og konsumentinfo.

¹⁰² Dansk oversettelse er "prøveuttagning" – se art. 9 i Markedsstandardforordningen og denne oppgavens s. 24 angående "sampling".

¹⁰³ Se Kapittel 6 – Tabell 5: Oversikt over produkter som omfattes av unntaksregelen i Markedsforordningens art. 7.

¹⁰⁴ Se Kap. 3.2.4.1 eller Markedsforordningens art. 17.

¹⁰⁵ Men art. 8 sier selvsagt at mottakerne må ha tilhørighet i Unionen – "established in the Community".

produktene i Del A og B av Annex I (Tabell 5) - eller - salgsprisen som er satt etter art. 22 for produktene i Del C i Annex I.

3.2.2.3 Produsentorganisasjonenes produksjons- og omsetningsplaner

Markedsforordningens art. 9-12 gir regler som omhandler produsentorganisasjonenes plikt til å - etter nærmere regler - planlegge sin virksomhet, medlemsstatens plikt til å overvåke produsentorganisasjonens virksomhet og til slutt rammen for økonomisk støtte fra medlemsstaten til organisasjonen.

Markedsforordningen fremhever som målsetting sin preambel 14 at for å oppnå en rasjonell og bæredyktig ressursutnytting, må produsentorganisasjonenes styre medlemmenes produksjon til å best kunne møte de behov som er i markedet. Det fremheves at dette ikke minst er viktig for å kunne etablere markedsforhold som sikrer medlemmene et best mulig økonomisk utbytte, spesielt for produkter eller arter som er kvotebelagt.

Hovedregelen fins i art. 9 (1) og pålegger hver enkelt produsentorganisasjon ved starten av fangståret¹⁰⁶ å utforme et såkalt "operational program" for hele fangståret, for de produkter som er inntatt i Markedsforordningens Annex I, IV(fiske) og V(oppdrett)¹⁰⁷ (Tabell 6). Dette "operational programme" (heretter kalt produksjons- og omsetningsplan) skal ifølge art. 9 (1) inneholde fire sentrale element: For det første setter art. 9 (1) (a) opp kravet om at den årlige produksjons- og omsetningsplanen skal inneholde ("comprise") en *markedsføringsstrategi* som skal ha som mål å tilpasse fangstmengde og kvalitet til det som er markedsbehov. Art. 9 (5) hjemler fastsetting av nærmere regler for gjennomføring av bestemmelsene i art. 9 i henhold til de nevnte prosessuelle reglene i art. 38 (2). Kommisjonsforordning (EC) No 2508/2000¹⁰⁸ art. 1 fastsetter flere slike detaljerte krav til hva denne markedsføringsstrategien skal innbefatte. Her sies det at for de produkter eller arter innlemmet i Annex I og IV (Tabell 6) skal det i markedsføringsstrategien inngå a) opplysninger om antallet registrerte medlemmer i den aktuelle produsentorganisasjonen på den første dagen i det fangstår produksjons- og omsetningsplanen gjelder. Det skal videre b) oppgis antall og type fiskefartøyer som er tilsluttet produsentorganisasjonen pr. første dag i fangståret. Deretter skal det c) gis opplysninger om produksjonsvolumet og de intervensjoner som ble foretatt for den enkelte art i det foregående fangståret. I markedsføringsstrategien skal det også d) informeres om produsentorganisasjonens samlede omsetning i sist fangstår, og e) de kvoter pr. art som produsentorganisasjonen er blitt tildelt. Videre slås det fast krav om at det skal informeres om f) den prosentandel fisk som er solgt på auksjon eller på annen måte i det foregående fangstår, og g) den strategi produsentorganisasjonen her for å øke eller opprettholde kvaliteten på de produkter som selges via organisasjonen eller dens medlemmer. Til slutt fremsettes det krav om at markedsføringsstrategien skal informere om g) frivillig produktmerking eller andre salgsfremmende aktiviteter, og h) forslag til nye markeds- eller omsetningsmuligheter. For oppdrettsfisk omfattet av Annex V (Tabell 6) fastsetter art. 3 i

¹⁰⁶ R (EC) No 2508/2000 art. 9 definerer det aktuelle fangståret i utgangspunktet å starte 1. januar og i vare i 12 måneder, dersom ikke en annen inndeling skulle være hensiktsmessig.

¹⁰⁷ Se Kapittel 6 – Tabell 6: Oversikt over produkter som omfattes av Markedsforordningens art. 9 – "operational programs".

¹⁰⁸ Commission Regulation (EC) No 2508/2000 of 15 November 2000 laying down detailed rules for the application of R. (EC) No 104/2000 as regards operational programmes in the fisheries sector.

R. (EC) No 2508/2000 naturlig nok noen andre krav til opplysninger som markedsføringsstrategien må innehold. Det kreves her på samme måte som for fisk fanget i sjø eller ferskvann, informasjon om antallet medlemmer i organisasjonen, produksjonsvolumet og organisasjonens omsetning for siste produksjonsår, en strategi for å opprettholde eller øke kvaliteten på produktene organisasjonen selger, og til slutt opplysninger om frivillig produktmerking eller andre salgsfremmende aktiviteter og en markedsanalyse med hensyn til nye markeds- eller omsetningsmuligheter. I tillegg følger det for oppdrettsfisk etter art. 3 spesifikke krav om informasjon vedrørende den gjennomsnittlige salgpris for de aktuelle arter i foregående produksjonsår, den anvendte produksjonsmåte ("rearing method") og eventuelle høysesonger når det gjelder produksjon og salg.

For det andre fremsetter Markedsforordningens art. 9 (1) (b) krav om at den årlige produksjons- og omsetningsplanen skal inneholde en *fangstplan* for artene i Annex I og IV (Tabell 6); *spesielt* for de arter som omfattes av kvoteordninger og samtidig utgjør en betydelig ("significant") del av medlemmenes landinger - og en *produksjonsplan* for artene i Annex V (oppdrettsfisk). R. (EC) No 2508/2000 art. 2 tar her i fastsettingen av nærmere regler utgangspunkt i en nærmere definisjon av hvilke arter som etter Markedsforordningens art. 9 (1) (b) utgjør en betydelig del av medlemmenes landinger, og som det derfor spesielt ("in particular") skal utarbeides en fangstplan for¹⁰⁹. Art. 2 opptegrer to utregningsmåter for fastsetting av om arten utgjør en "betydelig del" av produsentorganisasjonens eller medlemmenes landinger: Art. 2 (1) (a) bestemmer at for arter som omfattes av fangskvoter¹¹⁰ utgjør disse en "betydelig del" i henhold til Markedsforordningens art. 9 (1) (b) dersom den enkelte art utgjør minst 5 % av produsentorganisasjonens totale produksjon, målt enten ved volum eller pris, i det foregående fangstår. For arter som ikke omfattes av de nærmere bestemte fangskvoter bestemmer art. 2 (1) (b) at de utgjør en "betydelig del" dersom de utgjør minst 10 % av organisasjonens produksjon, på samme måte målt enten ved volum eller pris, i det foregående fangstår. R. (EC) No 2508/2000 art. 2 (2) sier så videre at for disse "ikke kvoteomfattede" arter som omfattes av art. 2 (1) (b) skal det være et ytterligere krav til fangstplanen at den inneholder en veiledende tidsplan for fangsoptaket for hele fangståret, og som da naturlig nok er basert på de sesongvariasjoner knyttet til pris, produksjon og etterspørsel som eksisterer i markedet. R. (EC) No 2508/2000 art. 3 representerer for så vidt et "mildt" unntak fra de nevnte regler knyttet til kravet om fangstplaner i art 2, i situasjoner hvor det ikke eksisterer "markets difficulties" og da spesielt "withdrawals" eller tilbaketrekking av produkter fra markedet: I så fall kan fangstplanen forenkles, dvs. med hensyn til krav om informasjon. Art. 4 fastsetter videre at i medlemsstater hvor det fastsettes fangstplaner på andre nivåer og for andre organer enn produsentorganisasjonene, kan disse henvise til disse planene. Likevel fritar ikke eksistensen av slike planer produsentorganisasjonene fra kravet om å fastsette ytterligere reguleringstiltak for sine medlemmer. For oppdrettsfisk etter Annex V fastsetter art. 4 at kravet om en produksjonsplan etter Markedsforordningens art. 9 (1) (b) må innbefatte en veiledende

¹⁰⁹ Det kan her virke som om kravet om "catch plan" etter Markedsforordningens art. 9 (1) (b) bare gjelder for arter som utgjør en "betydelig del" av produsentorganisasjonens omsetning, og ikke for alle arter, slik ordlyden i art. 9 (1) (b) egentlig sier: "A catch plan for species in Annex I and IV".

¹¹⁰ "Catch quotas" som fastsatt i henhold til art. 8 (4) i R. (EC) No 3760/92 (2).

uttaksplan ("supply schedule") for fangståret, basert på sesongbetonte produksjonsfaktorer og forventede trender i markedet.

For det tredje fremsetter Markedsforordningens art. 9 (1) (c) krav om at den årlige produksjons- og omsetningsplanen skal innbefatte *særlige forebyggende tiltak for markedstilpasning* av arter/produkter som etter erfaring får omsetningsvansker i løpet av fangståret. R. (EC) No 2508/2000 går ikke her så mye lenger en Markedsforordningen i fastsetting av krav til hva slike "særlige forebyggende tiltak for markedstilpasning" skal eller kan være - mer understreker den selve plikten og hvordan dette skal foregå.. Art. 5 fastslår at produsentorganisasjonene har en plikt til å angi årsakene ("state the reasons") for eventuelle tilbakevendende problemer i markedet erfart de siste fangstår, og kravet om å fremlegge konkrete tiltak for å tilpasse produksjonen til den aktuelle markedssituasjonen gjentas omtrent slik det fastsettes i Markedsforordningens art. 9 (1) (c). Dette kravet om at produsentorganisasjonen skal spille en aktiv rolle i å forebygge kjente problemer i markedet gjennom arbeidet med produksjons- og omsetningsplaner, understøttes og utvides av Markedsforordningens art. 9 annet ledd til også å gjelde håndtering av plutselige og uforutsette markedsproblemer. Her åpnes det for at produsentorganisasjonene kan ("may") endre produksjons- og omsetningsplanen i løpet av året som en følge av "unforeseen circumstances"¹¹¹. I R. (EC) No 2508/2000 art. 6 er ikke lenger dette bare en mulighet produsentorganisasjonene har, men en plikt¹¹². Denne plikten gjelder i situasjoner hvor markedsf forholdene endrer seg slik at enten den prosentvise tilbaketrekkningen av fiskeprodukter fra markedet (det totale salgsvolum) øker med 5 % sett i forhold til den gjennomsnittlige, prosentvise tilbaketrekkning av varer de siste tre måneder - eller på bakgrunn av at det oppstår "any other serious market difficulties". Det gis et viktig unntak i art. 6 annet ledd for produkter som trekkes tilbake fra markedet, men som samtidig kvalifiserer for såkalt "carryover aid"¹¹³ i henhold til Markedsforordningens art. 23 og 24 - disse skal ikke regnes med i det tilbaketrukte volum i henhold til denne bestemmelsen.

Her gis det altså først en spesifikk regel som skal regulere den plikten produsentorganisasjonene har til å gripe inn og bedrive akutt markedstilpasning. Fordi situasjoner kan oppstå som ikke omfattes av denne "prosentdefinerte" plikten, gis det til slutt en skjønnsmessig regel - "serious market difficulties" - som uansett gir produsentorganisasjonene anledning til å gripe inn og hindre at vanskelige omsetnings-situasjoner oppstår i markedet.

For det fjerde fremsetter Markedsforordningens art. 9 (1) (c) til slutt et krav om at den årlige produksjons- og omsetningsplanen skal innbefatte *sanksjoner* ("penalties") til bruk overfor medlemmer som overtrer vedtak produsentorganisasjonen gjør for å gjennomføre disse planene. Art. 7 i R (EC) No 2508/2000 bestemmer her at produsentorganisasjonene skal utarbeide en liste over de aktuelle sanksjonene, og at denne skal meddeles og gjøres kjent for medlemmene. Art. 7 annet ledd understreker de generelle

---

¹¹¹ R. (EC) No 2508/2000 art. 8: "Unforeseen circumstances" defineres her som "events which are independent of the actions of the producer organisation and affect the market...".

¹¹² R. (EC) No 2508/2000 art. 6: "The producer organisations shall take all necessary steps to try to remedy the situation where the market condition change...".

¹¹³ "Carryover aid" oversettes på dansk med "prolongasjonsstøtte".

proporsjonalitetshensyn produsentorganisasjonene i denne sammenhengn må utøve, gjennom å se til at sanksjonene står i forhold til det som er de aktuelle overtredelsene.

Markedsforordningens art. 9 presenterer til slutt i sitt tredje ledd et viktig unntak som gjelder selve hovedregelen om produsentorganisasjoners plikt til å utarbeide en produksjons- og omsetningsplan for det forestående fangståret: En produsentorganisasjon som nylig er anerkjent er ikke forpliktet til å utarbeide en slik plan i det første fangståret etter godkjenningen.

Markedsforordningen bestemmer videre i sin art. 9 (2) og (3) at en slik produksjons- og omsetningsplan med aktuelle revisjoner skal godkjennes av medlemsstaten, og at medlemsstaten skal treffe nødvendige tiltak for å sikre at produsentorganisasjonen oppfyller sine forpliktelser etter art. 9 (1). Til hjelp i dette arbeidet har medlemsstaten et sett av sanksjoner, som det av plasshensyn ikke er mulig å gå nærmere inn på her, men som kun nevnes: Sanksjonen er i hovedsak (art. 9 (3)) knyttet til reduksjon eller bortfall av økonomisk støtte i forbindelse med intervensjoner i markedet (se Kap. 3.2.4.) etter Markedsforordningens Del IV.

Til slutt kan nevnes at Markedsforordningens art. 10-12 inneholder spesialbestemmelser som tar for seg medlemsstatens mulighet til å yte produsentorganisasjonene ekstra støtte i arbeidet med utvikling og implementering av produksjons- og omsetningsplanene, utover og uavhengig av den statlige støtte som er hjemlet i R. (EC) No 2792/1999¹¹⁴ og som behandles her i Kapittel 4. Markedsforordningens preambel 15 og 16 understreker her at en slik ekstra statlig støtte skal være "in accordance with" nevnte forordning og den bør være gitt for en begrenset tidsperiode.

3.2.3 BRANSJEORGANISASJONER OG AVTALER

Reglene knyttet etablering av og rollen til de såkalte "bransjeorganisasjonene" ("interbranch organisations") er det bestemmelser om i Markedsforordningens Del III. Denne Del III er inndelt i tre kapitler av svært ulik lengde, men som hver for seg presenterer de grunnleggende bestemmelsene knyttet til bransjeorganisasjonene og deres rolle, som en del av den felles markedsordning for handel med fisk og fiskevarer. Kap. 1: Condition for grant and withdrawal of recognition of interbranch organisations - tar for seg regler knyttet til betingelser for godkjenning av slike bransjeorganisasjoner og videre regler om tilbakekalling av en slik godkjenning, samt håndhevelsen av reglene både fra medlemsstatens og Kommisjonens side. Kap. 2: Terms and condition relating to agreements, decision and concerted practice of interbranch organisations - tar for seg forholdet mellom bransjeorganisasjonens rolle eller opptreden i markedet og Traktatens art. 81's forbud mot konkurransebegrensende samarbeid. Til slutt presenterer Kap. 3: Extension of agreements, decisions and concerted practices to non-members - betingelser for å utvide disse reglene om unntak fra konkurransebegrensingsreglene i art. 81 til ikke-medlemmer av slike bransjeorganisasjoner.

Tillatelsen til etablering av bransjeorganisasjoner bestående av firmaer og ervervsdrivende som til sammen representerer ulike ledd i omsetningsprosessen for handel med fisk og fiskevarer, dvs. såkalt

---

¹¹⁴ Council Regulation (EC) No 2792/1999 of 17 December 1999 laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries sector

vertikalt¹¹⁵ samarbeid, utfordrer kjernen i fellesskapsrettens konkurranseregler; ikke minst forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid. I Markedsforordningens preambel 17 og 18 understrekes det at slike bransjeorganisasjoners opptreden i form av avtaler, beslutninger og samordnet opptreden må spesifiseres. Bakgrunnen for og målsettingene med slike bransjeorganisasjoner er at disse, med sin nærgående kjennskap til sektoren som helhet, i større grad skal kunne rette søkelyset mot de faktiske forhold på markedet og slik skape en bedre regulering eller omsetning av de aktuelle varer. Den kompetansen slike organisasjoner har til sammen i alle ledd antas å kunne forenkle - "facilitate a commercial approach" - eller lette arbeidet med å realisere de målsettinger for sektoren som er nedfelt i Traktatens art. 33; øke produktiviteten og dermed sikre et rimelig inntektsgrunnlag, stabilisere markedet og sikre tilgjengelighet til ressurser og varer til rimelig priser

3.2.3.1 Betingelser for godkjenning og tilbaketrekking av godkjenning av bransjeorganisasjoner

Art. 13 (1) i Markedsforordningens Del III: Bransjeorganisasjoner og avtaler - stiller opp de betingelser som må være til stede for at en medlemsstat skal kunne godkjenne en organisasjon som en bransjeorganisasjon. Disse betingelsene er omfattende og detaljerte, og bestemmelsen er lovteknisk bygget opp på en slik måte at den kan skape uklarhet

Art. 13 (1) første ledd presenterer først tre grunnleggende vilkår som må foreligge før medlemsstaten kan gjøre en nærmere vurdering av om øvrige vilkår for godkjenning som bransjeorganisasjon kan foreligge. Organisasjonen eller sammenslutningene må selv søke om en slik godkjenning, de må være juridiske personer etter medlemsstatens lov og de må bestå av representanter for "activities linked to"¹¹⁶ produksjon av/handel med/forarbeiding av produkter nevnt i Markedsforordningens art. 1 (Tabell 1). All den tid disse grunnleggende vilkår er til stede, kan medlemsstaten godkjenne dem som bransjeorganisasjoner, dersom følgende tilleggsvilkår foreligger:

Disse øvrige vilkår presenteres i art. 13 (1) som fire tilsynelatende likestilte vilkår, noe de ved nærmere lesning vanskelig kan være. Det første kravet i art. 13 (1) (a) er at den potensielle bransjeorganisasjonen må være forsøkt opprettet etter initiativ fra alle eller en del av organisasjonene eller sammenslutningene som de består av. Det settes ikke her noe nærmere krav til hva man skal forstå med uttrykket "en del" av, noe som etterlater et skjønnsmessig rom.

De to neste vilkårene i art. 13 (1) (b) og (c) setter opp to alternative veier å gå derfra: I art. 13 (1) (b) er det neste alternative vilkåret at organisasjonene eller sammenslutningene utgjør en betydelig ("significant") del av produksjonen av, handelen med eller forarbeidelsen av fiskeprodukter eller bearbejdede fiskeprodukter, i den eller de regioner det er snakk om (hvor det er snakk om mer enn en region, må de dokumentere et minimum av representativitet i hver region for hver bransje de

---

¹¹⁵ Vertikale avtaler er avtaler mellom foretak som opererer på forskjellig økonomisk nivå. Se R. Wish: Competition Law, 2001, s. 584: Wish opererer med tre hovedgrupper.

¹¹⁶ Se art. 13 (1) (b) og (c) – betegnelsen "liked to" er valgt med hensikt; en bransjeorganisasjon kan også bestå av sammenslutninger og organisasjoner som ikke direkte er involvert i produksjon av eller handel med fisk.

representerer). Med hjemmel i art. 13 (7) gir R (EC) No 1813/2001¹¹⁷ nærmere bestemmelser om hva man her skal forstå med "betydelig" når det gjelder representativhet. I art. 1 (1) bestemmes det at en bransjeorganisasjon skal anses som representativ i henhold til Markedsforordningens art. 13 (1) (b) når hver bransje som er representert i organisasjonen står for ("accounts for") minst en tredjedel av det totale volum som er produsert, bearbeidet eller omsatt i den aktuelle regionen. På samme måte slår art. 1 (2) fast at når en bransjeorganisasjon er aktiv i flere regioner i henhold til Markedsforordningens art. 13 (1) (b) er den representativ når den står for 20% av den totale volum som er produsert, bearbeidet eller omsatt i hver av de regionene som er aktuelle.

Art. 13 (1) (c) setter opp det andre alternativet her: Organisasjonene eller sammenslutningene behøver ikke selv være engasjert i produksjon, forarbeidelse eller omsetning av fisk, fiskevarer eller bearbejdede fiskevarer. Men felles for begge disse alternativene er uansett det siste og svært detaljerte vilkåret i art. 13 (1) (d): Den potensielle bransjeorganisasjon må gjennomføre *to eller mer* av en liste av tiltak i en eller flere regioner av Unionen. Disse tiltakene - se nedenfor - må være forenelige med fellesskapsretten, spesielt konkurransereglene, og ta hensyn til forbrukerinteresser og forutsetningsvis ikke være til hinder for at den felles markedsforning for fisk og fiskeprodukter kan fungere slik hensikten er. Det dreier seg her om ti strekpunkter som skal sikre at bransjeorganisasjonene samarbeider mot den felles fiskeripolitikks mål om en stabilisering av markedet, priser og utbytte gjennom regulering av produksjon i henhold til etterspørsel:

Det første alternative tiltaket er arbeid for økt transparens på markedet og forbedring av kunnskap om produksjon og marked. Det neste alternativet omhandler tiltak som bedrer koordineringen av markedsføring av fiskevarer, bl.a. gjennom markedsforskning og undersøkelser. Det tredje alternativet gjelder utføring av undersøkelser og utvikling av metoder som i størst grad kan utnytte markedet til det fulle, også når det gjelder utvikling av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Et mulig fjerde tiltak er utarbeidning av standardkontrakter som er i overensstemmelse med fellesskapsretten. Det femte alternative tiltaket gjelder forskning og formidling av informasjon som klarer å styre produksjonen over mot produkter som er mer tilpasset de behov som er i markedet, spesielt når det gjelder kvalitet og bruk av bærekraftige fangstmetoder. Tiltak nummer seks er knyttet til utvikling av metoder og midler som kan bedre produktkvaliteten. Videre finner vi som et alternativ nummer sju arbeid med tiltak som fremmer og beskytter opphavsbetegnelser, kvalitetsmerker og geografiske betegnelser. Det åttende alternativet handler om etablering av regler for produksjon og omsetning av fiskevarer som er strengere enn de som eksisterer i nasjonal- og EU-lovgivning. De alternative tiltakene ni og ti gjelder en bedre utnyttelse av fiskeprodukter og markedstiltak for salg av fiskeprodukter.

Alle disse vilkårene reflekterer den strenge reguleringen som gjelder bransjeorganisasjonenes eksistens og virksomhet som en del av den felles markedsordning. Vilkaårenes detaljerte utforming viser at man er klar over den "risiko" som foreligger ved å unnta bransjeorganisasjonene på fiskerisektoren fra det generelle forbudet mot avtaler, beslutninger og samordnet opptreden som "may... have as their ... effect" at

---

¹¹⁷ Commission Regulation (EC) No 1813/2001 of 14 September 2001 laying down the detailed rules for the application of R (EC) No 104/2000 as regards the conditions for, the grant of and the withdrawal of recognition of interbranch organisations.

konkurransen på markedet hindres, innskrenkes eller vrís: Tiltakene avspeiler erkjennelsen av at bransjesamarbeidet må styres dersom den ønskede effekten skal oppnås. Dersom dette skjer kan bransjeorganisasjonene være et viktig redskap for å nå Traktatens målsetting, gjennom å styrke muligheten for koordinering og samarbeid og en bedre realistisk kjennskap til markedet, slik det også pekes på i Markedsforordningens preambler 17-18.

Markedsforordningens art. 13 (2) setter deretter opp regler for medlemsstatens notifikasjonsplikt til Kommisjonen og art. 13 (3) de nasjonale kontroll- og håndhevelsesregler som er nødvendige for å påse at bransjeorganisasjonene "comply with" de vilkår som ligger til grunn for deres godkjennelse, ikke minst dersom de overtrer ("contravene") de nærmere forbud som presenteres i Markedsforordningens art. 14 (se nedenfor). Det bør også nevnes her at art. 13 (4) pålegger Kommisjonen en selvstendig kontrollfunksjon, men en eventuell håndhevelse av reglene (tilbaketrekking av godkjennelse) ligger hos medlemsstaten. Kommisjonen kan her kun anmode en medlemsstat om en bestemt form for håndhevelse, f. eks. tilbaketrekking av godkjennelse.

3.2.3.2 Vilkår knyttet til avtaler, beslutninger og samordnet opptreden

Utover den strenge regulering som foreligger for selve godkjennelse av bransjeorganisasjoner i art. 13 gir Markedsforordningens art. 14 nærmere regler om forholdet mellom bransjeorganisasjonens markedsatferd og Traktatens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid i art. 81.

Bestemmelsen viser godt samspeilet mellom konkurranselovgivningen på fiskerisektoren og Traktatens generelle konkurranseregler, slik det er redegjort for i Kap. 2.3.3. Unntakene som eksisterer for sektoren er selektive¹¹⁸ og spesifikke, og de generelle konkurransereglene ligger som et bakteppe som fanger opp den markedsatferd som ikke faller innenfor de unntaksbestemmelser som er gitt.

Art. 14 hjemler et eksplisitt unntak fra Traktatens art. 81 for avtaler, beslutninger og samordnet opptreden etablert mellom og av godkjente bransjeorganisasjoner på fiskerisektoren, dersom det kan fastslås at disse avtalene, beslutningene eller den samordnede opptreden har som formål å gjennomføre noen av de tiltak som er opplistet i Markedsforordningens art. 13 (1) (d).

Dette unntaket knyttes videre til 5 vilkår - som dog skal gjelde uten tilsidesettelse¹¹⁹ ("without prejudice to") av tiltak som bransjeorganisasjonene har iverksatt som ledd i anvendelsen av mer spesifikke EF-bestemmelser.

Unntakshjemmelen for bransjeorganisasjonenes avtaler, beslutninger og samordnet opptreden er for det første avhengig av at samarbeidet ikke inneholder en forpliktelse mellom partene i organisasjonen til å anvende en *bestemt pris*. Dette vilkåret skal hindre at bransjeorganisasjoner utvikler seg til såkalte "prize fixing cartels", som utelukker enhver form for konkurranse på området, uten at dette på noen måte er knyttet opp mot det som er sektorens målsetting i Traktatens art. 33. I den såkalte French Beef-saken¹²⁰, hvor en av flere grunnleggende overtredelsene av Traktatens art. 81 fra seks franske sammenslutninger eller produsentorganisasjoners side var en avtalt pris for salg av oksekjøtt, slo Kommisjonen fast at en slik

¹¹⁸ Med dette menes at de er knyttet til sektorens mål slik disse er nedfelt i traktatens art. 33.

¹¹⁹ I den danske oversettelsen: "...uden at det tilsidesætter de foranstaltninger...".

¹²⁰ 2003/600/EC: Commission Decision (Case COMP/C.38.279/F3 – French beef) – se punktene (139) til (146) for en nærmere gjennomgang.

"prize fixing" på ingen måte kan anses som hensiktsmessig eller nødvendig for å realisere målene i Traktatens art. 33¹²¹.

For det andre settes det i Markedsforordningens art. 14 opp som et vilkår at bransjeorganisasjonenes avtaler, beslutninger eller samordnet opptreden ikke fører til en *oppdeling av markedet* i Unionen. En inndeling av markedet som i en eller annen form medfører avtalt markedsproteksjonisme mellom foretak, regnes som et fundamentalt brudd mot kjernen i konkurransereglene, og vil vanskelig - sett i forhold til målsettingen i Traktatens art. 33 - kunne føre til "reasonable prices" for forbrukerne i og med at det eliminerer all form for konkurranse¹²².

Det tredje vilkåret som art. 14 oppstiller er at bransjeorganisasjonene *ikke anvender ulike vilkår* for likeverdige transaksjoner overfor handelspartnere, og på den måten skaper ulike konkurranseforhold i markedet. Slike avtalevilkår vil vanskelig kunne sies å ha utvikling av økt produktivitet og konsumentvennlige priser på sektoren som sitt hovedmål, men heller ønsket om å kunne vri konkurransen til økonomisk fordel for de impliserte parter.

Som et fjerde vilkår settes det opp krav om at bransjeorganisasjonens avtaler, beslutninger og samordnede opptreden *ikke fjerner konkurransen* for en *vesentlig del* ("substantial proportion") av de aktuelle produktene. Dette vilkåret er nesten identisk med det siste forbehold vi finner i de generelle gruppefritakenes hjemmel, Traktatens art. 81 (3), og er rettet mot effekten av bransjeorganisasjonenes markedsatferd: Bransjeorganisasjonenes arbeid med tiltakene i art. 13 (1) (d) - f. eks. utvikling av strengere regler for produksjon og markedsføring av fiskeprodukter - uansett ikke må føre til at konkurransen i store deler av markedet nærmest blir borte.

Det femte vilkåret er ett vidt samlevilkår som skal fungere som et sikkerhetsnett for å eliminere atferd fra bransjeorganisasjonenes side som ikke rammes av de øvrige fire vilkår: Her bestemmes det at avtalene, beslutningene eller den samordnede opptreden ikke "otherwise" må begrense konkurransen på måter som ikke er absolutt nødvendig ("not essential") for å nå den felles fiskeripolitikks mål slik bransjeorganisasjonenes rolle er tiltenkt å gjøre.

3.2.3.3 Adgang til ufravikelighet for ikke-medlemmer

Markedsforordningens art. 15 gir i tillegg viktige regler om medlemsstatens rett til å utvide bransjeorganisasjonens avtaler, beslutninger og samordnede opptreden til å gjelde for "the operators" i den aktuelle regionen, enten de er individuelle eller "sammensluttede ervervsdrivende"¹²³ - og da ikke medlemmer i vedkommende bransjeorganisasjon. Bakgrunnen for disse reglene er nødvendigheten av å holde på stabiliteten i markedet i kritiske perioder, og hindre at ulike aktører trekker i motsatt retning, med den konsekvens at viktige tiltak undermineres og mister effekt.

¹²¹ Et unntak hjemlet i CAP eller CFP må også "facilitate" alle målene i art. 33, ikke bare et eksklusivt, slik det er slått fast i den såkalte Frubo-saken, se Case 71/74 (punkt 26-27).

¹²² Generelt understrekes den fundamentale avvisningen av enhver form for oppdeling av markedet i horisontalt samarbeid godt av art. 2 (4) og art. 4 (b) – og understreket i preambel nr. 10 ("territorial protection") - i gruppefritaksordningen for vertikale avtaler, se R. (EC) No 2790/1999.

¹²³ Jfr. dansk oversettelse – den engelske formuleringen er "whether they are individuals or groups".

Art. 15 (1) stiller tre krav for at en slik utvidelse av bransjeorganisasjonenes "avtaler" skal kunne skje. For det første må en forespørsel om det komme fra bransjeorganisasjonen selv. For det andre settes det opp et klart vilkår om en slik utvidelse må være midlertidig - "binding for a limited period". Det tredje kravet er knyttet til bransjeorganisasjonens representativhet i den aktuelle region når det gjelder produksjon av, handel med og/eller forarbeiding av et gitte produkt. Art. 15 (2) definerer denne representativheten nærmere. I følge denne bestemmelsen skal en bransjeorganisasjon bli ansett som representativ av medlemsstaten i henhold til art. 15 (1) dersom den står for to-tredjedeler av produksjonen av, handelen med og/eller forarbeidingen av det eller de produkter som er aktuelle i den eller de regioner bransjeorganisasjonen dekker. Dersom bransjeorganisasjonens søknad om utvidelse av "avtalene" til ikke-medlemmer omfatter flere regioner, må organisasjonen fremlegge bevis for sin representativhet i alle de aktuelle regionene og innefor hvert "handelsområde" bransjeorganisasjonen består av.

Art. 15 (3) gir nærmere retningslinjer for hvilke avtaler eller regler en slik utvidelse kan gjelde. Disse retningslinjene stiller i første omgang opp noen *materielle krav*: De regler eller avtaler som det søkes utvidelse for fra bransjeorganisasjonenes side, må kun vedrøre produksjons- og markedsinformasjon, eventuelle strengere krav til selve produksjonen enn det som fins i Unionen eller i medlemsstatenes lov eller i siste omgang regler knyttet til omsetningen. Dernest stilles det to *krav til tidsdimensjonen* vedrørende utvidelsen; reglene eller avtalene må ha vært gjeldende (for bransjeorganisasjonen) i minst ett år, og ikke minst maksimalt være bindende i tre år. Disse avgrensningene skal sikre at de reglene man søker utvidelse for, har vist en stabiliserende evne på markedet, samtidig som en slik utvidelse skal være et redskap i uventede og akutte situasjoner og ikke innebære permanens for ikke-medlemmer. Det tredje og siste kravet gjelder en betingelse knyttet til *konsekvensen* av utvidelsen: Utvidelsen må ikke føre til skade - "cause any harm" - for "erhvervsdrivende" i andre regioner av medlemsstaten eller for andre medlemsstater.

Art. 16 inneholder notifikasjonsregler mellom medlemsstaten og Kommisjonen.

3.2.4 PRIS OG INTERVENSJON

Reglene om etablering av et felles prissystem som innebærer regler for prisfastsettelse og videre et system for prisstøtte basert på intervensjon i markedet, er det bestemmelser om i Markedsforordningens Del IV. Denne Del IV er inndelt i tre kapitler som varierer når gjelder generell og spesifikk vekt og rekkevidde. Kap. 1: Prices - etablerer materielle og prosessuelle regler for fastsettelse av "guide price" og "withdrawal price"¹²⁴. Kap. 2: Intervention - fastsetter regler for ulike intervensjoner i markedet når prisene faller under den nevnte "withdrawal price". I det siste kapitlet - Kap. 3: Tuna for processing - gis det særbestemmelser knyttet til tunfisk, og disse vil ikke av tidligere påpekte plasshensyn bli behandlet i denne oppgaven.

I et fritt og åpent marked er prisfastsettelse som et resultat av tilbud og etterspørsel et selvfølgelig teorem. Som nevnt i Kapittel 2.3.1 er horisontale avtaler mellom aktører hvor man fastsetter pris og begrenser

---

¹²⁴ Dansk oversetter "withdrawal price" med "tilbaketagelsespris. Jeg vil her bruke begrepet "tilbaketrekingspris". "Guide price" er verre. Dansk bruker er "orienteringspris" – jeg foretrekker å bruke "målpris", bl.a. etter mønster fra norsk landbrukssektor.

produksjon eller salg, et grunnleggende brudd på konkurranseretten. Såkalt "price fixing" representerer et aktørsamarbeid med det for øye å maksimere egen profitt gjennom å hindre konkurranse og melke konsumenter unødige. Ut fra et slikt konkurranserettslig ståsted er det viktig å ha klart for seg hva som er ulikt med hensyn til formålet med et slikt prissystem som det man finner i markedsordningen på fiskerisektoren.

Prissystemet med fastsetting av "guide price" eller "målpris" og en tilhørende "withdrawal price" eller "tilbaketrekkingpris" styres sentralt av Rådet, og danner en av bærebjelkene i den felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter. I og med at målprisen fastsettes sentralt fungerer systemet i markedsordningen likevel i mindre grad konkurransevridende produsentene i mellom. Men det er formålet som er det sentrale: I Markedsforordningens preambel 19-22 fremheves dette prissystemet som en viktig markedsregulator i situasjoner med varierende prisstabilitet; spesielt for fiskeprodukt som står for en vesentlig og viktig del av fiskeprodusentenes inntekt. Formålet med systemet knyttes dermed direkte opp mot Traktatens art. 33's målsetting om et stabilt marked som gir et rimelig utbytte eller en rimelig levestandard for produsentene på sektoren. Et ustabilt marked ville ikke bare ramme produsentene, men også stride med art. 33' målsettinger om en geografisk lik tilgang til flest mulig produkter.

Det understrekes likevel at en intervensjon av typen tilbaketrekking av produkter fra markedet og menneskelig konsumpsjon, - og med økonomisk kompensasjon til produsentene - bør begrenses til bare å gjelde for svært store og uforutsette kvanta som markedet absolutt ikke klarer å absorbere og som ikke kunne ha vært unngått på annen måte. Man fremhever derfor at systemet må - for å oppfordre produsenter til markedstilpasning - differensiere den økonomiske kompensasjonen i forhold til det volum som trekkes tilbake.

3.2.4.1 Målpris og tilbaketrekkingpris

Art. 17 i Markedsforordningens Del IV: Priser og intervensjoner - presenterer regler for fastsetting av "a guide price" eller en målpris. Bestemmelsen er tredelt; art. 18 (1) slår først fast at en målpris *skal* fastsettes før et nytt fangstår starter, for hvert produkt nevnt i Annex I og for hvert produkt og gruppe av produkter nevnt i Annex II til Markedsforordningen¹²⁵. Denne målprisen skal gjelde i hele Unionen, og fastsettes for hvert fangstår eller for hver periode det aktuelle fangstår er inndelt i. Bestemmelsens andre del - art. 18 (2) - setter opp regler for hvordan denne målprisen skal fastsettes: Målprisen skal for det første baseres på den gjennomsnittspris som er notert for en betydelig del ("significant proportion") av produksjonen i Unionen, på markeder for førstehåndsomsetning¹²⁶ eller i havner i løpet av de tre umiddelbart foregående fangstår. For det andre skal man - ved fastsettelse av målpris - ta med i beregningen det man forventer blir utviklingen når det gjelder produksjon og etterspørsel. Dette er de to hovedhensyn som skal legges til grunn ved fastsettelse av målpris. I tillegg setter art. 18 (2) annet ledd opp tre andre tilleggshensyn som man også skal legge til grunn i denne beregningen: For det første skal

¹²⁵ Se Kapittel 6 – Tabell 7: Oversikt over produkter som omfattes av Markedsforordningens art. 17 – fastsetting av målpris eller "guide price".

¹²⁶ I den engelske teksten brukes "wholesale markets" og i den danske "engrosmarkeder"; som for så vidt også kunne blitt brukt på norsk

man ved fastsettelse av målpris ta hensyn til det generelle behovet for å sikre stabile priser på markedet og unngå overproduksjon i Unionen. For det andre skal man også ta hensyn til produsentenes inntekter og forsøke opprettholde disse. Som et siste hensyn skal man også ta forbrukernes interesser med i betraktning.

Bestemmelsens tredje del - art. 18 (3) - fastsetter den særlige prosessuelle regelen som eksisterer ved fastsetting av målpris: Rådet fastsetter målpris slik den er definert i art. 18 (1) med kvalifisert flertall og etter forslag fra Kommissjonen. For det eksisterende fangstår - 2004 - er denne målprisen fastsatt i R. (EC) No 2326/2003¹²⁷. Her presiseres målprisens funksjon som avgjørende for fastsetting av prisnivå for intervensjon i markedet, og det understrekes at målprisen må fastsettes i et samspill mellom de aktuelle data man har angående pris- og markedsutviklingen og de kriterier som fastsettes i art. 18 (2). Målprisene følger forordningen i to vedlegg - Annex I for artene inntatt i Markedsforordningens Annex I og II, slik nevnt i art. 18 (1) og et Annex II for tunfisk i henhold til art. 26. Målprisene oppgis selvsagt i euro og pr. tonn.

Systemet med en tilbaketrekkingspris for ulike fiskeprodukter, hvor produsentorganisasjonene kan trekke tilbake produkter fra markedet dersom disse faller under et visst prisnivå (dvs. tilbaketrekkingsprisen), er ment å skulle sikre fiskerne eller produsentene en mest mulig stabil inntekt eller minimumslønn slik målsettingen er uttrykt i Traktatens art. 33¹²⁸. Markedsforordningens art. 17 hjemler muligheten for ("may") bruk av en slik "tilbaketrekkingsmekanisme" og tilbaketrekkingspris, mens art. 20 fastsetter nærmere regler for fremgangsmåten ved fastsetting av en slik pris.

Art. 17 (1) bestemmer at en slik tilbaketrekkingspris bare skal gjelde for produktene som er nevnt i Markedsforordningens art. 1. Dersom dette skjer, skal produsentene betale en skadeserstatning ("indemnity") til de av sine medlemmer som rammes, for de produkter som er inntatt i Annex I, Part A og B, og i Annex IV¹²⁹. Vilåret er at disse produktene samsvarer med eller oppfyller de krav som er nedfelt i art. 2¹³⁰. Men produsentorganisasjonene kan også utbetale erstatning til sine medlemmer for andre produkter som er inntatt i art. 1¹³¹.

Art. 17 (2) bestemmer videre at produsentorganisasjonene må disponere over de tilbaketrukne produktene på en slik måte at disse ikke forstyrrer eller kommer i konflikt med den normale omsetningen av de samme produktene. Nærmere regler om mulige disponeringsmåter for de tilbaketrukne produktene gis i R. (EC) No 2493/2001¹³². Det understrekes her at dersom disse produktene på ny bringes inn på

---

¹²⁷ Council Regulation (EC) No 2326/2003 of 19 December 2003 fixing for the fishing year 2004 the guide prices and Community producer prices for certain fishery products pursuant to R. (EC) No 104/2000.

¹²⁸ EC art. 33: ... "thus to ensure a fair standard of living for the agricultural (fishery) community".

¹²⁹ Se Kapittel 4 – Tabell 6 for oversikt: Annex I (A og B) og Annex IV.

¹³⁰ Markedsforordningens art. 2 hjemler som kjent "den felles markedsstandard".

¹³¹ Dette illustreres ved at f. eks. R. (EC) No 425/2004 i sin fastsetting av tilbaketrekkingsprisen for fangståret 2004 også har med "the conversion factor" for produktene i Annex I, Part C.

¹³² Commission Regulation (EC) No 2493/2001 of 19 December 2001 on disposal of certain fishery products which have been withdrawn from the marked

markedet, vil det forstyrre de markedsregulerende tiltak som er iverksatt og frata dem den tilsiktede virkning. Derfor er det viktig å fastsette anvendelsesmuligheter som sikrer at så ikke skjer. Art. 1 i R. (EC) No 2493/2001 understreker at bestemmelsen kun gjelder for tilbaketrunkne produkter som ikke kvalifiserer til prolongasjonsstøtte ("carry over aid") etter Markedsforordningens art. 23. Det listes her opp fem anvendelsesmuligheter: På medlemsstatens ansvar kan produktene anvendes til forbruk eller konsum (gratis) i "velgjørende institusjoner" eller til personer som har krav på hjelp fra det offentlige; i fersk eller konservert stand som dyrefor; til dyrefor etter forarbeiding til mel; til agn eller til annet enn konsum og dyrefor¹³³. Kommisjonen kan også - i enkeltsaker - etter forespørsel fra en medlemsstat gi tillatelse til andre former for anvendelse av slike fiskeprodukter.

Art. 17 (3) fastsetter deretter at for å finansiere slike tilbaketrekkings tiltak skal produsentorganisasjonene opprette et intervensjonsfond ("intervention fund") som finansieres av kontingenter betalt på basis av den produktmengde som er fremlagt for salg eller alternativt gjennom et slags fordelingssystem ("equalisation system").

Deretter pålegger art. 17 (4) produsentorganisasjonene å gi bestemte opplysninger eller informasjon til nasjonale myndigheter, som igjen skal videreformidle disse til Kommisjonen. Denne informasjonen består av tre ledd: For det første skal det legges frem en liste over de produkt produsentorganisasjonen vil anvende systemet i art. 17 (1) for. For det andre skal produsentorganisasjonen angi den periode tilbaketrekkingsprisene skal gjelde, og for det tredje skal nivået på de tilbaketrekkingspriser som er foreslått og anvendt oppgis. R. (EC) No 80/2001¹³⁴ gir nærmere notifikasjonsregler - med hjemmel i art. 17 (5) - angående den informasjonen som produsentorganisasjonene og medlemsstatene er pliktig å gi etter art. 17 (4). Her fastsettes det først i art. 2 at medlemsstatene skal meddele Kommisjonen senest to måneder etter fangstarets start den informasjonen de er pålagt å gi etter art. 17 (4). Videre bestemmer art. 3 at for de produkter inntatt i Annex I og IV til Markedsforordningen, skal medlemsstaten - senest 7 uker etter det aktuelle kvartal er over - meddele Kommisjonen om det kvantum som er tilbaketrunket fra markedet i hele medlemsstatens område. I tilfelle krise fastsetter annet ledd at denne rapporteringsplikten skal skjerpes til hver 14 dag. Art. 4 fastsetter deretter at medlemsstaten skal meddele Kommisjonen kvartalsvis om kvantum og verdi av de produkter inntatt i Annex I som er tilbaketrunket fra markedet, oppdelt etter de omsetningsmuligheter som art. 1 i R. (EC) No 2493/2001 (se ovenfor).

Mens art. 17 hjemler selve bruken av en slik tilbaketrekkingspris, gir art. 20 nærmere regler for fremgangsmåten ved fastsetting av en slik pris. Art. 20 (1) starter med å knytte fastsettingen av en tilbaketrekkingspris opp mot markedsstandarden i art. 2: Tilbaketrekkingsprisen skal fastsettes på

---

¹³³ Denne oversikten er også å finne i en Tabell 9 over "Utnyttelsen av tilbaketrunkne fiskeprodukter" i R. (EC) No 80/2001 (se under) gjennom endringsforordningen R. (EC) No 2494/2001.

¹³⁴ Commission Regulation (EC) No 80/2001 of 16 January 2001 laying down detailed rules for the application of R. (EC) No 104/2000 as regards notifications concerning recognition of producer organisations, the fixing of prices and intervention within the scope of the common organisation of the market in fishery and aquaculture products.

bakgrunn av produktets ferskhetsgrad, størrelse eller vekt og behandlingsgrad¹³⁵ ("presentation") for hvert av de produktene inntatt i R. (EC) No. 104/2000 Annex I, Del A og B, ved at man bruker en omregningskoeffisient¹³⁶ på målprisen fastsatt i henhold til art. 18. Det settes en øvre grense for tilbaketrekingsprisen; den må aldri under noen omstendigheter overstige 90 % av målprisen. Art. 20 (3) bestemmer at prosedyren for gjennomføring av denne bestemmelsen skal fastsettes etter prosedyren i art. 38 (2), dvs. av Kommisjonen i samarbeid med the Management Committee for Fishery Products. For innværende fangstår er dette gjort i Commission Regulation (EC) No 425/2004¹³⁷, og systemet her er slik at Art. 1 i kommisjonsforordningen fastsetter omregningskoeffisientene for produktene i Annex I, som da følger som vedlegg. Vedlegget viser i skjematisk form omregningskoeffisienten for det enkelte produkt fastsatt etter størrelse, og etter to behandlingsgrader - rensset med hode eller hel - som videre for hver av behandlingsgradene (i hovedsak) er inndelt i ferskhetskategoriene Ekstra og A - se art. 5 i R. (EC) No 2406/1996 (Markedsstandard-forordningen)¹³⁸. Omregningskoeffisienten angis selvsagt i en desimal, hvorav den høyeste for innværende fangstår er 0,88, dvs. under den grense på maksimalt 90 % som art. 20 setter.

Art. 20 (2) gir en spesialregel knytter til produsenter som har tilholdssted i geografisk "vanskelige" områder: For å sikre at produsenter fra fangst- eller landingsområder "very far away" fra de viktigste konsumentområdene (dvs. tettsteder) i Unionen likevel skal få markedstilgang på tilfredsstillende vilkår, kan ("may") tilbaketrekingsprisen fastsatt i henhold til art. 20 (1) og (3), for disse områdene, multipliseres med en justeringskoeffisient. En oversikt over tilbaketrekingspriser, den "justerte" omregningskoeffisienten og for hvilke fiskeprodukter og geografisk utsatte områder disse gjelder, finner vi i Vedlegg III til R. (EC) No 425/2004. Den justerte omregningskoeffisienten er her selvsagt høyere enn for områder som ligger i rimelig avstand til konsumentsentraene, og den er selvsagt høyest for pelagiske arter som sild og makrell, som har kortere holdbarhetstid.

3.2.4.2 Intervensjon i markedet

Systemet med fastsetting av målpris og videre en *tilbaketrekingspris* for de produkter som er inntatt i Markedsordningens Art.1, utgjør kjerneelementene i den felles markedsordnings markeds mekanismer, og følges opp av et sett av økonomiske virkemidler, som igjen søker å oppnå Traktatens målsettinger om et stabilt marked som sikrer produsentene en rimelig og levelig lønnsinntekt. Den erstatning produsentorganisasjonene etter art. 17 pålegges å betale til sine medlemmer når produkter i samsvar med en viss kvalitet trekkes tilbake fra markedet, hindrer at grupper av produsenter utsettes for ødeleggende pris-

¹³⁵ Den danske oversettelsen bruker "behandlingsgrad": Det er her snakk om ulik behandling av fisken, f. eks. om den er sløyet og rensset, med hode eller ikke, eller eventuelt selges som hel.

¹³⁶ Engelsk "conversion factor" og dansk "tilpasningskoeffisient": Her legger jeg en oversettelse av "conversion" til grunn og anvender begrepet "omregningskoeffisient".

¹³⁷ Commission Regulation (EC) No 425/2000 of 4 March 2004 fixing the Community withdrawal and selling prices for the products listed in Annex I to R. (EC) No 104/2000 for the 2004 fishing year.

¹³⁸ R. (EC) No 2406/1996 art. 6 (1): Produkter i ferskhetskategori B kvalifiserer ikke for erstatning ved tilbaketrekning; det er derfor ikke nødvendig å regne ut tilbaketrekingspris her.

svingninger på produktene, samtidig som ordningen tvinger produsentorganisasjonene til langsiktig og rasjonell markedsstyrt planlegging.

Kapittel 2 i Markedsforordningens Del IV: Priser og intervensjoner - fastsetter nærmere regler om disse formene for inngripen i markedet med bakgrunn i en fastsatt tilbaketrekkingspris for de ulike produktene. En intervensjon må derfor i denne sammenheng defineres som en økonomisk inngripen fra medlemsstaten og produsentorganisasjonenes side for å regulere eller utjevne både selve prissvingningene i markedet og konsekvensene av dem.

Art. 21 gir i sin helhet regler om fastsettingen av den økonomiske kompensasjon fra medlemsstaten til produsentorganisasjonen og fra produsentorganisasjonene til medlemmene når det gjelder produkter tilbaketrasket fra markedet.

Art. 21 (1) slår fast at medlemsstaten har denne plikten til å betale økonomisk kompensasjon til produsentorganisasjonen for produktene inntatt i Annex I, Del A og B, men på (a) vilkår av at den tilbaketrekkingspris de aktuelle organisasjonene har anvendt er Unionens tilbaketrekkingspris, fastsatt etter reglene i art. 20. Men det innføres her en skjønsmessig regel med hensyn til prisfastsettingen: En "toleransmargin" på 10 % under og 10 % over Unionens tilbaketrekkingspris aksepteres, med bakgrunn i hensyn man kan bli nødt til å ta til sesongbestemte prissvingninger i markedet. Dette betyr i praksis at tilbaketrekkingsprisen fastsettes i to ledd eller omganger; først fastsetting av tilbaketrekkingspris sentralt i Unionen av Kommisjonen i samarbeid med MCFP¹³⁹ gjennom fastsetting av en omregningskoeffisient og en områdebasert justeringskoeffisient basert på målprisene. Disse tilbaketrekkingsprisene er produsentorganisasjonen forpliktet til å følge, men kan så - i neste omgang - justere disse med hjemmel i en toleransmargin, spesielt med bakgrunn i lokale forhold, som f. eks. uforutsette prissvingninger. Med hjemmel i art. 21 (8) fastsetter R. (EC) No 2509/2000¹⁴⁰ nærmere og mer detaljerte regler om betingelsen for en slik økonomisk kompensasjon og ikke minst anvendelsen av den nevnte toleransmarginen. Her understrekes det i preamblene at kravet om at produsentorganisasjonene skal følge Unionens tilbaketrekkingspris - "throughout the fishing year" - for å kvalifisere for kompensasjon, er helt grunnleggende for å etablere et stabilt marked, og dette gjentas noe mer utførlig i art. 2 (1), som spesielt understreker produsentorganisasjonene som ansvarlig for sine medlemmer. I denne forordningen understrekes det også innledningsvis at kravene til anvendelsen av den nevnte toleransmarginen, må spesifiseres for å sikre en ensartet - "normal condition for competition" - konkurranse i markedet. Bestemmelsene som skal sikre dette kommer i art. 2 (2) til (4). Det fastsettes for det første her at dersom bruken av denne toleransmarginen, hjemlet i art. 21 (1) (a), fører til at det vedtas ulike tilbaketrekkingspriser for de samme produktkategoriene i et gitt område, kan hver av de impliserte produsentorganisasjonene velge den prisen som er fastsatt av en annen av de aktuelle produsentorganisasjonene i det samme område, med virkning fra det tidspunkt den skal anvendes og for den samme gyldighetsperiode. Det skulle være åpenbart at denne bestemmelsen vil kunne sikre et mer stabilt marked

---

¹³⁹ Se art. 38 (2): the Management Committee for Fishery Products

¹⁴⁰ Commission Regulation (EC) No 2509/2000 of 15 November 2000 laying down detailed rules for the application of R. (EC) No. 104/2000 as regards granting financial compensation for withdrawals of certain fishery products.

for produsentene gjennom lik pris i markedet, men hvorvidt bestemmelsen ivaretar de konkurranse-rettslige aspektene som ligger bak EF art. 33's målsetting om "reasonable prices" for konsumentene, er mindre sikkert.

Videre slår R. (EC) No 2509/2000's art. 2 (3) fast at tilbaketrekingsprisen fastsatt av en produsentorganisasjon på bakgrunn av en lik toleransemargin, skal gjelde for hele det kvantum av produkter som denne organisasjonen eller dens medlemmer frembyr for salg, inkludert de produktkvanta som frembys for salg utenfor organisasjonens område. Denne regelen utdypes i annet ledd: Dersom en produsentorganisasjon eller medlemmer av en slik selger sine produkter i et annet aktivitetsområde enn sitt eget område, kan organisasjonen og dens medlemmer *enten* bruke "sin egen" tilbaketrekingspris, dersom den ikke er lavere enn den som anvendes i det gitte området, *eller* anvende de som er fastsatt med bakgrunn i toleransemarginen av de produsentorganisasjoner som er hjemmehørende i det aktuelle området. Art. 2 (4) bestemmer til slutt at tilbaketrekingsprisen ikke skal inkludere kostnader som har oppstått etter landing av produktene, med unntak av transportkostnader som har påløpt som en nødvendig forutsetning for auksjonssalg eller salg fra kai. Det kan også nevnes her at art. 3 gir regler knyttet til den informasjonsplikt som påhviler produsentorganisasjonene i forbindelse med bruken av toleransemarginen som en del av etableringen av en tilbaketrekingspris. Den generelle hovedregelen her er at produsentorganisasjonene skal informere medlemsstaten minst to dager (også helgedager) før prisen skal komme til anvendelse.

Denne økonomiske kompensasjonen fra medlemsstatens side ved tilbaketrekking av produkter fra markedet, gjøres deretter i Markedsforordningens art. 21 (1) (b) avhengig av at produktene som tilbaketrekkes fra markedet er i henhold til den felles markedsstandard som er fastsatt etter art. 2¹⁴¹ i Markedsforordningen. Dette gjentas bare, med vekt på at alle aktuelle produktene på forhånd må være klassifisert i henhold til markedsstandardens krav, i R. (EC) No 2509/2000 art. 4 (2).

Det siste tredjevilkåret i art. 21 (1) (c) er at de fastsatte tilbaketrekingsprisene anvendes for hele fangståret for de produkter de gjelder. Men det gis her anledning til unntak: Dersom en produsentorganisasjon med bakgrunn i de målsettinger fastsatt for dens arbeid i art. 5 (1) må nedlegge et forbud mot fiske eller omsetning av et bestemt produkt eller produktkategorier, er organisasjonen ikke forpliktet til å anvende Unionens tilbaketrekingspris for disse produktene.

Men art. 4 i R. (EC) No 2509/2000 stiller også opp noen selvstendig - eller presiseringer av - vilkår for kompensasjon fra medlemsstaten for produkter tilbaketrukket fra markedet. Art. 4 (1) slår fast at produkter tilbaketrukket fra markedet bare skal kunne kvalifisere for en slik kompensasjon dersom produktene er fisket av medlemmer av en godkjent produsentorganisasjon¹⁴². Videre stiller art. 4 (1) krav

---

¹⁴¹ Se Kap. 3.2.1.1. : R. (EC) No 2406/96 of 16 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products

¹⁴² Dette må beskrives som en presisering: Når Markedsforordningens art. 21(1) sier at "medlemsstaten skal gi kompensasjon til produsentorganisasjonene...", følger vel dette underforstått. Videre må vi også gå ut fra at presiseringen i art. 4 (1) også omfatter situasjoner etter Markedsforordningens art. 7 (1) (b), dvs. når ikke-medlemmer blir pålagt å følge en produsentorganisasjons regler for "market withdrawal" – se art. 8 (1) som bekrefter at en slik kompensasjon skal forekomme også for ikke-medlemmer.

om at de tilbaketrunkne produktene har vært tilbudt for salg, enten av eller gjennom produsentorganisasjonen selv eller av et medlem i henhold til de felles regler for organisasjonen som er fastsatt etter Markedsforordningens art. 5 (1) (c). Spesielt viktig her er det neste vilkåret i art. 4 (1) (c): Det presiseres også et krav om at produktene før tilbaketrekking må ha blitt tilbudt for salg til alle interesserte parter etter lokal og regional sedvane ("ways and customs"); for at man i denne prosessen kan få fastslått at det ikke finnes en kjøper til den prisen (tilbaketrekkingsprisen) som man har fastsatt etter art. 21 (1) (c), dvs. også etter anvendelse av toleransmarginen. Til slutt stilles det i art. 4 (1) (d) som et krav for kompensasjon at det ikke har vært søkt om prolongasjonsstøtte etter art. 23 for de aktuelle produktene, eller at det tidligere har vært mottatt en slik støtte. R. (EC) No 2509/2000 art. 5-6 inneholder bestemmelser knyttet til et system for overføring av kompensasjon mellom medlemsstaten og produsentorganisasjonen; som en generell regel må denne kompensasjonene skje etterskuddsvis, men det etableres her også muligheter for et system med forskuddsvis overføringer fra medlemsstatens side, mot en form for sikkerhet.

Markedsforordningens art. 21 (2) stiller opp kravet om at en slik kompensasjon bare skal ytes til tilbaketrunkne produkter som ikke brukes til menneskeføde eller som ikke anvendes på en måte som forstyrrer den normale omsetning på markedet. Denne bestemmelsen må ses i sammenheng med ordlyden i art. 17 (2) i "tilbaketrekkingsordningens" hjemmel art. 17, som stiller opp det samme kravet. De nærmere detaljene knyttet til dette kravet er presentert ovenfor i Kapittel 3.2.4.1¹⁴³, og her skal bare nevnes at det eneste unntaket for bruk som menneskeføde ("...eller som ikke anvendes på en slik måte at...), er til bruk i veldedige institusjoner eller til personer som har krav på stønad fra det offentlige. R. (EC) No 2493/2001 (se over) setter i art. 2 og 3 opp et strengt system med informasjonsplikt for produsent-organisasjonen og kontroll fra medlemsstatens side, for å sikre at ikke slike tilbaketrunkne produkter som det betales kompensasjon for, likevel senere sluses inn og omsettes på markedet til menneskeføde.

Markedsforordningens art. 21 (3) presenterer regler for fastsetting av størrelsen på den økonomiske kompensasjonen fra medlemsstatens side. Denne modellen for økonomisk kompensasjon er utformet slik at den økonomiske kompensasjonen til produsentorganisasjonene minsker i takt med størrelsen på det tilbaketrunkne volum regnet i forhold til det totale volumet fremlagt på markedet i løpet av et fangstår. Dermed har modellen innbygget i seg et incitament for produsentorganisasjonene og dens medlemmer til å planlegge en rasjonell forvaltning basert på markedsbehovet for de ulike produkter som er aktuelle. Det understrekes i Markedsordningens preambel 23 og 24 at reglene for kompensasjon må motivere produsentene til å tilpasse fangst og levering til det markedet krever. Men enda viktigere er det at produsentorganisasjonene gjennom kompensasjonsordningen fra medlemsstaten, tvinges til å arbeide for en minimering av de tilbaketrunkne kvanta, fordi de ellers vil bli sittende med et større, selvstendig økonomisk ansvar.

Art. 21 (3) (a) fastsetter at for tilbaketrunkne kvantum av et bestemt produkt som holder seg innefor 4 % av det totale kvantum fremlagt av dette produktet for salg på markedet i løpet av et fangstår, skal den økonomiske kompensasjonen fra medlemsstatens side utgjøre 85 % av den tilbaketrekkingspris som

---

¹⁴³ R. (EC) No 2493/2001 art. 1.

produsentorganisasjonen har anvendt for produktet. For tilbaketrunkne kvantum som utgjør mellom 4 % og 10 % for pelagiske arter og 4 % og 8 % for andre arter av det totale kvantum fremlagt for salg på markedet i løpet av et fangstår, har den økonomiske kompensasjonen fra medlemsstatens side minsket fra 75 % i 2001¹⁴⁴ til 55 % i 2003. Disse tallene viser, ved siden av å sette fingeren på de særlige omsetningsvanskene som kan være knyttet til pelagiske arter, at man her forsøker å anvende relativt sterke økonomiske virkemidler for å redusere overfisket og etabler en nødvendig behovsstyrt markedstilpasning gjennom produsentorganisasjonenes virke. Dette understrekes ved at art. 21 (3) (b) klart slår fast at det ikke ytes noen kompensasjon for tilbaketrunkne produkter som overstiger henholdsvis 10 og 8 % av det totale kvantum fremlagt for salg på markedet i løpet av et fangstår.

Markedsforordningens art. 21 (4) presiserer at et "utvidet" beregningsgrunnlaget skal legges til grunn når man skal fastsette kompensasjonen for de tilbaketrunkne produktene: Når medlemsstaten skal beregne det tilbaketrunkne kvantum av et produkt frembudt for salg på markedet, presiserer denne bestemmelsen at man her også skal ta med i beregningsgrunnlaget det kvantum som er trukket tilbake av andre organisasjoner eller grupper av produsenter etter art. 7, dvs. ikke-medlemmer som likevel omfattes av produsentorganisasjonens regler gjennom den såkalte utvidelsen til ikke-medlemmer.

I art. 21 (5) presenteres en annen "utregningsregel" som får konsekvenser for det faktiske beløp som overføres fra medlemsstaten til produsentorganisasjonen som kompensasjon for tilbaketrunkne produkter: Kompensasjonsbeløpet reduseres med et på forhånd fastsatt beløp, beregnet ut fra en anslått inntekt som følge av salg av produkter til annen formål enn menneskeføde¹⁴⁵, eller beregnet på bakgrunn av inntekt fra tilbaketrunkne produkter solgt til menneskeføde etter unntaksbestemmelsen i R. (EC) No 2493/2001 art. 1 (2). Kommisjonen fastsetter dette på forhånd "fastsatte beløpet" etter prosedyrene i art. 38 (2), og for inneværende fangstår er dette gjort i R. (EC) No 430/2004¹⁴⁶. Dette fastsatte beløpet som skal komme til fratrukk i den økonomiske kompensasjonen ved tilbaketrekkning av produkter, angis i euro pr. tonn for hvert av de aktuelle produkt, men med regionale forskjeller: Det fastsettes f.eks. ulik beløp for tilbaketrunkket sild for bearbeiding til sildemel til bruk som dyrefor for land som Sverige, Danmark og Frankrike.

Markedsforordningen gir i art. 21 (6) regler om størrelsen på den erstatningen ("indemnity") produsentorganisasjonene skal betale sine medlemmer når de må gå til det skritt å trekke produkter tilbake fra markedet etter art. 21 (1). Hovedregelen som her fastsettes går ut på at produsentorganisasjonene skal betale en erstatningssum som minst ("at least") er lik den sum organisasjonen selv mottar fra medlemsstaten etter art. 21 (3) (a), i tillegg til et beløp som utgjør 10 % av den tilbaketrekkingspris som produsentorganisasjonen har anvendt. Det presiseres likevel i annet ledd et viktig unntak. Dette unntaket er begrunnet i den viktige rolle produsentorganisasjonen spiller som forvalter og markedsregulator, og

¹⁴⁴ Det har ikke lyktes meg å klarlegge om denne prosentsetningen ble justert ytterligere ned ved midtveisrevisjonen i 2003/2004 av perioden 200-2006

¹⁴⁵ Se art. 21 (2) eller R. (EC) No 2493/2001 art. 1.

¹⁴⁶ Commission Regulation (EC) No 430/2004 of 4 March 2004 fixing the standard values to be used in calculating the financial compensation and the advance pertaining thereto in respect of fishery products withdrawn from the market during the 2004 fishing year

med ansvar for at medlemmene retter seg etter de retningslinjer og bestemmelser som organisasjonen vedtar: Produsentorganisasjonen kan betale et lavere erstatningsbeløp til sine medlemmer, dersom dette har bakgrunn i et internt sanksjonssystem¹⁴⁷. I så fall settes det som et vilkår at differansen plasseres i et reservefond som utelukkende anvendes til senere intervensjoner.

En videre unntaksregel fra hovedreglene i art. 21 (3) om beregning av økonomisk kompensasjon for tilbaketrunkne produkter, gis i art. 21 (7). Til gjengjeld er denne bestemmelsen knyttet til særlige forhold. Unntaket i denne bestemmelsen betinges opp mot alvorlige forstyrrelser i markedet ("serious market disturbance"), og gir Kommisjonen - etter prosedyren i art. 38 (2) - hjemmel til å iverksette tiltak som tilpasser reglene i art. 21 (3) til det som er den aktuelle krisesituasjonen. Denne bestemmelsen representerer muligheten for en sentral inngripen i markedet på sektoren, i tilfelle en krisesituasjon oppstår som de nasjonale myndigheter og produsentorganisasjonene som forvaltere ikke klarer å ordne opp i. Unntakselementet i denne bestemmelsen understrekes av det faktum at slike "justeringer" fra Kommisjonens og MCFP's¹⁴⁸ side ikke skal ha en varighet på mer enn seks måneder.

En annen sentral intervensjonsmekanisme i den felles markedsordning for handel med fisk og fiskeprodukter finner vi art. 23. *Prolongasjonsstøtten* eller "carry-over aid" baseres også på den ovenfor presenterte ordningen med en mer eller mindre fast tilbaketrekkingspris, som igjen gir produsentorganisasjonen anledning til å trekke visse produkter ut av markedet i situasjoner hvor man ikke får solgt dem til denne prisen. Men i stedet for at de tilbaketrunkne produkter destrueres eller brukes til andre formål en menneskeføde, gir prolongasjonsstøtten økonomiske virkemidler for å ivareta de tilbaketrunkne produkter på en hensiktsmessig måte, for så senere å bringe dem tilbake inn på markedet. I Markedsordningens preambel 26 sies det at man - ut fra ressurs hensyn - bør unngå destruksjon av fiskeprodukter som trekkes tilbake fra markedet. Derfor anser man det som svært viktig at støtteordninger etableres som gjør det mulig å foredle, stabilisere og oppbevare ferske produkt som må trekkes tilbake fra markedet, for senere menneskeføde. Det uttrykkes klart at det derfor er Markedsordningens målsetting å øke den andel tilbaketrunkne produkter som kvalifiserer for slik prolongasjonsstøtte, for å få et større kvantum tilbakeført til markedet for salg som menneskeføde.

Markedsordningens art. 23 slår fast at prolongasjonsstøtten skal gjelde for to grupper av produkter. For det første fastsetter art. 23 (1) at prolongasjonsstøtte skal kunne ytes for produkter inntatt i Markedsordningens Annex I, Del A og B¹⁴⁹ som har blitt trukket tilbake fra markedet. Tilbaketrekkningen fra markedet er her basert på den tilbaketrekkingspris slik den er fastsatt i art. 20 (se ovenfor)¹⁵⁰. For det andre fastsetter art. 23 (1) at slik prolongasjonsstøtte også kan ytes til produkter inntatt i Annex I, Del C.

¹⁴⁷ F. eks med hjemmel i Markedsforordningens art. 5 (1) (d) – "penalties for infringement of obligations".

¹⁴⁸ The Management Committee for Fishery Products

¹⁴⁹ For oversikt henviser jeg her til tidligere omtalte vedlegg i oppgavens Kapittel 6.

¹⁵⁰ For innværende fangstår er dette gjort i R. (EC) 425/2004. Det fremgår her av tabellene at tilbaketrekkingsprisen og "selling prices" (jfr. forordningens tittel) er den samme.

Siden disse produktene ikke i utgangspunktet¹⁵¹ kvalifiserer for økonomisk kompensasjon fra medlemsstaten til produsentorganisasjonen og fra disse til sine medlemmer, gir derfor ikke art. 20 noen hjemmel for fastsetting av en slik tilbaketrekkingspris. Hjemmelen for fastsetting av "tilbaketrekkingspris" for produkter inntatt i Annex I, Del C, gis derfor i art. 20: Her bestemmes det at for hvert produkt i Annex I, Del C, skal det fastsettes en "EU-salgpris", og den skal fastsettes på de samme vilkår som fastsetting av tilbaketrekkingspris etter art. 20. Fastsetting av omregningskoeffisientene basert på en prosentvis størrelse av målprisen og den påfølgende EU-salgpris for disse produktene i Annex I, Del C, er inntatt i R. (EC) 425/2004 sammen med produktene i Del A og B.

Art. 23 (1) fastsetter den samme "toleransmarginen" til bruk for produsentorganisasjonene regionalt i den endelige fastsettelsen av tilbaketrekkingsprisen eller EU-salgprisen, som art. 20 gjør for tilbaketrukne produkter som ikke skal tilbake til markedet og som det skal ytes økonomisk kompensasjon for til produsentene. Også her fastsettes rammen for toleransmarginen til 10 % under og 10 % over den sentralt fastsatte tilbaketrekkings- eller salgprisen, for at man regionalt kan hensyn til sesongbetonte prissvingninger i markedet.

Nærmere vilkår knyttet til kvalifisering for prolongasjonsstøtte presenteres i art. 23 (2): Her fastslås det først at det kun kan ytes prolongasjonsstøtte til produktkvanta som er frembydd på markedet av et medlem av en produsentorganisasjon - "supplied by a member producer". Med hjemmel i art. 23 (5) fastsetter R. (EC) No 2814/2000 nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelsene i art. 23¹⁵².

Denne forordningens art. 2 (1) klargjør den noe underlig formulerte bestemmelsen i art. 23 (2), og fastslår at prolongasjonsstøtte bare skal gis til en produsentorganisasjon slik denne er definert i Markedsforordningens art. 5 (1).

De tilbaketrukne produktene må videre oppfylle visse krav med hensyn til kvalitet, størrelse og behandlingsgrad ("presentation requirements"). R. (EC) No 2814/2000 gir her to bestemmelser for klargjøring av disse kravene; bestemmelsene som til en viss grad kan sies å overlape hverandre. Art. 2 (2) bestemmer at prolongasjonsstøtten skal være betinget av at hele det kvantum (eller alle kvanta) av det aktuelle produkt eller grupper av produkt som produsentorganisasjonen og dens medlemmer har frembydd for salg på markedet i løpet av fangståret, på forhånd har vært klassifisert i henhold til den felles markedsstandard i Markedsforordningens art. 2. Deretter konkretiseres dette noe mer i art. 2 (3) som fastslår at de krav som Markedsforordningens art. 23 (2) (b) stiller opp er oppfylt når de aktuelle produktene er klassifisert i henhold til den felles markedsstandard i art. 2¹⁵³.

Til slutt i Markedsforordningens art. 23 (2) stilles det opp et krav om at produktkvantumet må være enten bearbeidet eller behandlet ("processed") med hensyn til stabilisering av det aktuelle produktet og deretter lagret, eller konserveret ("preserved") i henhold til bestemte betingelser og for en fastsatt periode. Art. 23

---

¹⁵¹ Se art. 17: "Producer organisations.....may grant an indemnity to members in the respect of the other products referred to in art. 1".

¹⁵² Commission Regulation (EC) No 2814/2000 of 21 December 2000 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of carry-over aid for certain fishery products

¹⁵³ Se Kapittel 3.2.1.1: Dette dreier seg om ferskhets- og størrelseskategorier

(4) kommer med en nærmere definisjon av hvilke former for bearbeiding eller behandling som omfattes av kravene i art. 23. Her er det for det første snakk om i (a) frysing, salting, tørking og marinering, og dersom det skulle være nødvendig eller relevant - også koking og pasteurisering. Art. 23 (4) (b) trekker også inn filetering eller oppskjæring og eventuelt bortskjæring av hodet på fisken, dersom dette skjer som et ledd i de formene for bearbeiding som nevnes i (a). Art. 3 i R. (EC) No 2814/2000 setter opp nærmere krav til hva som skal skje *før* bearbeidingen kommer i gang, og videre minimale krav som de nevnte bearbeidings- eller behandlingsmetodene må imøtekomme for å kvalifisere til prolongeringsstøtten. Art. 3 (1) setter for det første opp en tidsgrense for hvor lenge det kan gå *før* produktene underkastes en av de nevnte bearbeidingsmetodene i Markedsforordningens art. 23 (4): Denne bearbeidingen må ha blitt gjennomført inne 48 timer etter at produktene er trukket tilbake fra markedet. Selve bearbeidingen eller behandlingen behøver ikke utføres av produsentorganisasjonen, men kan utføres av et selvstendig firma som organisasjonen sender produktene til. I annet ledd stilles det og spesifikke krav til hvordan produktene behandles *før* bearbeidingen kommer i gang: Produktene må lagres ("be stored") på en slik måte at varens ferskhet bevares, og den opprinnelige ferskhetsklassifiseringen i henhold til markedsstandarden opprettholdes.

I art. 3 (2) presenteres det som omtales som minimale krav til de bearbeidingsmetodene som benyttes. Det understrekes at disse kravene selvsagt må stå tilbake for mer restriktive og strengere krav og markedsstandarder som måtte finnes i de ulike medlemsstatene. Når det gjelder bearbeidingsmetoden "nedfrysing" stilles det som et minimumskrav at den foregår i et passende anlegg som bl.a. garanterer eller sikrer at en temperatur på minimum 18 minusgrader celsius oppnås raskt helt inn til midten av produktet ("at the centre of the product"). Når det gjelder "salting" stilles det som et minimumskrav at den skjer i form av en behandlingsmetode som sikrer at saltinnholdet i det ferdige, bearbeidede produkt ikke er mindre enn 16 %. For bearbeidingsalternativet "tørking" stilles det som minimumskrav at den utføres på en slik måte at vanninnholdet i det bearbeidede produktet ikke overstiger 50 %. Videre stiller art. 3 (2) som et minimumskrav for "marinering" som bearbeidingsform at dette skal skje ved at produktet behandles med eddik eller "spiselig syre"¹⁵⁴, salt og smaksrydder, uten at produktet varmes opp og at pH-verdien¹⁵⁵ overstiger 4,8 %. Når det gjelder "pasteurisering" må den foregå slik at temperaturen i varens midte eller kjerne ("core temperature of the product") holdes på minst 75 grader celsius i minst 15 minutter. Til slutt setter art. 3 i R. (EC) No 2814/2000 et spesifikt krav til behandlingen av levende krabber etter tilbaketrekning fra markedet, dersom produktet skal kunne kvalifisere for prolongeringsstøtte. I hovedsak er kravet for dette produktet knyttet til at oppbevaringsbassenget sikres tilførsel av hav- eller saltvann og som er forhåndsgodkjent av medlemsstaten.

Art. 4 i R. (EC) No 2814/2000 presenterer ytterligere krav til de bearbeidede produktene i forbindelse med kvalifisering for prolongeringsstøtte. I hovedsak er dette krav knyttet til oppbevaringstid. Art. 4 (1) slår først fast at det kun kan ytes prolongasjonsstøtte til produkter som etter den endelige bearbeidingen oppfyller de minimumskrav som er satt i de påfølgende ledd (2) og (3). Og art. 4 (2) setter opp følgende

¹⁵⁴ Den danske oversettelsen oversetter "food acid" med "spiselig syre".

¹⁵⁵ Ph-verdien er et uttrykk for surhetsgrad. pH måles i en skala fra 1 til 14, hvor 1 er surest og 14 mest basisk og nøytralt.

krav til lengden av oppbevaringstiden. Disse minimumsgrensene for oppbevring, lagring og tilbaketrekking fra markedet, må ses i sammenheng med faren for misbruk av kompensasjonsordningen, dvs. at det utbetales penger uten at tilbaketrekkingen får noen som helst stabiliserende effekt på markedet: For nedfrosne produkter må oppbevaringstiden ikke være mindre enn 5 dager, regnet fra dato for ferdig bearbeiding, og oppbevaringstemperaturen må være minst 18 grader celsius. For saltete, marinerte, kokte og pasteuriserte produkter må oppbevaringstiden ikke være mindre enn 5 dager, regnet fra dato for ferdig bearbeiding. For tørkede produkt må oppbevringstiden på samme måte beløpe seg til minst 5 dager regnet fra den dato bearbeiding var ferdig, og oppbevaringstemperaturen må ikke overstige 4 grader celsius og med en passende luftfuktighet. Alle produkter som oppbevares i tanker eller bur, skal etter samme lest ha en minimum lagringstid på 5 dager. Art. 4 (3) fastsetter regler for produktenes tilbakeføring til markedet: Det bestemmes her at når produktene tilbakeføres til markedet, skal dette skje i "artshomogene partier"¹⁵⁶ og etter den aktuelle medlemsstats regler for omsetning av mat- eller konsumvarer. Det gis en spesialbestemmelse knyttet til levende produkter som oppbevares i tank og bur; her skal tilbakeføringen på markedet skje på en måte som ikke forstyrrer den normale omsetningen av de samme produkter. Muligheten for at en tilbakeføring av disse levende produktene kan virke forstyrrende inn på omsetningen på det gitte tidspunktet, er åpenbar og krever derfor særskilte hensyn. Bearbeidede produkter på den annen side, for eksempel marinerte eller tørkede produkter, medfører en større sannsynlighet for å erobre nye markedssegment eller konsumentgrupper. Til slutt slår art. 4 (4) kategorisk fast at dersom et produkt først er tilbakeført til markedet, kan det ikke trekkes tilbake og oppbevares med tanke på ny prolongeringsstøtte.

Art. 5 i R. (EC) No 2814/2000 gir prosessuelle regler for fastsetting av nivået og størrelsen på prolongeringsstøtten. I art. 5 (1) bestemmes det at nivået på prolongeringsstøtten skal fastsettes innen et nytt fangstår startes, etter prosedyren i den tidligere omtalte art. 38 i Markedsforordningen. For innværende fangstår gjøres dette i R. (EC) No 428/2004¹⁵⁷. Det understrekes her igjen at formålet med støtten er å unngå destruering av fisk, og at støttebeløpet bør fastsettes slik at stabiliteten i markedet for de aktuelle produktene ikke ødelegges og konkurransevilkårene vris. I henhold til art. 5 (1) annet ledd fastsettes prolongeringsstøtten pr. vektenhet, dvs. her tonn, for hvert av de produkter inntatt i Annex I, Del A og B (art. 21) og Del C (art. 22) og selvsagt angitt i euro. Art. 5 (2) angir nærmere grunnlaget for kalkulering av prolongeringsstøtten. Her gir også Markedsforordningens art. 23 (3) annet ledd klare retningslinjer: Støtten skal fastsettes på grunnlag av de faktiske *tekniske og finansielle omkostninger* som følger av nødvendige tiltak for å stabilisere og oppbevare de produktene som omfattes av ordningen i løpet av siste fangstår. Art. 5 skiller derfor i fortsettelsen mellom finansielle og tekniske omkostninger. Art. 5 (3) angir først i fem punkter hva som skal anses for tekniske omkostninger: Det dreier seg om utgifter til energi, lønnsutgifter i forbindelse med lagring, oppbevaring og gjeninnføring på markedet, utgifter til materiale eller emballasje for pakking, kostnader knyttet til ingredienser i

¹⁵⁶ Den danske oversettelsen bruker begrepet "artshomogene partier" for det engelske "homogeneous lots my species".

¹⁵⁷ Commission Regulation (EC) No 428/2004 of 4 March 2004 fixing the amount of the carry-over aid and the flat-rate aid for certain fishery products for the 2004 fishing year.

bearbeidingsprosessen og til slutt transportkostnader mellom salgssted og bearbeidingssted. Deretter bestemmer art. 5 (4) at de finansielle omkostningene skal fastsettes til et standardbeløp på 10 euro pr. ton for 2001 - det første fangståret som etterfulgte R. (EC) No 428/2004. Deretter skal dette standardbeløpet justeres årlig ved anvendelsen av den rentesats som fastsettes årlig i henhold til art. 5 i R. (EEC) No 1883/78¹⁵⁸. Det slås videre fast i art. 5 (5) at prolongeringsstøtten fastsatt for et fangstår skal gjelde for de varer som lagres for oppbevaring i dette fangståret, uansett når denne oppbevaringsperioden måtte avsluttes. Til slutt slår art. 5(6) fast at art. 2 (1), (2) og (3), art. 3, art. 4 (1) (c) og art. 9 i R.(EC) No 2509/2000 skal gjelde tilsvarende ("mutatis mutandis") for prolongeringsstøtten etter art. 21 i Markedsforordningen som for tilbaketrekkingstøtten etter art. 21¹⁵⁹.

Markedsforordningens art. 24 presenterer en tredje økonomisk kompensasjonsordning til produsentorganisasjonene i tillegg til økonomisk kompensasjon ved tilbaketrekking av produkter (ikke tilbakeføring) etter art. 21 og prolongeringsstøtten (for tilbakeføring) etter art. 23, for produkter som produsentorganisasjonene på et mer *selvstendig eller autonomt* ("independent") *grunnlag* trekker tilbake fra markedet etter art. 17, enten for destruering eller prolongasjon. Det er her snakk om en kompensasjon i form av en "fast støtte" ("flat-rate aid") for visse produkter: R. (EC) No 939/2001¹⁶⁰ som med hjemmel i art. 24 (8) gir nærmere regler om gjennomføringen av denne såkalte "faste støtten" sier i sine preambler at med henblikk på harmonisering og forenkling, skal de prosedyrer som gjelder for denne faste støtten, være de samme som gjelder for økonomisk kompensasjon ved tilbaketrekking av produkter etter art. 21 og prolongeringsstøtte etter art. 23.

Den nærmere begrunnelse for en slik intervensjonsordning med påfølgende kompensasjon i form av en fast støtte til produsentorganisasjonene, gis i Markedsforordningens preambel 27. Man trekker her frem de regionale prisvariasjoner og likeledes de "diversity of circumstances" som eksisterer for produksjon og omsetning av enkelte produkter, og slår fast at de øvrige intervensjonsordningene ikke er tilstrekkelige til å sikre den nødvendige stabilitet i markedet. For å få til en slik fleksibel regional tilpasning er det behov for en priskompensasjonsordning basert på en mer lokalt fastsatt tilbaketrekkingpris fastsatt av den enkelte produsentorganisasjon. En slik forsterket og autonom rolle - på gitte vilkår - for produsentorganisasjonen anses derfor å være et nødvendig redskap for å sikre at regionale vansker med å oppfylle Traktatens målsetting om markedsstabilitet og akseptable, sikre inntekter for produsentene blir så minimale som mulig.

---

¹⁵⁸ Council Regulation (EEC) No 1883/78 of 2 August 1978 laying down general rules for the financing of interventions by the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, Guarantee Section

¹⁵⁹ Disse bestemmelsene er presentert ovenfor: De setter f. eks. som vilkår at produsentorganisasjonene påser at medlemmene anvender tilbaketrekkingprisen gjennom hele fangståret, vilkår knyttet til bruk av toleransemarginen og at produktene virkelig blir frembydd for salg etter det som er de lokale sedvanene i området.

¹⁶⁰ Commission Regulation (EC) No 939/2001 of 14 May 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of flat-rate aid for certain fishery products

Markedsforordningens art. 24 (1) i fastsetter derfor at for produkter som er inntatt i Annex IV i Markedsforordningen (se Tabell 6) skal medlemsstaten betale en fast støtte ("flat-rate aid") til produsentorganisasjoner som bestemmer seg for å intervensere i markedet med hjemmel i art. 17, på følgende vilkår: For det første settes det i art. 24 (1) (a) som et vilkår for en slik fast støtte at disse produsentorganisasjonene fastsetter en tilbaketrekingspris - her kalt en autonom tilbaketrekingspris - før det aktuelle fangståret starter. Art. 1 i R. (EC) No 939/2001 understreker at det i dette vilkåret også ligger et krav om at produsentorganisasjonene før starten på et nytt fangstår, meddeler dette til medlemsstaten i form av en liste over de aktuelle produktene oppdelt etter produktkategori, sammen med den autonome tilbaketrekingsprisen fastsatt etter art. 21 (1). Denne autonome tilbaketrekingsprisen må produsentorganisasjonen anvende hele fangståret, med en tillatt toleransmargin på 10 % under og 10 % over den fastsatte pris. Den faktiske tilbaketrekingspris skal dog ikke overstige 80 % av den veide ("weighed") gjennomsnittspris man kan konstantere for den aktuelle produktkategori i produsentorganisasjonens område i løpet av de siste tre fangstår. Art. 1 i R. (EC) No 939/2001 annet ledd bestemmer likevel at produsentorganisasjonene - for ett eller flere produktkategorier - *kan* anvende en tilbaketrekingspris som overstiger det maksimumsnivå som er fastsatt i art. 24 (1) (a) i Markedsforordningen. Men i så fall mister produsentorganisasjonen retten til den faste støtten for de produkter hvor maksimumsprisen overstiges.

For det andre fastsettes det som et vilkår i art. 24 (1) (b) at de tilbaketrukkede produkter må være i samsvar med den felles markedsstandard fastsatt i Markedsforordningens art. 2, og på like måte være av "adekvat" kvalitet slik den er fastsatt etter art. 2 (3)¹⁶¹. For det tredje gjøres denne faste støtten i art. 24 (1) i (c) avhengig av at den erstatning som produsentorganisasjonene betaler til medlemmene for tilbaketrukkede produkter, er lik den autonome tilbaketrekingsprisen som organisasjonen har fastsatt og anvender for arter inntatt i Annex IV.

Markedsforordningens art. 24 (2) fastsetter deretter en viktig presisering: En slik fast støtte til produkter som er tilbaketrukket fra markedet etter vilkårene i art. 24 (1) skal bare gis til de nevnte tilbaketrukkede produktene som har vært frembydd for salg etter bestemmelsene i Markedsforordningens art. 5 (1)¹⁶², og som "are disposed of" på en slik måte at det ikke forstyrrer den normale omsetningen av disse produktene. R. (EC) No 939/2001 art. 4 henviser her¹⁶³ til R. (EC) No 2493/2001 for definisjon av "akseptable omsetningsmåter", og i hovedsak aksepteres det her omsetning til dyrefor, bearbeidet til dyrefor og agn, dvs. ikke omsetning for menneskelig konsumpsjon.

R. (EC) No 939/2001 art. 3 fastsetter videre at bestemmelsene i art 1 til og 4 og art. 7 i R. (EC) No 2509/2000 skal finne tilsvarende anvendelse her. Som tidligere presentert ovenfor betyr dette bl.a. en konkretisering av vilkåret i art. 24 (1) (b) om at produktene må være i samsvar med den markedsstandard

¹⁶¹ Se R. (EC) No 2406/96 og Kapittel 3.2.1.1

¹⁶² Art. 5 (1) er presentert ovenfor i Kapittel 3.2.2.1: Her vil dette bety at den faste støtten bare kan gis til produkter fremlagt for salg av eller gjennom en godkjent produsentorganisasjon.

¹⁶³ Det henvises til R. (EEC) No 1501/83 som senere ble erstattet av Commission Regulation (EC) No 2493/2001 of 19 December 2001 on the disposal of certain fishery products which have been withdrawn from the market

som fastsettes i Markedsforordningens art. 2, og videre at bestemmelsen i Markedsstandardforordningens art. 6 (1)¹⁶⁴ om at produkter klassifisert i ferskhetskategori B heller ikke her skal kvalifisere for en slik fast støtte. Og det betyr videre at det ligger innbakt som en forutsetning at produsentorganisasjonen klarer å få medlemmene til å slutte opp om og følge de lokalt fastsatte tilbaketrekkingsspriser hele fangståret ut. Likedan betyr dette også at de samme vilkår om anvendelse av toleransmarginen ved fastsetting av tilbaketrekkingsspris og vilkår knyttet til forsøk på omsetning og salg i første omgang, gjelder for kvalifisering til "den faste støtten" på samme måte som vilkårene gjelder for økonomisk kompensasjon etter art. 21 og 23.

Markedsforordningens art. 24 (3) tar for seg beregningsgrunnlaget for den faste støtten. Størrelsen på den faste støtten skal være 75 % av den autonome tilbaketrekkingssprisen fastsatt av produsentorganisasjonen og anvendt i løpet av hele fangståret. Som for økonomisk kompensasjon ved tilbaketrekking etter art. 21 skal dette beløpet *reduseres* med verdien av eller inntekten av - satt til et fast beløp - de varer som er omsatt etter spesifikasjonene i (2)¹⁶⁵. Det er her snakk om et fast beløp beregnet på grunnlag av antatte inntekter som følge av salg av tilbaketrukne fiskeprodukter til annet enn menneskelig konsumpsjon - direkte til dyrefor, bearbeidet som dyrefor og agn (se også ovenfor). Art. 4 annet ledd i R. (EC) No 939/2001 presiserer også at medlemsstaten, ved fastsetting av dette beløpet eller verdien som skal komme til fratrukk i den faste støtten, skal fastsette denne ved fangstarets begynnelse, og den skal være like for alle produsentorganisasjonene i medlemsstaten. Dette faste beløpet skal baseres på de gjennomsnittlige inntekter fra en slik omsetning man kan konstantere i medlemsstaten i løpet av de siste seks måneder før dette faste beløpet fastsettes. Det fastsatte beløp kan endres dersom det konstanteres varige og betydelige endringer i disse inntektene for produsentorganisasjonene.

Markedsforordningens art. 24 (4) gir bestemmelser som viser at denne faste støtten til Annex IV-produkter trukket tilbake fra markedet ved en mer eller mindre regional og autonom tilbaketrekkingsspris fastsatt av produsentorganisasjonen, ikke bare omfatter produkter som *ikke* skal tilbakeføres til markedet, men også produkter som skal tilbakeføres. Det slås her fast at denne faste støtten også omfatter produkter som trekkes tilbake og som *enten* bearbeides med tanke på stabilisering (tørking, salting, marinering etc.) og opplagring *eller* konservering på gitte betingelser og for en fastsatt periode. Det presiseres i bestemmelsens annet punktum at den faste støtten i slike tilfeller ikke må overstige beløpet for de tekniske og finansielle utgifter som er nødvendige i forbindelse med slike tiltak for stabilisering og opplagring. Art. 5 (1) i R. (EC) No 939/2001 bruker betegnelsen "fast premie" ("flat-rate premium")¹⁶⁶ på denne økonomiske støtten etter Markedsforordningens art. 24 (4). Det bestemmes her at den skal fastsettes før et nytt fangstår starter etter prosedyrene i Markedsforordningens art. 38 (2). For

---

¹⁶⁴ R. (EC) No 2406/1996.

¹⁶⁵ Det kan være uklart hvilke omsetningsmåter som inngår her, i og med at art. 4 i R. (EC) No 939/2001 henviser til art. 1 (b), (c) og (d) i R. (EEC) No 1501/83 som ble erstattet av en ny art. 1 i R. (EC) No 2493/2001. Men jeg antar at de samme bokstavene eller "litra'ene" gjelder her.

¹⁶⁶ Og i den danske oversettelsen "den faste præmie".

inneværende fangstår gjøres dette i R. (EC) No 428/2004¹⁶⁷ i sammen med fastsetting av prolongeringsstøtten, og støttebeløpet oppgis i euro pr. tonn og er avhengig av bearbeidingsmetode. Art. 5 (2) understreker på nytt at den "faste premien" skal være beregnet ut fra det som er de faktiske finansielle og tekniske omkostninger knyttet til tiltak for stabilisering og opplagring for sist fangstår.

Reglene i art. 5 (3) og (4) som fastsetter hva som skal inngå i de tekniske og finansielle omkostningene, er identiske med de tilsvarende regler fastsatt for prolongeringsstøtten i art. 5 (3) og (4) i R. (EC) No 2814/2000. Jeg henviser derfor til fremstillingen ovenfor, s. 55. På samme måte henviser art. 6 i R. (EC) No 939/2001 til art. 3 (1) og (2) og art. 4 i R. (EC) No 2814/2000, når det gjelder fastsetting av krav til bearbeidingsmetode og minstekrav til opplagring for å kvalifisere til den "faste premien" etter Markedsforordningens art. 24 (4). Dette er i detalj redegjort for ovenfor, og jeg henviser derfor til fremstillingen ovenfor.

Art. 7 i R. (EC) No 939/2001 setter utbetaling av "den faste premien" i sammenheng med de kontroll- og informasjonsplikter som medlemsstaten og produsentorganisasjonen pålegges etter Markedsforordningens art. 24 (6) og som fastlegges i detalj i art. 9: Det presiseres her at premien ikke skal utbetales til produsentorganisasjonen før den kompetente myndighet i medlemsstaten har konstatert at de kvanta det er søkt om slik fast premie for, enten er bearbeidet og lagret eller konservert, og deretter fremlagt på markedet igjen etter reglene i R. (EC) No 2814/2000 art. 4 (3)¹⁶⁸. Nærmere regler om disse kontrollrutinene gis som nevnt i art. 9: Systemet er kort presentert basert på at produsentorganisasjonene formidler en viss informasjon¹⁶⁹ innen visse frister til medlemsstaten, som igjen er pålagt å fastsette et system for å etterprøve ("checks to verify") denne informasjonen.

Videre presiserer Markedsforordningens art. 24 (5) en begrensning knyttet til det kvantum som hvert år kan kvalifisere for en slik fast støtte etter (2): Det fastsettes her at ikke mer enn 5 % av totalkvantumet av det aktuelle produktet som fremlegges for salg etter art. 5 (1) årlig, kan kvalifisere for en slik fast støtte. Det presiseres videre i art. 24 (5) annet ledd at de samlede kvanta som det kan ytes støtte for etter (2) og (4) ikke må overstige 10 % av det årlige kvantum fremlagt for salg av et bestemt produkt. Leser man disse to bestemmelsene i sammenheng går det her klart frem at man ønsker større eller økt bruk av tilbaketrekninger etter art. 24 (2) enn (4), for å unngå destruering av fiskeprodukter. Dette er i samsvar med det som er uttrykt som intensjoner bak bruken av prolongeringsstøtten etter art. 23.

Til slutt i art. 24 (7) gis Rådet myndighet t, ved kvalifisert flertall og etter forslag fra Kommissjonen, til å avgjøre om produkt etter art. 24 og Annex IV skal inkluderes eller overføres til produktlisten i Annex I,

---

¹⁶⁷ Commission Regulation (EC) No 428/2004 of 4 March 2004 fixing the amount of the carry-over aid and the flat-rate aid for certain fishery products for the 2004 fishing year.

¹⁶⁸ Art. 4 (3): Produktene skal fremlegges på markedet igjen i artshomogene partier etter nærmere regler i den enkelte medlemsstat.

¹⁶⁹ Som et eksempel kan nevnes at produsentorganisasjonene skal påse at de medlemmer som mottar støtte som "fast premie" anvender et skjema for "lagerregnskap over varer som fremlegges for salg, trekkes tilbake og overføres hver måned for arten", som ligger som vedlegg til R. (EC) No 939/2001. Dette er den minimumsinformasjon som etter art. 8 (1) skal følge ved produsentorganisasjonens søknad om fast premie fra medlemsstaten.

Del A: Her skal vurderingen ta utgangspunkt i den prisutvikling, pristilnærming eller forhold mellom prisene for produktene som er inntatt i Annex IV.

Den fjerde formen for økonomisk intervensjon i Kapittel 2 i Markedsforordningens Del IV: Priser og intervensjoner, finner vi i art. 25. Det dreier seg her om støtte på visse vilkår til privat lagring av enkelte produkter (Annex II) - "private storage aid"¹⁷⁰. I Markedsforordningens preambel 28 uttrykkes det et spesifikt behov for en slik (privat lagringsstøtte) støtte i forhold til enkelte produkter (Annex II), som fryses ned om bord på fiskefartøyene, og som det ikke lar seg gjøre å selge på markedet til en sentralt fastsatt pris i Unionen. Men det fremholdes at en slik form for støtte må være begrenset og gitt etter særlige vilkår.

Art. 25 (1) bestemmer at det skal fastsettes en EU-salgpris for hvert av de produkter som er inntatt i Annex II til Markedsforordningen¹⁷¹ før starten på et nytt fangstår, som mist må utgjøre 70 % men ikke overstige 90 % av den målpris som er hjemlet i art. 18 (1). For inneværende fangstår er dette gjort i R. (EC) No 426/2004¹⁷². I denne kommisjonsforordningens fortale understrekes det forhold at markedsprisene varierer betraktelig alt etter fiskeprodukt og bearbeidingsgrad. Blekksprut og kolmule trekkes frem som gode eksempler på dette. Man fastsetter derfor en omregningskoeffisient for de ulike produktene og graden av bearbeiding for frosne produkter for å fastlegge det prisnivå som skal utløse en intervensjon i markedet. Det fremgår av Annex'et til R. (EC) No 426/2004 at intervensjonsnivået for de fleste produkter ligger rundt 85 % av målprisen.

Markedsforordningens art. 25 (2) gir det første vilkår knyttet til kvalifisering for slik "privat lagringsstøtte". Slik støtte kan bare gis til produsentorganisasjoner som i løpet av hele fangståret anvender art. 5 (1) i forbindelse med produksjon og avsetning av de aktuelle produktene. Produsentorganisasjonene må videre legge til grunn den EU-salgpris som er hjemlet i art. 25 (1), men også her aksepteres det bruk av en toleransemargin på 10 % under eller 10 % over den sentrale fastsatte salgspriisen, for å kunne tilpasse avsetningen til sesongbetonte prissvingninger i markedet. Reglene for anvendelsen av en slik toleransemargin er nærmere definert i art. 3 i R. (EC) No 2813/2000¹⁷³, som slår fast at art. 2 (1), (2) og (3) i R. (EC) No 2509/2000¹⁷⁴ gjelder tilsvarende her.

---

¹⁷⁰ Art. 25: Privat storage aid – på dansk oversettes dette med "støtte til privat oplagring". Jeg velger å oversette dette til "privat lagringsstøtte".

¹⁷¹ Se f. eks. Tabell 7 for en oversikt over disse produktene.

¹⁷² Commission Regulation (EC) No 426/2004 of 4 March 2004 fixing the Community selling prices for the fishery products listed in Annex II to Council Regulation (EC) No 104/2000 for the 2004 fishing year

¹⁷³ Commission Regulation (EC) No 2813/2000 of 21 December 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the grant of private storage aid for certain fishery products.

¹⁷⁴ Disse bestemmelsene er det gjort rede for i forbindelse med økonomisk kompensasjon ved tilbaketreking av produkter etter art. 21, se s. 47

Markedsforordningens art. 25 (3) presiserer videre at denne private lagringsstøtten bare kan ytes for produkter inntatt i Annex II som har vært fremlagt for salg, men hvor det kan fastslås ("can be shown")¹⁷⁵ at det ikke fins kjøpere til den salgspris som er fastsatt i henhold til (1).

Utover disse mer generelle krav for kvalifisering til den private lagringsstøtten, gir art. 25 (4) regler som fungerer som restriksjoner knyttet til de aktuelle produktene som det søkes privat lagringsstøtte for. For det første må de aktuelle produktene ha blitt fisket, nedfrosset om bord og landet i Unionen av et medlem av en produsentorganisasjon. For det andre må disse produktene ha blitt lagret for en minimumsperiode, for så å ha blitt fremlagt til salg på markedet igjen, og kvantumet må ikke overstige 15 % av det årlige kvantum av det aktuelle produktet som er lagt frem til salg på markedet av produsentorganisasjonen eller dens medlemmer. Art. 2 (1) sammenholdt med (2) i R. (EC) No 2813/2000 gir her nærmere regler: Den omtalte minimumsperioden skal være på 15 dager regnet fra den dato produktene ble lagret. Det fastsettes videre i art. 2 (2) annet ledd at produktene skal oppbevares eller lagres under forhold som ikke forringer ("cause no deterioration") kvaliteten. For å oppnå dette skal produktene oppbevares i passende anlegg, hvor lagringstemperaturen ikke overstiger (blir varmere enn) 18 minusgrader celsius. Disse bestemmelsene skal selvsagt stå tilbake for mer restriktive nasjonale krav eller markedsstandarder som er gjeldende i den aktuelle medlemsstat. Art. 2 (3) stiller så et siste krav som angår tilbakeføringen til markedet: Produktene skal tilbakeføres på markedet i "artshomogene partier", og i tråd med de gjeldende bestemmelser i medlemsstaten for salg av produkter konsum. Bestemmelsene her skiller seg ikke overhode ikke fra de tilsvarende reglene i R. (EC) No 2814/2000 art. 4 (3) for tilbakeføring av produkter under prolongeringsstøtte.

Markedsforordningens art. 25 (5) gir til slutt bestemmelser knyttet til størrelsen på den private lagringsstøtten. Det bestemmes her at støtten ikke må overstige summen av de tekniske utgifter med rente for en maksimumsperiode på tre måneder, i forbindelse med lagringen. Dette støttebeløpet skal fastsettes månedsvis etter en gradvis fallende ("each month degressively") skala, og fastsettes etter prosedyren i art. 38 (2). For inneværende fangstår er den private lagringsstøtten fastsatt i R. (EC) No 429/2004¹⁷⁶. Det understrekes her at for å ikke oppmuntre til langvarig lagring og for å korte ned på betalingsfristene og senke utgifter til kontroll, bør den private lagringsstøtten utbetale i ett. Det fremgår av art. 1 i denne forordningen at det for inneværende fangstår bare gis privat lagringsstøtte den første måneden og ingenting utover det. Støtten fastsettes i euro og pr. tonn. R. (EC) No 2813/2000 gir til slutt i art. 4 og 5 regler om pålagt informasjon fra produsentorganisasjonenes side til medlemsstaten, og videre etablering av kontrollsystem eller rutiner fra medlemsstatenes side. Det kan nevnes i den forbindelse at R. (EC) No 150/2001¹⁷⁷ fastsetter sanksjoner fra medlemsstatens side overfor irregulær og uriktig bruk av alle de

---

¹⁷⁵ Hva slags dokumentasjon eller bevisføring som her regnes som akseptabel, gis det få holdepunkter for å fastslå nærmere.

¹⁷⁶ Commission Regulation (EC) No 429/2004 of 4 March 2004 fixing the amount of private storage aid for certain fishery products in the 2004 fishing year.

¹⁷⁷ Commission Regulation (EC) No 150/2001 of 25 January 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the penalties to be applied to producer

omtalte intervensjonsmekanismene i dette kapitlet. Bakgrunnen er - som det tydelig fremheves i denne forordningens preambler - å hindre svindel og sørge for en mest mulig lik behandling av de involverte produsentorganisasjonen i Unionen. Det legges vekt på at de fastsatte sanksjonene er proporsjonale, dvs. at straffen er avpasset i forhold til graden av bevisst eller ubevisst forsømmelse eller svindel fra produsentorganisasjonenes side.

3.2.5 HANDEL MED TREDJELAND

Reglene om sektorens etablering av handel med tredjeland, er det bestemmelser om i Markedsforordningens Del V. Denne Del V er inndelt i tre relativt korte og oversiktlige kapitler. Kap. 1: Custom arrangements - etablerer regler om reduksjon eller suspensjon av de felles tolltariffsatsene for visse importerte produkter på gitte betingelser for å sikre råvaretilgang for fiskeindustrien. Kap. 2: Reference prices - fastsetter regler om etablering eller overholdning av referansepriser for importerte produkter hvor tollsatsene reduseres eller suspenderes. I det siste kapitlet - Kap. 3: Safeguard measures - gis det en spesiell beskyttelseshjemmel dersom markedet trues av alvorlige forstyrrelser på grunn av import eller eksport av en eller flere varer.

I et konkurranserettslig perspektiv kommer markedsordningens regler om handel med tredjeland i en særstilling. Disse reglene er knyttet til den felles tollunion som gjelder for det indre marked, og representerer et felles regelverk for handel med varer utover Unionens grenser. For å styrke integrasjonen og en stabil konkurranse i det indre marked, er det nødvendig at medlemslandene forvalter et felles regelverk utad. Den felles tollunions regler danner en "beskyttende sirkel" rundt det indre marked, og skal sikre at de konkurranserettslige virkemidler som bl.a. de den felles markedsordning for produksjon og handel med fiskevarer fastsetter for markedet, ikke destabiliseres gjennom f. eks. dumping av produkter utenfra til urimelig lave priser. Ut fra et slikt perspektiv føyer markedsordningens *regler om handel med tredjeland på fiskerisektoren* seg inn i et *felles regelverk* som gjelder for hele det indre marked, representert gjennom den felles tollunion.

Et særlig interessant konkurranserettslig element er knyttet til det faktum at bestemmelsen i markedsordningene for import eller handel med tredjeland på fiskerisektoren forsøker å balansere to behov mot hverandre. For det første er det sektorens foredlingsindustri og deres behov for en jevn og konstant råstofftilgang til konkurransedyktige priser. For det andre er det de øvrige produsentenes behov for beskyttelse mot en situasjon hvor det "dumpes" billige produkter i det markedet de selv er konkurrerende aktører i. Markedsforordningens preambler 33 til 35 understreker i sin nærmere begrunnelse nettopp dette behovet foredlingsindustrien har for tilgang til råvarer, og at det er en nødvendig forutsetning at denne tilgangen gis til priser som gjør at alle kan konkurrere på like betingelser i markedet.

Det sentrale virkemidlet i denne markedsordningen blir å suspendere eller redusere - inntil videre - de felles tolltariffsatsene som eksisterer på visse eller gitt produkter¹⁷⁸. Men de felles toll-tariffsatsene på importerte produkter har jo som sin oppgave å beskytte produsenter i Unionen mot ubegrenset innførsel av konkurrerende varer til priser som skaper vansker for dem. Det er derfor av vesentlig betydning at suspensjonen av tolltariffsatsene på disse produktene - på den annen side - ikke fører til at produkter fra tredjeland tilbys i markedet til "abnormally low prices".

Det understrekes derfor at slike suspensjoner derfor kun skal gjennomføres dersom det samtidig fastsettes en referansepris for de importerte produktene.

3.2.5.1 Tollordninger

Markedsforordningens art. 28 (1) fastsetter den grunnleggende regel om at for å sikre foredlingsindustrien i Unionen tilgang til nødvendige råvarer, skal tolltariffsatsene for visse produkter suspenderes helt eller delvis inntil videre¹⁷⁹.

Art. 28 (2) gir en nødvendig presisering av denne bestemmelsen: For å hindre at slike suspensjoner fastsatt i (1) setter stabiliseringstiltakene i Markedsforordningens art. 20, 21, 22, 23, 25 og 26¹⁸⁰ i fare, skal slik suspensjon kun gis til produkter som er importert og dersom prisfastsettelsen (referanseprisen) atter art. 29 overholdes.

I art. 28 (3) gis det til slutt en beskyttelsesklausul. I Markedsforordningens preambel 36 understrekes det at tidligere erfaringer har vist nødvendigheten av å iverksette tiltak meget raskt for å sikre markedet i Unionen tilgang til råvarer, men også for at Unionens internasjonale forpliktelse blir overholdt. For å kunne få dette til må man legge til rette for en hasteprosedyre som åpner for en slik mulighet til iverksetting av raske tiltak: Dersom det på noen tidspunkt oppstår en alvorlig forstyrrelse i markedet ("serious market disturbance"), til tross for at referanseprisen i (2) er overholdt, skal Rådet, etter forslag fra Kommisjonen og ved kvalifisert flertall, suspendere de tiltak som er fastsatt i (1).

3.2.5.2 Referansepriser

En slik suspensjon av tolltariffsatsene etter art. 28 (1) er altså bare lovlig dersom prisene på de importerte produktene ikke blir lavere enn de referanseprisene som er fastsatt. Slike referansepriser og hva som skal være referansepriser hjemles i art. 29 (1): Her bestemmes det at det - med gyldighet for hele Unionen - kan fastsettes slike referansepriser for hver kategori av de produktene som er inntatt i art. 1, dersom disse produktene - for det første - er gjenstand for en tollnedsettelse eller tollsuspensjonsordning, hvor

---

¹⁷⁸ Se <http://www.toll.no/tariff/> - "Tolltariffen er en kombinert nomenklatur for innhenting av statistiske opplysninger og fastsettelse av toll. Tollsatsen er knyttet til hvilket varenummer varen hører under". Den Felles Tolltariff er utviklet og administreres av Verdens tollorganisasjon/WCO

¹⁷⁹ "...for an indefinite periode in accordance with Annex VI (se Kapittel 6: Tabell 8) to this Regulation (No 104/2000)

¹⁸⁰ Disse bestemmelsene som alle er presentert tidligere (bortsett fra art. 26 – for tunfisk) betegnes som stabiliseringstiltak fordi de alle fastsetter en minstepris for salg av fiskeprodukter, i form av tilbaketrekingspris, EU-salgpris osv.

betingelsen som binder dem til WTO¹⁸¹ ("rules binding them in the WTO") åpner for at slike fastsatte referanseprisene overholdes. For det andre kan det fastsettes slike referansepriser dersom de produkter spesifisert i art. 1 er gjenstand for et av de tiltakene hjemlet i art. 28 (1). Som et tredje alternativ åpner bestemmelsen for at det kan fastsettes referansepriser på bakgrunn av andre ordninger enn de to som er nevnt, dersom disse ordningene krever at en referansepris overholdes og dette er i overensstemmelse med Unionens internasjonale forpliktelser.

Art. 29 (2) gir en presiserende regel: Dersom det importerte produkt fra et tredjeland under en av de ordningene som er fastsatt i (1), har en anmeldt ("declared") tollverdi som er lavere enn referanseprisen, kan suspensjonen eller tollnedsettelsen oppheves for de produktmengder det her er snakk om. Dersom dette skjer skal den aktuelle medlemsstat informere Kommisjonen umiddelbart om dette.

De nærmere reglene om fastsetting av en referansepris etter (1) gis i art. 29 (3). For produktene inntatt i Annex I, Del A og B, skal den fastsatte referanseprisen være lik tilbaketrekkingsprisen fastsatt i henhold til art. 20 (1). På denne måten sikres en lik konkurranse mellom produsenter i Unionen og tredjelandsprodusenter, og man unngår situasjoner hvor en nødvendig import og råvaretilgang for foredlingsindustrien, fører til vansker for "innenlandske" produsenter av råvarer. Som tidligere redegjort for fastsettes tilbaketrekkingsprisen ved at det fastsettes og anvendes en omregningskoeffisient ("conversion factor") på den fastsatte målprisen for det aktuelle produktet. Selv om tilbaketrekkingsprisen derfor fremgår ved å sammenholde den fastsatte målpris og omregningskoeffisient¹⁸², har man likevel inntatt tilbaketrekkingsprisen, dvs. referanseprisen i utregnet forstand i R. (EC) No 427/2004¹⁸³.

For de produktene som er inntatt i Annex I, Del C, skal referanseprisen være lik EU-salgsprisen slik denne er fastsatt i henhold til art. 22. På samme måte skal referanseprisen for produkter inntatt i Annex II være lik den EU-salgpris som fastsettes etter art. 25 (1).

For de øvrige produkt inntatt i Markedsforordningens art. 1 og som kvalifiserer for en referansepris etter art. 29, angir art. 20 (3) (d) at denne referanseprisen skal fastsettes, spesielt, på bakgrunn av den "weighted" gjennomsnittlige tollverdi som er konstatert på importmarkedene eller i importhavnene i medlemsstatene i de siste tre år før referanseprisen fastsettes. Samtidig understrekes det at referanseprisen som fastsettes skal avspeile markedssituasjonen. For innværende fangstår gjøres dette i den nettopp nevnte R. (EC) No 427/2004. Det fremgår her at referanseprisen fastsettes i euro og pr. tonn og etter produktets behandlingsgrad (hel eller filet og etter hvor behandlet filèn er), på samme måte som ved fastsetting av målpris og tilbaketrekkingspris. R. (EC) No 427/2004 fastslår også i sin sjette preambel at for de arter som omfattes av de gitte kriterier, men som det kun importeres små og ubetydelige mengder av, er det ikke nødvendig å fastsette referansepris.

---

¹⁸¹ WTO – det henvises her til GATT-avtalen slik den forelå etter den såkalte Uruguay-runden og signeringen i 1994: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm

¹⁸² For innværende fangstår er dette gjort, som redegjort ovenfor, i R. (EC) No 2326/2003 og R. (EC) No 425/2004.

¹⁸³ Commission Regulation (EC) No 427/2004 of 4 March 2004 fixing the reference prices for certain fishery products for the 2004 fishing year

Medlemsstatene pålegges i art. 29 (4) å notifikere Kommisjonen regelmessig om de priser og kvanta som importeres av produktene inntatt i Annex I til IV. Disse prisene skal være lik den tollverdi som disse produktene har. Nærmere detaljer om disse notifikasjonsreglene fastsettes i R. (EC) No 2306/2002¹⁸⁴. Det følger et vedlegg vedlagt denne forordningen som er delt i tre: I henhold til art. 1 (1) og (2) i denne forordningen angir de to første delene formatet eller innhold og form på de prisopplysningene som medlemsstaten er pålagt å gi. Den tredje delen av vedlegget, kalt "koder", inneholder tre tabeller. Tabell 1 og 2 er skjemaer som fastsetter medlemsstatskodene og de valutakoder som skal brukes. Tabell 3 inneholder en oversikt over de importhavner som skal legges til grunn ved notifikasjon i henhold til art. 29 (4)'s "recorded on their markets and in their ports". Utover dette fastsetter art. 3 (1) detaljerte regler når det gjelder tidspunktene for rapportering av de importerte produktene. Den 25. i hver måned (eller den første arbeidsdag etter) skal det rapporteres for perioden 1. til 15. i samme måned. Den 10. i påfølgende måned (eller den første arbeidsdag etter) skal det rapporteres for perioden 16. til månedsslutt i foregående måned. For å kunne følge med i den aktuelle markedssituasjonen og ikke minst iverksette hastetiltak etter art. 28 (3) eller art. 30, er Kommisjonen avhengig av rask og fersk informasjon om kvanta og pris. De stringente og detaljerte reglene knyttet til notifikasjon for sektorens handel med tredjeland, må derfor ses ut fra et slikt perspektiv.

3.2.5.3 Beskyttelsestiltak

Del V av Markedsforordningen avsluttes så med et kort kapittel om "Safeguard measures" eller beskyttelsestiltak. Når det gjelder bakgrunn for og målsettinger med disse bestemmelsene, kan jeg for så vidt henviser til det som er sagt i forbindelse med beskyttelsesklausulen i art. 28 (3) i Kapittel 3.2.5.1 ovenfor. Men når det er sagt er det klart at rekkevidden av hjemmelen i art. 30 (1) er mye videre. Her settes grunnlaget for eventuelle beskyttelsestiltak direkte i sammenheng med målsettingene for sektoren slik disse er nedfelt i Traktatens art. 33. Dersom det i Unionen, som følge av import eller eksport, kan konstateres alvorlige pris- eller forsyningsforstyrrelser¹⁸⁵ for produktene inntatt i art. 1, eller fare for slike; - og disse forstyrrelser er av en slik karakter at de truer med å sette målsettingene i art. 33 i fare, kan ("may") nødvendige tiltak ("appropriate measures") iverksettes i handelen med tredjeland, inntil forstyrrelsene eller faren for slike er over. Art. 30 (2) bestemmer i så fall at slike beskyttelsestiltak etter art. 30 (1) skal fastsettes og implementeres etter prosedyren angitt i art. 16 i R (EC) No 3285/1994¹⁸⁶. Denne prosedyrebestemmelsen gir i slike situasjoner Kommisjonen hjemmel til å handle etter anmodning fra en medlemsstat, men også på egenhånd. Dersom Kommisjonen handler etter anmodning fra en medlemsstat, har Kommisjonen en knapp tidsfrist på 5 dager til å ta stilling til anmodningen. Kommisjonens avgjørelse skal meddeles medlemsstatene og Rådet, og en opponerende medlemsstat kan

---

¹⁸⁴ Commission Regulation (EC) No 2306/2002 of 20 December 2002 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the notification of the prices of imported fishery products.

¹⁸⁵ Den engelske teksten sier kun "serious disturbance", mens den danske teksten konkretiserer dette til "pris- og forsyningsforstyrrelser".

¹⁸⁶ Council Regulation (EC) No 3285/94 of 22 December 1994 on the common rules for imports and repealing Regulation (EC) No 518/94.

innen en måned bringe avgjørelsen inn for Rådet, som igjen med kvalifisert flertall kan bekrefte, endre eller oppheve Kommissjonens avgjørelse.

3.2.6   GENERELLE BESTEMMELSER

Markedsforordningens Del VI inneholder 13 såkalte "generelle bestemmelser" (art. 31-43), bl.a. den viktige "management procedure" eller prosedyrebestemmelsen i art. 38 som tidligere er presentert og henvist til flere ganger i oppgaven. Og de fleste av bestemmelsene er - naturlig nok - generelle i sitt innhold, og berører bare de presenterte markedsordningene indirekte. To av disse bestemmelsene, art. 34 og 35, tar f. eks. for seg informasjonsprosedyrer knyttet til gjennomføring av forordningen og fordeling av utgifter mellom medlemsstat og Kommissjonen.

Det er etter mitt syn to bestemmelser her som det er naturlig å presentere i forlengelsen av en presentasjon av markedsordningen for omsetning av og handel med fisk i EU, og det er bestemmelsene i art. 33 og 36 - bestemmelsene som omhandler "access to ports" og "appropriate measure to forestall and bring to an end any fraud".

3.2.6.1   Art. 34 - Adgang til havner og førstehåndsomsetning

Markedsforordningens art. 34 presiserer det viktige prinsipp som utgjør kjernen i hele EU-retten, nemlig at hele den såkalte "indre marked" skal fungerer som et nasjonalt marked og med mest mulig like konkurransevilkår for aktørene i markedet. Dette generelle rettsprinsipp er nå også traktatfestet i art. 12, og forbyr "all forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet innenfor traktatens virkeområde"¹⁸⁷. Art. 34 fastslår derfor - med forbehold om andre EU-bestemmelser - at nasjonale myndigheter har en plikt til å iverksette nødvendige tiltak for å sikre at alle fiskefartøy som flagger en medlemsstats flagg, får tilgang til havner, anlegg knyttet til førsteomsetning, samt alt utstyr og tekniske installasjoner i forbindelse med dette.

Det den felles markedsordning har som mål er å etablere felles regler og felles ordninger for handel med fisk i Unionen. En felles markedsstandard og et felles system for pris- og prisstøtte er f. eks. nettopp virkemidler for å gjøre en slik handel uavhengig av nasjonale grenser mulig. Slike virkemidler eller tiltak skal sikre like mest mulig konkurranseforhold, samtidig som de sikrer at kvaliteten på de omsatte produktene opprettholdes. Det ville derfor være mot den felles markedsordnings intensjon dersom man på nasjonalt nivå fritt kunne hindre eller vri konkurranse ved å tilby nasjonale fartøy bedre eller enklere vilkår ved landing og førsteomsetning enn det som ble tilbudt fartøyer fra andre medlemsstater. Dette understrekes også i Traktatens art. 34 (2) annet ledd: Den felles markedsordning skal begrense seg til å realisere målene i art. 33, og skal ikke innbefatte noen form for forskjellsbehandling mellom produsenter (og konsumenter) innad i Unionen. Jeg viser her til det som er sagt i Kapittel 2.3.3 om forholdet mellom den felles markedsordning for handel med fisk og de generelle konkurransereglene¹⁸⁸.

3.2.6.2   Art. 36 - Medlemsstatens plikt til å foreta nødvendige foranstaltninger for å hindre bedrageri

¹⁸⁷ EØS-rett. Frederik Sejersted.... (et al.). Oslo, 1995

¹⁸⁸ ..... det dog ikke "permissible for undertakings further to restrict the degree of competition left open to them" (ibid). I så fall rammes de av de generelle konkurransereglene i EC art. 81-86.

Markedsordningens art. 36 slår fast at det er medlemsstatens plikt og ansvar å sikre at bestemmelsene i forordningens overholdes, og forebygge og få slutt på alle former for svik eller bedrageri. Medlemsstatens ansvar understrekes også i preambel 41, og i dette arbeidet skal medlemsstaten treffe "appropriate measures" - de nødvendige foranstaltninger.

Men art. 36 konkretiserer dette noe. Som en del av dette ansvaret skal medlemsstaten for det første foreta regelmessige kontroller av støttmottakerne. For det andre skal medlemsstatene - dersom det er aktuelt å foreta kontroller som stikkprøvekontroller - sikre seg med bakgrunn i en risikoanalyse, at hyppigheten og metodene som anvendes er gode nok over hele medlemsstatens område, og videre tilpasset det tiltak eller den foranstaltning som kontrolleres, og likedan tilstrekkelige for det volum eller mengde av produkt som mottakerne av støtte frembyr på markedet.

Det system for kontroll og overvåkningsrutiner som art. 36 pålegger medlemsstatene å etablere for å hindre misbruk av den felles markedsordning, lever ikke isolert fra resten av CFP i sin omtrentlighet og mangel på detaljerthet når det gjelder selv implementeringen. I sitt "Green Paper"¹⁸⁹ om den felles fiskeripolitikk, og videre i den påfølgende "Meddelelse" fra Kommisjonen¹⁹⁰, legges det stor vekt på kontroll og håndhevelse. Det sies direkte at dårlig håndhevelse av reglene er en av årsakene til den vanskelige situasjon den felles fiskeripolitikk har havnet i, og håndhevelsen beskrives som utilstrekkelig og diskriminerende, samtidig som det pekes på at de fleste medlemsstater ønsker "en centralisert og harmonisert kontrollordning på EU-plan"¹⁹¹ Det foreslås her at det skal utarbeides nye rammebestemmelser for kontroll og håndhevelse av den felles fiskeripolitikk, og at det i løpet av 2004 skal foreligge en "felles inspeksjons- eller kontrollstruktur" i Unionen. Det er åpenbart at det man her er mest opptatt av er å sikre at de regionale eller nasjonale forskjellene i kontroll- og inspeksjonsrutinene reduseres, for å sikre en mest mulig lik håndhevelse innefor hele fellesskapet og hindre at kunnskapen om slike forskjeller påvirker produsentenes holdninger til oppfølgingen av de sentrale regelverkene. Det foreligger pr. i dag et forslag til rådsforordning om etableringen av "Community Fisheries Control Agency"¹⁹² eller "fiskerikontrollagentur" som det heter i den danske oversettelsen. Kommisjonen henviser her - slik jeg har gjort - til "the Green Paper" og de manglene og utfordringene som det der ble pekt på med hensyn til en enhetlig kontroll og håndhevelse av den felles fiskeripolitikk. Dette sentrale kontrollorganet (CFCA) - med sete i Spania - skal ha som sin "kjerneoppgave"¹⁹³ den operative koordineringen av medlemsstatenes kontroll- og overvåkningsrutiner.

---

¹⁸⁹ Green Paper on The Future of the Common Fishery Policy, 2001, s. 31-32.

¹⁹⁰ Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk, 2002, kapittel 4.

¹⁹¹ Se "Green Paper" s. 13 (dansk oversettelse).

¹⁹² Proposal for a COUNCIL REGULATION establishing a Community Fisheries Control Agency and amending Regulation (EC) No 2847/93 establishing a control system applicable to the Common Fisheries Policy (COM/2004/0289 final – CNS 2004/0108*/)

¹⁹³ Se Proposal...s. 1 (Summary): "Its core task will be operational coordination of inspection and surveillance by Member State"

I dette forslaget til rådsforordning henvises det også til Kapittel V i R (EC) No 2371/2002¹⁹⁴ i forbindelse med medlemsstatenes ansvar når det gjelder kontroll og håndhevelse. Bestemmelsene i art. 23, 24, 25 og 28 oppstiller rimelig detaljerte krav til medlemsstaten både når det gjelder inspeksjon, håndhevelse og oppfølging av lovbrudd eller "infringements".

Det kan her passende nevnes avslutningsvis at art. 22 (2) fastsetter kontrollkrav til selve omsetningen av fiskeprodukter, bl.a. lisenskrav eller registreringskrav knyttet til kjøper og innlevering eller rapportering av salgsoppgaver til kompetent myndighet i medlemsstaten.

4 AVSLUTNING OG OPPSUMMERING

Som nevnt innledningsvis i Kapittel 1.3.2. vil jeg avslutningsvis foreta en sammenfatning og peke på noen av de problemstillinger knytte til status quo på sektoren, slik disse bl.a. er beskrevet i Kommisjonens meddelelse om den felles fiskeripolitikk (se 15).

4.1 SLUTTKOMMENTAR TIL DEN FELLE MARKEDSORDNING

Den felles markedsordning representerer et konkurranserettslig system for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter i Unionen. Dersom man først ser på dette regelsystemet i et "unntaksperspektiv", kan man bemerke at markedsordningen gjennom sin oppfattende bruk av horisontalt og vertikalt samarbeid aktører i mellom, først og fremst gjennom etableringen av produsent- og bransjeorganisasjoner som ledd i forvaltningen av sektorens virkemidler, synes å stride mot det som er konkurransereglens kjerne: Alle reguleringstiltak og handelshindringer bidrar til en urasjonell utnyttelse av samfunnets ressurser. Reglene om prisfastsettelse og intervensjon i markedet er sentralstyrt, og selv om man kan si at man slik skaper like konkurransebetingelser lokalt, er det lite tvil om at systemet bl.a. bryter med den grunnleggende allokeringseffektiviteten¹⁹⁵. Samtidig har vi sett at forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid ikke utelukker alle former for samarbeid. Nøkkelen til en forståelse av markedsordningen som en unntaksordning må derfor ligge i de særlige strukturelle forhold og hensyn som er særmerkte for sektoren.

Det bringer en over til et såkalt "komplementeringsperspektiv": Man kan se et konkurranserettslig system for produksjon av og handel med fisk og fiskeprodukter som det denne markedsordningen representerer, som en del av et utfyllende regelsett til hovedreglene i Traktatens art. 81 og 82. I dette perspektivet er det viktig å se markedsordningen i henhold til Traktatens art. 33 som et *målstyrt* regime. Det sentrale er ikke bare reglene i seg selv, men den markedstilstand som reglene har som mål å opprette. I så måte knyttes markedsordningen på fiskerisektoren opp mot det generelle unntaket i art. 81 (3) som "friskmelder" avtaler som bidrar til forbedring av produksjons- og distribusjonsforhold og som samtidig tilkjenner konsumentene en rimelig andel av det økonomiske utbytte som "avtalen" og derfor virkemidlene frem-

---

¹⁹⁴ Council Regulation (EC) No 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy

¹⁹⁵ Se Eide, Erling. Rettsøkonomi for offentlig rett. 3. utg. Oslo, 1999, s. 34-35.

bringer. Presiseringen i art. 81 (3) beskriver her det som er en viktig konkurranserettlig ramme for den felles markedsordning; virkemidlene må ikke gå utover det som er nødvendig for å oppnå de målsettinger Traktatens hjemler i art. 33.

Enten man vektlegger "unntaksperspektivet" eller "komplementeringsperspektivet" vil den felles markedsordning på fiskerisektoren fremstå som klarest dersom man kan opprettholde det konkurranse-rettslige perspektivet, men samtidig se de mål og formål som ligger bak Unionens opprettelse av et indre marked. Når Traktatens art. 2 fastslår at Unionen i arbeidet med å etablere et "common market" skal ta hensyn til "a harmonious, balanced and sustainable development of economic activities" og samtidig "a high degree of competitiveness" oppsummerer dette på mange måter den ramme rundt markedsordningen på fiskerisektoren som ligger til grunn for dens stadig utvikling fra den første grunnsten i R. (EEC) No 2142/70 og frem til i dag.

4.2 DEN FELLE MARKEDSORDNING OG KOMMISJONENS MEDDELELSE OM REFORMEN AV CFP

Kommisjonens Grønbok og den påfølgende Meddelelse om reformen av den felles fiskeripolitikk hadde både som mål å foreslå nødvendige reformer i forbindelse med revisjonen av den "programming periode" man var inne i 2002, og å arbeide frem mer dyptgripende reformer for den neste perioden, dvs. fra 2006. Jeg henviser her til de problemstillinger som tas opp og drøftes i Kapittel 2.2.1. og 2.2.2.

De hovedutfordringer som den felles fiskeripolitikk står overfor berører - generelt sett - i sterkere grad CFP's øvrige tre pilarer enn selve markedsordningspilaren. Både når det gjelder "ressurs og bevaring" og "strukturstøtten" er det iverksatt og varsles dyptgripende endringer for å håndtere det som er CFP's hovedutfordringer: Overfisket eller den bærekraftige utviklingen, overkapasiteten i flåten og en derpå følgende målsetting om å gjøre sektoren mer konkurransedyktig, bl.a. gjennom radikale omlegninger i strukturstøtten.

Men likevel: I sin Meddelelse fastholder Kommisjonen "det lokale forvaltningsperspektiv" som en løsning for fremtiden. Det betyr en styrking av det nasjonale og regionale nivå i forvaltningen av fiskerisektoren. Dette kommer til uttrykk ikke minst i det som sies om opprettelsen av regionale rådgivende råd som skal sikre at de "berørte parter" involveres mer på regionalt og lokalt plan. I forhold til markedsordningen understreker dette Kommisjonens videreføring og økt vektlegging av både produsent- og bransjeorganisasjonene rolle i den fremtidige forvaltningen av markedsordningen og den felles fiskeripolitikk. Ved siden av å understreke det lokale forvaltningsansvaret når det gjelder å tilpasse tilbud til etterspørsel, dvs. å gjøre fiskerisektoren *mer konkurransedyktig*, ser man også for seg at økt fokus på lokal medvirkning skal øke ansvarliggjøringen blant produsenter og medlemmer og ikke minst styrke *håndhevelsen* av den felles fiskeripolitikk.

Produsent- og bransjeorganisasjonene har som sin fremste oppgave, gjennom sine fangstplaner, å tilpasse produksjonen til markedet, for å slik øke sektorens konkurransedyktighet. Dette skal følges opp av en stadig strengere økonomisk bruk av intervensjonsmekanismene; støtten ved tilbaketrekking av produkter fra markedet skal reduseres og mer støtte skal over til prolongeringstiltak, for å få fisken tilbake i markedet, gjerne i form av et endret produkt. Dette er utvilsomt tiltak som kan gjøre sektoren mer ansvarlig og konkurransedyktig. Men det reises ofte spørsmål om en slik fremtidig styrking av den

omlegging av produsentorganisasjonens rolle (og opprettelsen av bransjeorganisasjoner) og bruken av intervensjonsmekanismene som kom ved R. (EC) No 104/2000, er radikalt eller vidtgående nok for å styrke ansvarligheten på sektoren.

Det kan stilles spørsmål om ikke den globalisering av økonomien gjennom nedbygging av tollbarrierer og en "tvungen" reduksjon i bruk av strukturstøtte som er en del av den pågående forhandlingsrunden i WTO¹⁹⁶, står i et uløselig motsetningsforhold til den regionale og deltakerbaserte tilnærming til en løsning for problemene på sektoren som Kommisjonen gjennom sin Meddelelse fra 2002 legger til grunn. Den lokalt baserte forvaltningen av produksjon og omsetning av fiskeprodukter som kjennetegner markedsordningen i Unionen i dag, vil vanskelig kunne gi de samme resultat dersom reglene knyttet til handel med tredjeland og en radikal omlegging av strukturstøtten skjer samtidig.

---

¹⁹⁶ Den såkalte "Doha-runden" som skal avsluttes i januar 2005. Her inngår bl.a. spørsmålet om reduksjon i tollsatsene for fisk og fiskeprodukter.

5 LITTERATURLISTE

Bøker

- Caldwell, Michael. *The European Model of Agriculture*. 1. utg. Oxford, 2004.
- Craig, P & de Burca, G. *EU Law*. 3.utg. Oxford, 2003.
- da Conceição-Heldt, Eugénia. *The Common Fisheries Policy in the European Union*. 1.utg. London, 2004.
- Long, R. J. & Curran, P. A. *Enforcing the Common Fishery Policy*. 1. utg. Oxford, 2000
- Rudden & Wyatt. *EU Treaties & Legislation*. 8.utg. Oxford, 2002.
- Solberg, Stein Ove. Romatraktatens art. 85 og samarbeid på landbruks- og fiskerisektoren. Senter for Euoparett - Univ. i Oslo, Universitetsforlaget, 1994.
- Usher, J. A. *EC Agricultural Law*. 2. utg. Oxford, 2001.
- Whish, Richard. *Competition Law*. 5. utg. London, 2003.
- EØS-rett*. Frederik Sejersted....(et al.). Oslo, 1995.

Artikler

- Sauro, Harald. *Ressurskontroll*. I: Miljøkrim nr. 4, 2000.

Elektroniske dokumenter

Earle, Michael: European Greens: *The WTO is a Threat to Regional Fisheries*, 2003:
<http://www.seaturtles.org/>

Acquis Communautaire. Chapter 8: Fisheries. <http://www.mic.org.mt/chapters/fisheries.htm>

Rio-deklarasjonen: <http://www.jus.uio.no/lm/environmental.development.rio.declaration.1992/>

EU-kommisjonens hjemmeside: <http://europa.eu.int/comm/fisheries/>

Mario Monti. Speech at the COGECA Conference. Helsinki Fair Trade, 13. November 2003:
<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/03/537&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

Om tolltariffen: <http://www.toll.no/tariff/>

WTO og GATT-avtalen: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/htm

Forordninger og direktiver og vedtak

Council Regulation (EEC) No 170/83 establishing a Community system for the conservation and management of fishery resources (OJ L 024, 27/01/1983 P. 0001 - 0013)

Proposal for a Council Regulation establishing a Community Fisheries Control Agency and amending Regulation (EC) No 2847/93 establishing a control system applicable to the Common Fisheries Policy æSEC(2004) 448å (COM/2004/0289 final - CNS 2004/0108)

Council Regulation (EC) No 3285/94 of 22 December 1994 on the common rules for imports and repealing Regulation (EC) No 518/94

Council Regulation (EC) No 2406/96 of 26 November 1996 laying down common marketing standards for certain fishery products (OJ L 334, 23/12/1996 P. 0001 - 0015)

1999/468/EC: Council Decision of 28 June 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission (OJ L 184, 17/07/1999 P. 0023 - 0026)

Council Regulation (EC) No 2792/1999 of 17 December 1999 laying down the detailed rules and arrangements regarding Community structural assistance in the fisheries sector (OJ L 337, 30/12/1999 P. 0010 - 0028)

Commission Regulation (EC) No 1886/2000 of 6 September 2000 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the extension to non-members of certain rules adopted by producers' organisations in the fisheries sector (OJ L 227, 07/09/2000 P. 0011 - 0012)

Council regulation (EC) No 104/2000 of 17 December 1999 on the common organisation of the market in fishery and aquaculture products (OJ L 017, 21/01/2000 P. 0022 -0052)

Commission Regulation (EC) No 2508/2000 of 15 November 2000 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards operational programmes in the fisheries sector (OJ L 289, 16/11/2000 p. 0008 - 0010)

Commission Regulation (EC) No 80/2001 of 16 January 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards notifications concerning recognition of producer organisations, the fixing of prices and intervention within the scope of the common organisation of the market in fishery and aquaculture products (OJ L 013, 17/01/2001 P. 0003 - 0022)

Commission Regulation (EC) No 1812/2001 of 14 September 2001 amending Regulation (EC) No 1886/2000 as regards the extension to non-members of certain rules adopted by producers' organisations in the fisheries sector (OJ L 246, 15/09/2001 P. 0005 - 0006)

Commission Regulation (EC) No 1813/2001 of 14 September 2001 laying down the detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the conditions for, the grant of and the withdrawal of recognition of interbranch organisations (OJ L 246, 15/09/2001 P. 0007 - 0008)

Commission Regulation (EC) No 2065/2001 of 22 October 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards informing consumers about fishery and aquaculture products (OJ L 278, 23/10/2001 P. 0006 - 0008)

Commission Regulation (EC) No 2318/2001 of 29 November 2001 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the recognition of producer organisations in the fishery and aquaculture sector (OJ L 313, 30/11/2001 P. 0009 - 0011)

Commission Regulation (EC) No 2493/2001 of 19 December 2001 on the disposal of certain fishery products which have been withdrawn from the market (OJ L 337, 20/12/2001 P. 0020 - 0021)

Commission Regulation (EC) No 2495/2001 of 19 December 2001 amending Council Regulation (EC) No 2406/96 laying down common marketing standards for certain fishery products (OJ L 337, 20/12/2001 P. 0023 - 0024)

Commission Regulation (EC) No 2306/2002 of 20 December 2002 laying down detailed rules for the application of Council Regulation (EC) No 104/2000 as regards the notification of the prices of imported fishery products (OJ L 348, 21/12/2002 P. 0094 - 0099)

Council Regulation (EC) No 2371/2002 of 20 December 2002 on the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy (OJ L 358, 31/12/2002 P. 0059 - 0080)

2003/600/EC: Commission Decision of 2 April 2003 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty (Case COMP/C.38.279/F3 - French beef) (notified under document number C(2003) 1065) (OJ L 209, 19/08/2003 P. 0012 - 0041)

Commission Regulation (EC) No 1789/2003 of 11 September 2003 amending Annex I to Council Regulation (EEC) No 2658/87 on the tariff and statistical nomenclature and on the Common Customs Tariff (OJ L 281, 30/10/2003 P. 0001 - 0894)

Council Regulation (EC) No 2326/2003 of 19 December 2003 fixing for the fishing year 2004 the guide prices and Community producer prices for certain fishery products pursuant to Regulation (EC) No 104/2000 (OJ L 345, 31/12/2003 P. 0027 - 0029)

Commission Regulation (EC) No 425/2004 of 4 March 2004 fixing the Community withdrawal and selling prices for the fishery products listed in Annex I to Council Regulation (EC) No 104/2000 for the 2004 fishing year (OJ L 070, 09/03/2004 P. 0014 - 0021)

Commission Regulation (EC) No 427/2004 of 4 March 2004 fixing the reference prices for certain fishery products for the 2004 fishing year (OJ L 070, 09/03/2004 P. 0024 - 0026)

Domsavgjørelser

Sak C-59/83: SA Biovilac NV vs EEC, 1984, ECR 4057.

Sak C-78/74: Deuka vs Einführ- und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel, 1975, ECR 421.

Sak C-331/38: The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food and Secretary of State for Health, ex parte Fedesa and others, 1990, ECR I-04023.

Sak C-138/78: Stöltzing vs HZA Hamburg-Jonas, 1979, ECR, s. 713

Sak C-71/74: "Frubo" vs Commission

Øvrige publikasjoner

House of Lords. *Progress of reform of the Common Fishery Policy*. Published by authority of the House of Lords, London 13. May 2003 - The stationary Office Limited.

Kommisjonen. Meddelelse om reformen af den fælles fiskeripolitikk. Luxembourg - Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, 2002.

Kommisjonen. Grønbog - Den fælles fiskeripolitikks fremtid. Bruxelles, 2001.

Office for Official Publications of the European Communities: Facts and figures on the CFP. Luxembourg, 2004.

Opinion of the Economic and Social Committee on the 'Proposal for a Council Regulation (EC) on the common organisation of the market in fishery and aquaculture products (OJ C 329, 17/11/1999 p. 0013)

The Scottish Executive: A Statutory Instrument for the Common Marketing Standards for Fishery Products. <http://www.scotland.gov.uk/library4/ELLD/EI/00015069.aspx>

6 LISTE OVER TABELLER

6.1 TABELL 1: PRODUKTER SOM OMFATTES AV DEN FELLES MARKEDSORDNING

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=Query&lg=da&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=YES&title=&party=&year_from=2000&month_from=1&day_from=1&year_to=2000&month_to=2&day_to=1&text=fiskeri&inforce=on&from=1%2F1%2F2000&to=1%2F2%2F2000

6.2 TABELL 2: PRODUKTER SOM OMFATTES AV DEN FELLES MARKEDSSTANDARD

<HTTP://WWW.SCOTLAND.GOV.UK/LIBRARY5/ENVIRONMENT/MSFP-02.ASP>

6.3 TABELL 3: OVERSIKT OVER "FRESHNESS CATEGORIES"

<HTTP://WWW.SCOTLAND.GOV.UK/LIBRARY5/ENVIRONMENT/MSFP-03.ASP>

6.4 TABELL 4: OVERSIKT OVER "SIZE CATEGORIES"

<HTTP://WWW.SCOTLAND.GOV.UK/LIBRARY5/ENVIRONMENT/MSFP-06.ASP>

6.5 TABELL 5: UNNTAKSPRODUKTER ETTER MARKEDSFORORDNINGENS ART. 7

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=Query&lg=da&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=YES&title=&party=&year_from=2000&month_from=1&day_from=1&year_to=2000&month_to=2&day_to=1&text=fiskeri&inforce=on&from=1%2F1%2F2000&to=1%2F2%2F2000

6.6 TABELL 6: PRODUKTER SOM OMFATTES AV "OPERATIONAL PROGRAMS"

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=Query&lg=da&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=YES&title=&party=&year_from=2000&month_from=1&day_from=1&year_to=2000&month_to=2&day_to=1&text=fiskeri&inforce=on&from=1%2F1%2F2000&to=1%2F2%2F2000

6.7 TABELL 7: PRODUKTER SOM OMFATTES AV "GUIDE PRICE"

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=Query&lg=da&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=YES&title=&party=&year_from=2000&month_from=1&day_from=1&year_to=2000&month_to=2&day_to=1&text=fiskeri&inforce=on&from=1%2F1%2F2000&to=1%2F2%2F2000

6.8 TABELL 8: PRODUKTER SOM OMFATTES AV MARKEDS-FORORDNINGENS ART. 28

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=Query&lg=da&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=YES&title=&party=&year_from=2000&month_from=1&day_from=1&year_to=2000&month_to=2&day_to=1&text=fiskeri&inforce=on&from=1%2F1%2F2000&to=1%2F2%2F2000

A

B